శ్రీ

"వేగుంజుక్క" గ్రంథమాల

యొక్క

౬వ మరీచి

విలాసార్జునము.

అను ఆరంకముల నాటకము.

మొదటి కూర్పు

బరంపురము:
శ్రీ స్వేచ్ఛావతీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడియె.

1914.

రాజపోషకులు.

మ. రా. రా. శ్రీ శ్రీపిఠాపురము రాజావారు.

మ. రా. రా. శ్రీ శ్రీసంగమవలస జమీందారుగారు.

మ. రా. రా. శ్రీ పుక్కెళ్ళ-తమ్మయ్యనాయుడుగారు, బారువ.

మ. రా. రా. శ్రీ దాసిరాజు-నీలాచలం పంతులుగారి ధర్మపత్ని కీర్తిశేషురాలగు శ్రీమతి రంగనాయకమ్మగారి జ్ఞాపకార్థము.

మ. రా. రా. శ్రీ దేవరాజు-వేంకటనృసింహారావు పంతులుగారి ధర్మపత్ని కీర్తిశేషురాలగు శ్రీమతి రంగనాయకమ్మగారి జ్ఞాపకార్థము.

సంపాదకీయభూమిక.

ఆంధ్రమహాజనులారా!

మీయనూన భాషాభిమానంబున మా వేగుఁజుక్క తన యారవ మరీచియగు నీ నాటకంబు నంపఁజాలి యపరిమితానందంబు నందుచున్నయది.

ఈ నాటకంబునఁ గథావిషయంబు క్రొత్త కాకున్నను, రచనాచమత్కృతియుఁ బ్రకృతివర్ణనలును, హాస్యరసపోషణంబును, లోనుఁగాఁ గల విశేషంబులారయఁ దగియున్నయవి. ఒకవంక లీలార్జునుండును, సుభద్రయు, నులూచియుఁ గలిసి శృంగారరసంబుఁ బోషించుచుండ, నింకొకవంక విశారదుండును జేటియు సత్యభామయు హాస్యరసంబును వెల్లిగొల్పుచుండ నొక్కసారిగఁ జదువరులమనంబులు విచారరహితంబులయి యానందతరంగంబుల నోలలాడుననుటకు సందియంబు లేదు. ఉత్కృష్టంబులగు ననేక లోకస్వభావ విషయంబు లాయా యెడల హాస్యపాత్రల నాల్కలనిడి, కాళిదాస, షేక్స్పియరాది మహానాటకకారుల మార్గంబవలంబించిన గ్రంథకర్తగారి యూహయు దానిసాఫల్యంబును పాఠకుల మనంబుల నాటకుంట దుర్లభము.

అనేకులచే నమితంబుగఁ గొనియాడఁబడిన మా తృతీయ మరీచియగు 'ప్రేమము' అను నాటిక విషాదాంతమగుట, సరోజినీ ప్రభాకర పక్షపాతులు నత్యంత కరుణాస్వభావులునగుఁ గొందఱు, లోకవిధమట్టిదయని యెఱింగియు, రచనాదివిషయంబుల సంతసించియు, నంతమును భరింపకునికి సూచించి;

రింక వారు నీనాటకంబున సంతోషభరితాంతరంగులగుదు రె ని, యండఱరంజింపుచు నాంధ్రభాషాసేవ సేయనున్న మా నమ్మిక.

వంచనలేక వేగుఁజుక్క మేలుగోరి మాయుద్యమంబు నకు బాసటయొడఁ గూర్చుచున్న యో భాషాభిమానులారా! మొన్న బ్రహ్మపురాంధ్ర భాషాభివర్ధనీసమాజ శాశ్వతపుస్తకా గారనిర్మాణమునకుఁగొంతద్రవ్యసహాయమొసర్చి, మాప్రకటన ననుసరింపఁ జాలినార మని తెల్పఁ గుతూహలులమయి, యిం కను మీసహాయము ప్రాపున సహాయావశిష్టములుగ నున్న యితరసమాజములకుఁ గొలఁది కాలంబులోఁ దోడ్పడఁ జా లుదుమని యెంతయు విశ్వసించుచున్నారము.

మీ యభిమానంబునకుఁ గృతజ్ఞతా పూర్వక వందనంబులు.

చెన్నపట్టణము —— తాపీ. ధర్మారావు,
1—3—14.

సంపాదకుఁడు.

ఉపోద్ఘాతము.

చిరకాలపరిచయులారా!

పేరు దెల్పక యీ తెరమఱుగేల యుందురా?— త్త—కాన సంకోచము. మీకు నేను క్రొత్తయనియా?—కాదు-కాదు-ముమ్మాటికి-కాదు, నాటకము నాకు క్రొత్త. ఇది పాశ్చాత్యుల ఫక్కి. మిగుల మేలు కాదందురా? చూడుడు. నాటకము బాగుగనున్నదని మీరు యున్నింప బూనినచో; ఆఁ! ఈ మంచి నాటకము వ్రాసినది నేనే యని నా పేరు దెల్పి యామన్ననల నందవచ్చు; అటుగాక ఈ నాటకము మీ కానందము వంగ జేసి, 'నేను'గా నే తుదవరకు మీకెఱుకపడి నా మనస్సు లేక మెలంగవచ్చు. కాని ఒక్కమాట. నా పేరెఱుంగగోరి, యూరక నాటకము బాగుగనున్నది' అని మాత్రమెఱుంగజేయకుడు. 'వ్యాప్తాత్మ్యకంపరం' అనుమాట నెఱుంగుదురుగదా!

ఈ నాటకము వ్రాసినప్పుడు నా వయసు పదునెనిమిది సంవత్సరములు; కాన (బాలకవియని బిరుదొసంగుదురేమో? వలదు—వలదు—మిమ్ము వేడుకొందును) ఎఱుంగమింజేసిన దోషంబుల మన్నించి ఈ వేగుఁజుక్క గ్రంథమునుండి వారిద్వార నాకెఱుక చేయ మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నాను. అభిమానముచే ~~సీ నాటకంబును ప్రచురించుచున్న~~ ఈ మండలివారికి నా కృతజ్ఞతను దెల్పుచు నింతటితో నా యుపోద్ఘాతమును ముగింతును.

అమ్మో! ఎంత చిన్నది వ్రాసితిని! ఎంతకొంచెము—ఆ! 'ఉపోద్ఘాతము'నకు బదులుగా 'భూమిక' అను చిన్నమాటను మీద వ్రాసిన సరియగునేమో—ఛీ, ఛీ, వ్రాసితుదు పుట్టిన మీయందరిలో నా పేరునకు లోపము రాదా!

ఒక్కమాట—పరోపకారార్థ మిదంశరీరం. విశారదుని పల్కులెటు నేని మీకు వెగటుగఁదోచిన నన్ను మన్నింపుడు.

ఇట్లు.
రెరిగిన,
ను.

ఇక్కడ

28-2-14.

ప్రచురింపఁబడినగ్రంథములు.

1. ఉషఃకాలము (The Dawn) autobiography of Telugu Literature
   వెల చందాదారులకు 0-12-0 ఇతరులకు 1-8-0
2. వాఁడేవీఁడు ('Tis He) A Detective Tale.
   వెల చందాదారులకు 0-12-0 ఇతరులకు 1-2-0.
3. ప్రేమము (Love) A semi Social & Historical Drama; Tragedy.
   వెల చందాదారులకు 0-6-0 ఇతరులకు 0-12-0
4. సుహృల్లత (Friendship) a Novel.
   వెల చందాదారులకు 0-12-0 ఇతరులకు 1-4-0
5. పద్మినీపరిణయము. పూర్వకవి విరచిత ప్రబంధము.
   వెల చందాదారులకు 0-12-0 ఇతరులకు 1-8-0.
6. విలాసార్జునము. ఆరంకముల నాటకము.
   వెల చందాదారులకు 0-8-0 ఇతరులకు 0-12-0.

రాబోవు గ్రంథములు.

మనోవినాశము A Novel.

చిత్రనాటకము A Drama.

అచ్చునగున్న గ్రంథములు.

1. నేనే. చక్రనిరూపక నవల.
2. సగుణ. చరిత్రాత్మకముగు నవల.

వేగుఁజుక్క గ్రంథమండలి,
బరంపురం.

D. V. Kristna Rao.
Secretary.

విలాసార్జునము.

పాత్రలు

పురుషులు:—

1. అర్జునుఁడు:—కథానాయకుఁడు.
2. విశారదుఁడు:—అర్జునుని మిత్రుఁడు.
3. కృష్ణుఁడు.
4. బలరాముఁడు. } అర్జునుని మేనమామకుమారులు.
5. పృథుశ్రవసుఁడు:—ఒక సామంతరాజు.
6. మొదటిభటుఁడు.
7. రెండవభటుఁడు. } పృథుశ్రవసునిభటులు.
8. గుర్రోడు.
9. జడ్డోడు.
10. అప్పిగాడు. } కాపుకుఱ్ఱలు.
11. ప్రథముఁడు.
12. ద్వితీయుఁడు.
13. తృతీయుఁడు. } కాపులు.

స్త్రీలు

1. సుభద్ర—కథానాయిక.
2. ఉలూచి—ఒకనాగకన్య.
3. రుక్మిణి—
4. సత్యభామ— } కృష్ణునిభార్యలు.
5. రేవతి—బలరామునిభార్య.
6. చేటి—ఉలూచిచెలికత్తె.

శ్రీ

విలాసార్జునము.

ప్రథమాంకము.

నాంది

ఉ. శ్రీః కరకాంత్ర నానన కళా ♦ శశిరాజిత మందహాస ని
ర్వ్యాపయ సంపద స్వనము ♦ నుబ్బఁగఁ జేసి సతీవితానముల్,
జేవలఁ బ్రోచి భక్తులను ♦ బ్రేమ దలిర్పఁగఁ గాచు నట్టి యా
యాదవవంశపావనుఁ డు ♦ హర్షితము న్శుభ మిచ్చుఁ గావుతన్!

సీ. ముందు వెన్నెల సిగలో కన్నె ♦ మురువుఁ జూపఁ
జేతఁ జిల్లనఁ గ్రోవియు ♦ శీర్షమందుఁ
బింఛమును, గల్గి యాశ్రితా ♦ భీష్టములనుఁ
జూచి యిచ్చిన దేవుఁడు ♦ శుభమునిచ్చు.

స్థలము:—గంగాతీరము.

ప్రవేశము (అర్జునుఁడు, విశారదుఁడు.)

విశా.—పార్థా! ఇంక నన్నేల యీగుట్టలలోను మిట్టలలోను త్రిప్పి ప్రాణములఁ దీసెదవు? ఇంటికిరమ్ము పోవుదము. సీనా ప్రదక్షిణపుణ్యము కాదుగాని నాప్రాణప్రదక్షిణ పుణ్యము

మాత్రము గల్గును. ఏల యూరక యట్లుఁ జూచుచున్నాఁడవు?

అక్ష.—అంధుల కేమిగాని విశారదా! చూచితివా, యీచోటెంత రమణీయముగ నున్నదో!

విశా.—అఁ! ఆఁ! రమణీయతయా? ఏమేమి? “రమాహేళాకళావాసమై, ద్వారకకు ముద్దుచెల్లెలనదగి, యమరావతిం బురుడించు” మన యింద్రప్రస్థపురంబు రమణీయము కాదా! ఎక్కడఁ జూచినను మందునకొక సమనన్నది లేక సూదిమొన మోపుటకైన నెడమీక తుప్పల తంపరయైయున్న యీపాడుభూమి రమణీయమా? సరిసరి—నేటికిదియు సంభవించినది.

అక్ష.—(నవ్వుచు) విశారదా! అదియేమి యాసంభవించినది.

విశా.—మఱియేమి—రాజ్యాపహారణమే గాక, మతిపహారతయును—

అక్ష.—అందుల కేమిగాని విశారదా! చూచితివా యీసరస్తీరము!

ఉ. అందుఁ జూడఁజేసి మధు • రాసవ ధారల నర్ఘ్యమిచ్చి, పే
ల్పులను లసంఖ్యమైనిగుడ • వంగి నమస్కృతు లాచరించు న
ట్లులను విశాలభూజముల • నా మృదుగీతలఁ బల్కరించు ప
క్షుల గన నెమ్మి పుట్టెడిని • చూడు, విశారద, యెల్లకిప్పుడున్!

ఆస్వాగతమునయిన నందరాదా! ఇంకఁ జూడుము.

గీ. అదిగొ, చూడుము, గట్టుపై • నవనిజంబు
తిన్నగను లేచి శాఖలు • మిన్ను ముట్టి

త్రిదశలోకంబుఁ జేర్చు నిశ్రేణి నాఁ
బొల్చుచున్నది దవ్వుల భూసురేంద్ర.

ఇట్టి రమణీయత మన వీటనున్నదా?

విశా.—అర్జునా! నన్నేల యిట్టి యసందర్భప్రలాపంబులఁ గా
రియ వెట్టెదవు?

అర్జు.—సరి, సరి— ననయనాంధుఁడవగు నీకు అప్రకటితప్రాక
టంబగు సృష్టివైచిత్ర్యంబు నెఱుకసేయు నాసల్లాపం బ
సందర్భ ప్రలాపం బెట్లగును?

విశా.—ఎట్లా! నీవు మీయన్నగారివలన పనివిని యెందులకు
పయనమైతివి?

అర్జు.—ఎందులకో నీవెఱుంగవోయి? ఐన నడుగ మిన్నకుంట
యేల? గోప్రదక్షిణార్థమై.—

విశా.—అట్లయినం, జెడబలిసి, కదలునంత మాత్రమున నుస్సు
రను బ్రాహ్మణుల రీతినున్న యీ పెట్లను, జెట్లయాకులఁగ
డుపారఁదిని సంతర్పణకుఁబోయిన వారలగతి నమిలెదముగఁ
ప్రేఁబు పిట్టలను, బిట్టల కూతలకుఁ జెవిటివాని సన్నపున
ట్లు ప్రతిధ్వను లిచ్చు గుట్టలను, నీనోరును నా చెవులును
విసిగిపోవునట్లు వర్ణించుటయు గోప్రదక్షిణమేనా?

అర్జు.—నీయూహా చాతురి యెంతయు సంతోషదాయకంబ
గుచున్నది. విప్రకులజుండవైనను బయనమున నేమియో యె
ఱుంగకుంట యీసంతసంబు నింతింతలుగాఁ జేసి మఱింత
వంతకు హేతువగుచున్నది. విశారదా! పయనమున నేమి
యో నీవెఱుఁగవా?

చ. పశుజనులంగ నగ్రణులమో? ప్రక్కలఁ జిత్రము లెన్ని యుండినన్
వశమగుకోరు కీర్తిగ, మనంబున నెంచక, వానిచందమున్
భయజనయోగ్యతోఁ భగవంతుని నెంచక, పాఱుచుంటిమే
ప్రియసఖ! యిట్లుచేసిన శరీరమదేటికి? నాయు వేటికిన్?

ఉ. వారిజపాంక్తిఁ బారఁ బరిపాటిగఁ జూచుటో, చిన్నికాల్వలన్
మీఱుచు దాటుచుండు పలు చిలువతంబులఁ జూచి నిల్చుటో
నాటికి సాంధ్యరాగములఁ జూచుచు నుబ్బుటో, చంద్రుఁ జూచుటో,
నీటను బింబముల్గనుటో, నిక్కపు యోగము గాక, శాంతియే?

లేకున్నం గుక్షియే సర్వమునగు విజ్ఞానహీనులగు పశువుల పాటుటకును, దార్శనిక జ్ఞానయుతులగు మానవుల యానంబునకుంగల తారతమ్యమేమి? అందుననే యిఁట, రమణీయత.

విశా.— (అంతఃపురకఁ దల యూఁచుచుండి) అదిగో, రమణీయత, రమణీయత, యనియే యనుచున్నడవా—మఱి యీతి వేమా—ధర్మభూయిష్ఠంబగు ధర్మజుని పరిపాలనయందు లేని రమణీయత యెందున్నదా?

అర్జు.— చక్కఁగ జ్ఞాపకముఁ దెచ్చితివి—అతని పరిపాలన మతి జనవిరుద్ధము సుమా.

విశా.— అట్లగుటకుఁ గారణమేమియో నీ వెఱుంగుదువా?

అర్జు.— ఏఁ! ఎఱుంగకేమి? ఆయన సత్యమునకు దాస్య—ధర్మమునకుం దాక్షిణ్య. న్యాయంబునకు ప్రోవు—కాఁబట్టి యేకదా!

విశా.— అంతియేగాని నీవలెనే చిత్ర యూహాలం బన్ని గో

ప్రదక్షిణ ప్రముఖ కార్యంబుల నలయించి మాపంటి మిత్ర ప్రాతంబులఁ బీడించుటచేతఁ గాదుసుమా.

అర్జు.— హా! ఎన్నిపన్నిన నేమి? యేమిచేసిన నేమి? కార్యంబు సఫలంబయినఁగదా నేధన్యుండనగుట? (స్వగతము) హా! సుభద్రా! శ్రీకృష్ణా! ఎటుల రక్షించెదవో?

విశా.— ఆఁ- సఫలము కాని కార్యమంతయు నీ పేరఁ బ్రాహ్మణుని ప్రాణంబులఁ దీయుటయేనా?

అర్జు.— కృష్ణ! కృష్ణ! కాదు. కాదు.

విశా.— మరియేమి?

అర్జు.— (స్వగతము) నిజమెఱింగించిన నన్ను పరిహాసము చేయును. కావున నిట్లు త్రిప్పెదను గాక. (ప్రకాశముగా) ఏమియు లేదు విశారదా! యీగంగాభవానియందు మున్గుటయే నాకోర్కె.

విశా.— చప్పితిసిరా, మహాప్రభూ! పులిమీఁదఁ బుట్రయను నట్లు ఈగంగానది పీసికంటు నేలఁబడినదిరా, దైవమా! తొంటినుండియు నెంతపిలిచినను గదలకుండ యుండుదురా? నాభయంబుల సహితము నిజము సేయుట దేవునకుఁ బ్రీతిగాఁబోలు! కానిమ్ము, రానున్నది రాక మానదుగదా!

అర్జు.— విశారదా! ఏమని యెదవు? చూచితివా?

చ. తరగలు చేలగాఁగ, సుడు ♦ దారతఁ గుల్కెడు పక్షికూజితం
బరయఁగ మేఖలధ్వనిగ, ♦ యానము వాహినిగాఁగ, నొప్పు నీ
వరనదిఁ గాంచి నాడవే! సు ♦ వాసినిగాఁ గనుపట్టు; దాననే
సురవిభుఁ డీశ్వరుండు కడు ♦ సోలుచుఁ బట్టెను దక్కరంబొగిన్.

విశా.—ఈ నాఁచుకంపు సొం పని చేసినదియు ప్రోత్సాహమేనా?

అర్జు.—విశారదా! ఏమిది మతిలేని గతి నుడువుచున్నాఁడవు. నాఁచుకంపనియా యంటివి

గీ. 1 పల్లవనునట్టి గంగామ ♦ తల్లి తనయ
2 శిశువునందునఁ దాల్చుట ♦ చేతఁ గాక!

విశా.—ఆఁ! తప్పక "చేతగాకయే." అట్లొప్పుకొనుము. సమ్మతించెదను.

అర్జు.— 3 విషమ్ము మ్రింగియు ప్రాణంబు ♦ విడకుండ
4 నెట్లు మనఁగలవాఁడు మ ♦ హేశ్వరుండు?

విశా.—ఓహో! అట్లా! అట్లయిన నీగాథయంతయుఁ గల్పితమేగదా!

(అర్జునుఁ డేదియో చెప్పఁబోవును.)

ఏదైన మనకేమిగాని ఆ దెసనుండి చూడుము. ఒడి విసువఁ గుఱ్ఱలుచేయు కలకలంబు పగిదిఁ బరుగిడు జలంబుల యలుకుడుఁ బలె వచ్చునినదమేమి? బాహుబలోద్ధత కార్ముక విముక్త బాణారావము కాదు గదా! భయమగుచున్నది.

అర్జు.—వెఱ్ఱివాఁడా! అల్లదె నా చే చాయం జూడుము!

గీ. గంగలోనున్నవారి యు ♦ ఘంబువోలెఁ
వెల్ల తామరలోనుండి ♦ లేచిసమితి
ఝుమ్మనుచు లేవ నా నిన ♦ దమ్ము గాని
వేఱు గా దిది యాలింపు ♦ వీనులలర.

విశా. (తల యూచుచు) ఇదియొక్కటియా? ఇదివరకే నీ మతిమాలిన మాటలతో గ్రుక్కి సోలియున్న నాచెవ్రుల కు నీతుమైన ఝుంకారము గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటు కాదేమో యనియూ వినుమని బోధసేయుచున్నాఁడవు! చాలుఁ, జాలు.

అర్జు. (నవ్వును)

విశా. ఎలుకకు ప్రాణసంకటము-పిల్లికి చెలగాటము-అనునట్లున్నది. ఈతిరుగుటం జేసి సగము ప్రాణంబులు పోవఁ దక్కిన సగమైన నింటి కెట్లుకొనిపోదునురా, దైవమా! యని నేనుండ, నీకు నగవులా? ఇందులకా నన్నిటకుఁ దెచ్చినది.-సిరియే-ఊ! కానిమ్ము-

అర్జు. విశారదా! నీపల్కులు విన్న నగవు వచ్చుచున్నది. నీవు మనోహర వాచాలుండవుగదా!

విశా వాచాలతయైననేమి? యేమైన నేమి? నిన్నటినుండి మార్గంబు పట్టనిచ్చెనా?

అర్జు. అట్లయిన నిదిగో యీపుణ్య స్రవంతిం దానమాడి మార్గంబుపట్టుదము. రమ్ము-స్నానంబున కాయత్తంబుగమ్ము.

విశా. స్నానమొకటియా? (స్వగతము) యింక నేనేమి చేయుదును? మునుగకఁ దీరదు కాఁబోలు.

అర్జు. ఏమట్లనుచున్నాఁడవు? ఈ సురనదీతిలకంబు నీమనంబునకురాలేదా?

విశా. మంచుఁగొండఁ బుట్టుట నంటినఁ గరచునంత చల్లగనున్న యీ నీరంబులముంచి అలసిపోవుటకు సిద్ధముగ

నున్న నాప్రాణంబులఁ దీయకుండ నన్నోవిడుచుట నీ మ
నంబునకు రాలేదా?

అర్జు. విశారదా! యేమట్లనుచున్నాఁడవు? రమ్ము. ఈపుణ్యో
దకంబుల నోలలాడి కృతార్థులమగుదము.

విశా. కృ-తా-ర్థు-ల-మ-గు-ద-ము-ఎవరు? నీవా? నేనా.

అర్జు. ఏమి? సురనదీ సలిలంబుల మున్కలు నిన్నుమాత్ర
ము కృతార్థునిఁ జేయవా?

విశా. ఔనౌను. ఇరువురము కృతార్థులమే యగుదుము.

అర్జు. (స్వగతము) ఏదియో విపరీతయూహకల్గినది. (ప్రకా
శముగా) విశారదా! ఏల యిరువుర మని నొక్కిచెప్పు
చున్నాఁడవు?

విశా. గంగానదీవిగతాసుండు కృతార్థుఁడనియే యందురు
గదా!

అర్జు. అందునకు సందియమేమి? ముక్తికిదగ్గర దారియేయిది.

విశా. ఆరీతిని నేనును, నన్నుద్రిప్పియో-నీటముంచియో-
నాప్రాణంబులఁ దీయుటయే నీకోర్కెయగుట నీవును, కృ
తార్థులమేయగుదుము.

అర్జు. నిలింపనిర్ఝరోదకంబుల మున్కలు శ్రేయస్కరంబు
లని పెద్దలు నొక్కివక్కాణించుచుండ నీవేల యిట్లని
యెదవు?

విశా. సంధ్యామంత్ర పఠన శ్రేయస్కరమేగదా!

అర్జు. కాకేమి, మనమును--

విశా. చచ్చునప్పుడును సంధ్యమంత్రమేనా?

అర్జు. ఇప్పుడు నీకంతగా మూడనున్న దేమి?
విశా. ఏమియు లేదు. ప్రాణ మూడనున్నది.
అర్జు. అమంగళము శాంతించుగాక! విశారదా, అంతటిపని కిఁ గారణమేమి?
విశా. కారణమా? అర్జుని గోప్రదక్షిణమే?
అర్జు. హరిహరీ! నాగోప్రదక్షిణము నిన్నేమిచేసెను?
విశా. ఏమిచేసెనా? కొరగాని త్రిప్పులను ద్రిప్పి ప్రాణములఁ దీయుచున్నది. హా ఈశ్వరా! ఏముహూర్తంబున నిల్లువెడలితినోగదా! సమయంబునకు సరిగఁ బట్టెడుగోగ్రాసమునుఁ గుక్కెడు నీళ్ళును లేవుగదా! దూదికన్న మెత్తనైన నాయడుఁగులఁ గ్రుచ్చుకొనిన ముండ్లసంఖ్య వేనోళ్ల చిలువకైనను లెక్కింపఁ దరముగాదు. ఇంక హాయిమని కూర్కొన నెట్టిదో ప్రొద్దాయెగదా! ఇది యిట్లుండ దేహమందలి శ్రమయెయన్నదో నావలెగష్టముల నందినమహాత్ములకుఁ దప్ప నితరులకుఁ దెలిసికొన నసాధ్యమగును. హా! దైవమా (చతికిలఁబడును).

అర్జు. గీ. జ్వరముచేఁ బీడితుండగు • నరున కేచి
చవి గొసంగినఁ జేదను • సరణి సఖుఁడ,
జ్ఞానహీనత నెల్లశృం • గారములను
దూలనాడును గష్టంబు • తోసమముగ.

విశారదా! అట్లయిన నేనుబోయి స్నానమాడివత్తునుగాక?

గీ. శివుని శిరము నెక్కి • చేతోముదము తోడ
నాడుమనుజు డాన, • యల్ల భీష్మ

గాంచి వెలయుతల్లి • గంగాభవాని! వే
కరుణతోడ నన్నుఁ • గావవమ్మ!

(అనిపోవుచున్నాఁడు).

విశా. (చలి నభినయించుచు) చలి-చలి-అబ్బబ్బ-ఉ, ఉ, ఉ, అయ్యో, అర్జునా! ఇటు రమ్ము (సంభ్రమమున) ఇటు రావయ్యా-చూచెద వేమి? (లాగును-)

అర్జు. ఏమియిది విశారదా! నన్ను లాగుచున్నాఁడవు?

విశా. అర్జునా! నీ వివేకములోభి యొక్క ధనంబువలె కార్యంబునకుఁ గొరగాకున్నదిగదా! ఈపాటి గ్రహింపఁ జాలని నీయూహాచాతురి యెందులకు?

అర్జు. ఇటు గ్రహింపవలసిన విషయమేమి?

విశా. (స్వగతము) ధన వివేకములు గలిగినంతమాత్రమున నే పండువా? వానినుపయోగించు బుద్ధిగదా ప్రధానము. (ప్రకాశముగా) అర్జునా! ఈచల్లగాలి నీశరీరమును దాకుచున్నదా? ఉహుహూ-చలిచలి-

అర్జు. తాకుటయేగాదు, డెంద మానంద మొందఁ జేయుచున్నది.

విశా. చాలు; చాలు; నింక గట్టిపెట్టవచ్చు నీప్రలాపంబులు. ఈగాలి యెందులకు వీచుచున్నదో నీవెఱుంగుదువా? తెలివిమాలినవాఁడై అర్జునుఁడు ఇట్టి సమయంబున స్నానంబునకుఁ బోవుచున్నాఁడుగదా యని మాపెదతండ్రియగు పవనుండు దయఁ దలంచి యాశీతలవాయువును బంపెను. ఇంకనయిన నీస్నానమందలి యూహ మానుకొనెదవా?

అర్జు. జ్ఞానహీనత కున్నతస్థానంబుగాఁ గల్పించఁజాలిన నీ యూహ లెంత వినోదములుగ నున్నను న్యాయమే యగునుగాని, ఈయూహాలుమాత్రము గట్టిపెట్టుము. ఈగాలి-

గీ. నాదు ప్రార్థన విని కరుణఁ జనుపంగఁ
వచ్చు కహ్లారకల్లోలికావాసభ్రమ
రముల గానలాలస సమీరంబు గాని
వద్దు వద్దన వీచెడి పవన మటవె?

విశా. ఓహో! నీయూహాలు! అట్లయిన నింక నీయిచ్చవచ్చినందులకుఁబొమ్ము.

(అర్జునుఁడు పోవును)

ఈయనకు నేనేమి చెప్పిన వినఁడుగదా; నేనేమి సేయుదును? ఈ పాడుగాలి నాకుఁ జురుక్కున తగిలినదయ్యు నియర్జునునకు నెంతయో హాయినిఁ గలుగనిచ్చెనట! అందుననే గదా యీతెమ్మెరలు రెండునాల్కలుగల పాముల కాహారములుగాఁ జేయఁబడెను. మాదారిలో నీనదిని సృజించిన యాబ్రహ్మపేరిటి జడునికొంప యెంతముంచినను దప్పులేదు. ఈనదియు నొక రమణీయతయంట. చేతగాని మంగలివాని క్షౌరము తెరంగున నొకటఁ నిసుకతిన్నెయు వేఱొకటఁ బచ్చికయుఁ గల్గి పసిబాలుఁడు గీయు గీఁతభంగి వక్రతమంబులకు గట్లంగల్గి చోరకవిచెప్పు కవితగతి ఇచట నత్యున్నతమై యొకచోట నతిహీనమై, జడత్వంబునకిక్కయగు చపలత్వంబునకు కాణాచియైన యీనది సంతోషదాయకమఁట! ఈ అర్జునుని పిచ్చి తలంపులు.

(అని అర్జునవకంజూచి)

అహాహా! ఈస్థలమహత్త్వము. ఇప్పుడుచూచినది యొక్క గంగానదికదా. ఇప్పుడు యమున యెచ్చటనుండి వచ్చినది; అహా తప్పదు యమునయే ... యమునయేనా? కాకున్న నింకేమి? గంగాప్రవాహమునందు నల్లనీరెక్కడ యుండును? నిస్సందేహముగా యమునయే. ఇదియేసంగమస్థానము. ఇంక నేనీ సంగమస్థానంబునఁ స్నానమాడెదను గాక.

(లోనికిఁ బోయి తడిబట్టలతో చలినభినయించుచు తిరిగి వచ్చి) ఉహూహూ! అబ్బబ్బ! చలిచలి అహాహా! ఎంత మోసపోయితిని. ఈయర్జునుని తలవెండ్రుకలు నీటమెలంగుటఁ జేసి నల్లనినీరుగలయమున, గంగను జేరిన సంగమస్థానమని భ్రాంతిని మున్గితినిగదా! హా! అర్జునా! గుడాకేశా! మెచ్చితిని, మెచ్చితిని. నీకోర్కె సఫలమైనదా? అహా-హా-హా? (చలినభినయించుచు) యెంతమోసపోయితిని! ఎంత ఘోరమాయెను! నేరక మునింగితినిగదా! ఉహూ. (వణకుచుండును).

అర్జు (తిరిగివచ్చి) ఏమివిశారదా! ఇంతగావణకుచున్నాఁడవు? యీవస్త్రము నీపై గప్పుదునా?

విశా. చాలుఁజాలు నీమర్యాదలు నాకక్కరలేదు. స్నానము నాకు వలదోయని నేనిచ్చటనుండ నీవుట్టిమునిఁగి నట్లూరకుండక నన్నేదో యొకవిధముగా నీచలినీటముంపఁ బ్రయత్నించి యూహలఁ జేసి నన్నిందులోఁ ద్రోసి యిప్పు

డు వలున గప్పవచ్చుచున్నాఁడవు. ఇందులకా నన్నిచటికిఁ దెచ్చుట?

అర్జు. పోనిమ్ము! ఈగతినైనను నీవీపుణ్యస్రవంతిని మజ్జనమొనర్చితివిగదా

విశా. ఆ! మజ్జనమేగాదు-ప్రాణవిసర్జనయుం జేయసిద్ధముగనున్నాఁడను.

అర్జు. అమంగళము శాంతించుఁగాక-నీ కింత వేగ మది యేల? వలదు-వలదు-

విశా. ఇంకను నన్నెన్ని నదులలో ముంపఁ బ్రయత్నించుచున్నాఁడవో? నాప్రాణంబుల నింతటితోనైనా పోనీయవా? -కానిమ్ము. తాఁదెచ్చుకొన్నది తా ననుభవింపకపీలా?

అర్జు. విశారదా, ఇటసూర్యుని జపము జేసికొందమా కొంతతడవు?

విశా. ఉఁ-కానిమ్ము.

అర్జు. కాని మ్మనం జాలదు. అది నీ కిష్టమేనా?

విశా. నీవు చేసినవన్నియు నాయిష్టప్రకారమే చేయుచున్నాఁడవా? ఇందులకు మాత్రము నాయిష్టము కావలయునా?

(అర్జునుఁడు విశారదుఁడు జపంబునకు గూర్చుందురు)

(ప్రవేశము ఉలూచి, చేటి.)

ఉలూ. సఖి! చూచితివా? మనలోకంబునకును, ఈలోకంబునకును గల వ్యత్యాసము.

చేటి. చెలీ! ఉలూచీ! అన్యత్వాసముం బొందవలయునా? ని
నినంతమాత్రంబున వెల్లడి యగుంగదా! మనది నాగలో
కము. ఇయ్యది భూలోకము. నేను వెఱ్ఱిననుకొనియా
యీప్రశ్నంబు నడిగితివి?

ఉలూ. తొలుత నేనట్లనుకొన నేరనైతిం గాని నీప్రత్యుత్త
రంబువలన నీ వెఱ్ఱి వెల్లడిచేసికొంటివి. నేనిచటి యందంబు
నునచటి శృంగారంబును గూర్చి యడుగ నీవిట్లుత్తరమిచ్చుట
పాడియే?

చేటి. ఏమేమి? యీభూలోకంబునను గూడ నందంబులేనా?
లోకంపుపేరేయింత శ్రుతికఠోరముగ నుండ నందమొక
టియా? ఏదీ, చూతము ఒక్కయందమైన వస్తువుం
జూపుము.

ఉలూ. సఖి కంటివే యాసూర్యుని—

గీ. తన కర స్పర్శనంబున • వనజము లదె
నవ్వుచును జూచు సొగసులు • నివ్వటిల్ల
సదయుఁడగునట్టి ప్రియకర • స్పర్శ చేత
ముదితయైనవ్వు వెన్నెల • సుదతివోలె.

చెలియా యీతట్టుచూడుము.

ఉ. పచ్చని పైరుఁ జూడఁగ న • పార సుఖంబుఁ బొందెడిన్
హెచ్చయి తళుక్కన న్మెఱయు • నిర్ఝర భంగము మోదదంబుగా
మచ్చికఁ బొంతలన్బెరిగి మా • టికి నీరము నీరము ల్కాడుచున్
బొచ్చెము లేని కూర్మి పలుము • ద్దుల నిచ్చుట గాంచ భాగ్యమే!

దృష్టిభాగ్యాబులం గాంచు నదృష్టంబు తమోపరివృతాపనీ
జంబులమగు మనకెట్లు లభ్యంబగును?

చేటి. (స్వ) ఓహో శ్రుతిమించి రాగంబునం బడుచున్నది. మా
లోకంబు తమోపరివృతంబంట. మేమదృష్టహీనులమంట.
ఇంక నేమివింతలో చూతము (ప్రకాశముగా) ఉలూచీ!
అయినదా నీవర్ణించుట!

ఉలూ. సఖి! ఏలనే యిట్టి వెడగుమాటలచే మనంబునకెం
తయు వంతగూర్చెదవు? మార్తాండ ప్రభాకిరణజాల విరా
జమాన సర్వాంసహాచక్రంబగు నీమర్త్యావనియేడ, తదేకా
వలోకన సంజనితతమోభ్రమణ మొనర్చు నే నేడ?

ఉ. ఇక్కడి సూర్యకాంతులును • నిక్కడిశోభఁదలిర్చు వృక్షముల్
ఇక్కడి పుష్పజాతులును • నిక్కడి చక్కని శాద్వలంబులున్
ఇక్కడి జంతుజాలములు • నెమ్మెయిఁ దెల్పఁగ నేర్తుఁ? దీని క
న్నెక్కడిరా! నాస హస్తిమశే • కాంతరమా గద చూడఁగాఁ జెలీ!

చేటి. ఇంక మనము నాగలోకమునకుఁ బోదమా? (స్వగత
ము) చూడఁజూడ నయ్యవారు కోఁతియగునట్లున్నది.

ఉలూ. చెలీ! ఈయందము నెవ్వాడైనఁగంటివే?

చేటి. నీకుమతిపోయిన నాకుమతిపోయినదనుకొంటివా?

ఉలూ. ఆఁ! అదియేమి? మతిపోవుటయా? నాకేటికి మతిపో
యినదనుచుంటివి?

చేటి. మతిపోకున్న నీవింతలేమి? ఆవినుమానికంబునట్లు వ
ర్ణించుచుఁ గాలయాపన జేయుచున్నదానవు.

ఉలూ. ఇది కాలయాపనగా?

చేటి. కాకేమి? ఈ తీవ్రకరుఁడొక స్తుతిపాత్రుండఁట!

ఉలూ. ఏ మేమి?

గీ. ప్రాణములకు దావు ♦ బలమునకును బ్రోవు,
తేజమునకు నిక్క ♦ తెలుపునకక్క,
పంట సతికిఁ దోడు ♦ పగటికి నెకిమీఁడు,
వంద్యుఁడగున గాఁడ ♦ పదతిమూఁడ?

చేటి. మన లోకంబునఁ బ్రతిజీవిశిరంబున నిగనిగ మెఱయుచుండు ముద్దుల మాణిక్యముండ, నావినుమానికము వ్యర్థముగాదే? నిరుపేదలగు మానవులకుం దగినదిగాని మనకు లోపంబగునుగదా సూర్యుఁడుంట, చలీ దూరవుఁ గొండలు నునుపే

ఉలూ. అజ్ఞాన మజ్ఞానము!

గీ. తనకుంగల్గినదే యొతి ♦ ఘనమటంచు
నెంచి యితరుల భాగ్యంబు ♦ లెంచరే మెం?
జనుల కక్కటా! తమాతి ♦ సమ్మతంబు
కాకి కిష్టంబు గాదటే ♦ కాకిపిల్ల!

చేటి. ఓ హో! ఈ శ్రీరంగనీతుల కేమి సఖి! నీ యూహాలు మాత్రము సరియైనవా? నీకున్న దానితోఁ దృప్తినందక, అసంతృప్తహృదయవై నీకుఁ గలుగని త్రాణంబునైనను ఘనంబుగ నెంచుట సరిగాఁబోలును.

ఉలూ. నాల్క వేయి విధంబులఁ ద్రిప్పనొప్పు.
కాదు కాదు, సఖి! నీకీ భూలోకంబంతయు నెంతయు మోదకరం బగుటకు హేతువేమియో నేనెఱుంగను. అం.

దలి గొప్పతనం బేమేమియో నాకెరుకసేయరాదా.

ఉలూ. ఆ చర్చ లిపుడేల? చెలీ! నేఁడే కుసుమంబులు మన కార్యంబునకుం జాలవా?

చేటి. సఖి! ఉలూచీ! మన ప్రస్తుతకార్యంబునకేగాక నేఁడే నీ వివాహమహోత్సవమైన నందులకుఁగూడఁ జాలును.

ఉలూ. (స్వగతము) హా! దుర్భరము! (ప్రకాశముగా) అదిగో వివాహమని యనుచున్నదానవు.

మ. అతివా, యేటికినిట్టులేచెదు? వి♦వాహంబు నమ్మఁ బల్కెదు న
న్నతి నిర్భాగ్యశిఖామణిన్ విపదితన్ ♦ హాస్యగ్రహాకారిణిన్
నతిపాత్రన్ జెలి, నీసఖిన్ దలిచవే? ♦ యన్యాయమా యింత వే?
మతిలేదే? యభిమానమున్నదనవే ♦ మన్నింతురే యెవ్వరున్?

చెలీ! నా యదృష్ట మిట్లుండ నాకు వివాహ మెట్లగును?

చేటి. వివాహ మొక ఘనమా? నీవునిన్నిట్లు చేసుకొనుచున్న దానవుగాని వివాహముగా కేమి?

ఉలూ. నేఁ జేయునది యేమి? నా నిర్భాగ్యత గాని—

చేటి. నీవు చేయునది యేదియో? జనకు లేరిప్రో రాకొమరుల పటంబులఁ దెప్పించి చూపినను వారినెల్లఁ దృణీకరించి, నీమనసు దొంగిలించిన యాయర్జును, నా గగనకుసుమము నే కోరుచుండు నీకుఁ బెండ్లి యగు టెట్లు?

ఉలూ. గీ. అకట! నాయదృష్ట ♦ మాకాశకుసుమమే?
నన్నుఁబట్టరాదె ♦ నాదువిభుఁడు?
యింక నాకుఁ గల్గు ♦ నీసోయగంబెల్ల!
వెలఁదియడవిఁగాయు ♦ వెన్నెలవలె.

(స్వగతము) హా! నిర్భాగ్యురాలనగు నాకా మహాభాగ్యము ని పొందెద్లు కల్గును? (ప్రకాశము) పోనిమ్ము చెలి, యింక నాయొద్దఁ బెండ్లియనుమాట నీచోట నుడువకుము——

చేటి. ఏమా! నుడివినఁ గోపము కాఁబోలును.

ఉలూ. ఔను. కోపమేయగును.

చేటి. (స్వగతము) ఇట్టివారలే పిదప క్షణమయినను మగలను విడువలేకుందువారలు.

(ప్రకాశము) పోనీ, సఖీ! నీ కా యర్జునునిపై నేటికింత మరులు గల్గినది? ఎప్పుడయిన నాతనింజూచి యెఱుంగవుగదా!

ఉలూ. చూచుట యెన్నఁడును లేదుగాని వినుటమాత్రము పెక్కుసారులు గలను.

చేటి. ఎంత బాగుగనున్నది? వినుటచేతనే యింతయనురాగమా? సరి, సరి, పోనిమ్ము. ఏమనివింటివి?

ఉలూ. ఏమనియడుగవలయునా?

చ. ద్రుపదుని మత్స్యయంత్రమును ♦ దోడిన్నపాలురు చూచుచుండగా
గపటుప్రవేశమూని నిజ ♦ కార్ముక మెక్కిడి నిటఁజూచి యా
తపనునివీథి మత్స్యమును ♦ ధాత్రిఁబడంగనుసేసె, ఁదన్విరో,
చపలమ్ముగాయతాత్ము లటు ♦ చంచలచిత్తులుగాఁగఁజూడఁగా.

చేటి. సరి సరి! ఆకార్యంబునీకొరకుఁ గాదుగదా! ద్రౌపది కొరకు ఆఁ! తరువాత! తరువాత!

ఉలూ. ఇంకనేమున్నది. సమస్తరాజన్యులం గెలిచి ద్రౌపదిం జేపట్టిన యానరుని నేను నాఁడెవరించితిని——

చేటి. వెఱ్ఱికుదిరినది. చెలీ! యొుందైన సిట్టివింతలున్నవే? వి

న్న మాత్రమున వలతురే-వలతురు-వలచినంత మోహాంధమే. అబ్బనిబాలుఁ డందాల నేలు ననునట్టి సులభుఁడు కానియా యర్జునుఁ డెంత మేటియయిన నగును. ఇంకనయినను వానిపై నాస విడిచిపెట్టుకొనరాదా?

ఉలూ. ఏమేమి! ఆసవిడిచిపెట్టికొనవలయునా? సరియా? చెలీ! నామనోహరుఁడిందు రాఁడా? అక్కటా, విధీ!

చేటి. వచ్చునంతవరకు వేచిన వచ్చును.

ఉలూ. ఎప్పటికైన వచ్చునుగదా నా మనోహరుఁడు? చెలికాఁ! యెంత సంతోషకరమగు మాట నాడితి. చెలి ఇప్పు డెచ్చటనున్నాఁడో చెప్పుము, నా మోహనాంగుఁడు — చెప్పవే —

చేటి. ఏల యింత తత్తరము. తాలిమివహింపుము. మత్స్యయంత్రంబుఁ గొట్టుట లోకప్రసిద్ధమేగదా!

ఉలూ. లోకప్రసిద్ధియా? యీ రేడులోకంబులలో నాచంద్రతారార్కముగా మరువఁబూడనిదిగదా యాధీరుని కార్యము—

చేటి. అట్లగుటం జేసి వానినిం బెండ్లియాడవలె నను వాంఛగల నీయట్టివార లనేకులుందురుగదా!

ఉలూ. అయ్యో! ఉండ కేమి? ఆధీరరత్నముం గోరని యువతి యుండునా? స్త్రీజన్మమెత్తినందుల కాతనితోఁ గూడినగదా! జన్మము సార్థకంబగుట—అది చేకూరని జన్మ మేటికి? యౌవన మెందులకు?—

చేటి. చాలు నాగుము. సఖీ! నీవు వినువారలున్న యుగం

బులకొలఁది మాటలాడుచుందువు గాఁబోలును-అనురా
గుల కున్న లక్షణము నీయందును బ్రకటితమగుచున్నది.
అది యటులుండనిమ్ము! వివాహముకొఱకు వారినందఱిని
బెండ్లి చేసికొనవలయునా! తొలుతఁ దనలోకము తరువా
తఁగాదా నీలోకము.

ఉలూ. ఎన్నఁడైన వచ్చినఁగదా నాయదృష్టము. ఆహా! ఏ
మి కార్యమొనర్చితివి?

చేటి. ఆ కార్యమునకే యిప్పుడు తగిన శిక్ష ననుభవింపను
న్నవాఁడు.

ఉలూ. ఓసీ! మూర్ఖమతీ! తెలివిగల్గి మాటలాడుము.

మత్తకోకిల.

జ్ఞానమింతయులేక ప్రేలెదు • కాంతు శిక్షితుఁ జేయ నే
మానవుం డిలఁజాలు? లోకము • మాఁగ్రగోపజయించు నా
ధీనిధింగులభూధరోజ్జ్వల • ధీరునిఁ సువిచారునిఁ
గానఁజాలకమాటలాడెదు. • కాంతరో, మతిపోయెనే?

చేటి. (స్వ) ఔను! మతిపోకున్న నీగతివిపరీతబుద్ధి లేలఁగల్గును?
(ప్రకాశము) శిక్షించువారలా? వేఱుకారు, ఆయర్జుని
యం దత్యంతానురాగంబు నటించు నీబోంట్లే నిశ్చయ
ముగా శిక్ష చేయుచున్నారు.

ఉలూ. అపరాధము-అదెట్లు?

చేటి. ఎట్టులా? నేరకపోయి మత్స్యయంత్రంబు నేసినందుల
కుఁ దాననుకొన్న ట్లొక్క భార్యగాక లక్ష భార్యల పోరా
టము, నునురును, భరించుట శిక్షకదా!

ఉలూ. లక్ష భార్యలున్న నుందురు గాని పోరాటమేల యుండును?

చేటి. రాధా సత్యభామల పోరాటములు మనము వినని వియా? అందులకుఁ గృష్ణుఁడు చేయు చోరత్వంబు క్రొత్తయా? ఆయన యర్జునుని మిత్రుఁడేకదా?

ఉలూ. మిత్రుండా? వారిద్దఱు నొక్కప్రాణమేయట-

చేటి. ఆఁ నిశ్చయముగ నొక్కప్రాణమే సందేహాము లేదు- కాని చెలీ! యింటఁ గొన్ని కార్యంబులున్నవి రమ్ము, పోదము.

ఉలూ. పోదము-తొందర యెందుకే? ఈ గంగా సైకతము లెంత యందముగ నున్నవి? (అర్జును జూచును)

చేటి. నేడందము లతివృష్టి-

(ఉలూచి చేటి నోరుమూయును.
చేటి చేతితో సంజ్ఞచేయును.)

ఉలూ. ఆశ్చర్యము. ఇటు రమ్ము (దూరముగఁ దీసికొనిపోయి) చూచితివా? ఆ మనోహరాంగుఁడెవరో? చక్కఁగ మఠము వైచుకొని కుడిచేతి నొక జానువున నిల్పి జపమాల జపుపుచున్నాఁడు. ఈప్రక్క నితం డొకఁ డట్లనే చేయుచున్నాఁడు.

చేటి. తెలిసిన వీనిఁగూడ వలతువేమో?

ఉలూ. ఇంక నీ ప్రల్లదంబులఁ గట్టిపెట్టుము. తెలిసినఁ జెప్పుము. లేకున్న మిన్నకుండుము.

చేటి. వినినంతమాత్రమున నర్జునుని వలవవచ్చును గాని చూచి యీ సుందరాకారుని వలవఁగూడదా?

ఉలూ. అందుల కేమి గాని యీసుందరాకారునిఁ జూచితి వే?

ఉ. చక్కనివానిఁ బ్రోవ్వ, మరుఁ ♦ జంద్రుని గెల్వఁగఁ జాలు వాఁ డితం
డెక్కడి రాకొలాన జని ♦ యించినవాఁ డొకో? యీమనోహరాం
డిక్కడి కేల వచ్చెనొకో? ♦ యెందుల కేగుచున్న వాఁ డొకో?
యిక్కువ నుండు కాంతి యును ♦ యింద్రుని నందను నందుఁ గంటిమే?

(స్వగతము) ఇంద్రుని నందనుండన్న అర్జునుండు జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నాఁడు. ఆఁ! (యాలోచించును.)

చేటి. (స్వ) ఆలోచనంబులు జూడనాలోచనంబులు మెండగునట్లు కానవచ్చుచున్నవి. (ప్రకాశము) సఖీ! యులూచీ! యేలనో! అంతగా మనంబిచ్చి చూచుచున్నదానవు.

ఉలూ. సఖీ: ఈ సుందరాంగుఁడు మన్మథుఁడు కాఁడా?

చేటి. ఆ, కా,——————(ఉలూచివచ్చి నోరుమూయును.)

ఉలూ. ఆక్వవలదు.

చేటి. ఆఁ కాదు కాదు మన్మథునకు రూపమేది?

ఉలూ. ఔనుకదా! మఱచితిని–ఆవియోగ విశ్వాస కళంకితుండగు మన్మథునకు రూపమెక్కడిది? ఐనను సర్వకాలంబుల సర్వావస్థలయులమును దనకరకుటమ్ముల మరమ్ములూడనేయు నీ మన్మథుండు నాబోంట్లకు రూపంబుతోనే కన్నులఁ గట్టినట్లుండును. (ప్రకాశముగా) సఖీ! యీతఁ డెవడయి యుండును?

సీ. చంద్రుఁ డన్నను మేనిలోఁ ♦ గందు లేదు.
మారుఁ డన్నను వీని కా ♦ కార మేమి?
మదనుబూదిని సుధ కోడ ♦ మెదపి చేసె
నజుఁడు, కాకున్న నీమేని ♦ యంద మున్నె?

చెలియా! ఆ ముక్కెంత సొబగుగ నున్నదో చూచి తివే? ఆ కన్నులన్న మూసి కొని యుండఁగ నింత యందము గ నున్నవి గదా తెరచిన నింక నెంత మనోహరంబుగ నుండునో!

చేటి. ఆఁ! బాగుగనంటివి-అదియు నాలోచనాగ్రహమైన దే-కనులు తెఱచిన మెల్ల వాఁడగునో, యేకాక్షుఁడగునో, లేక పరిపూర్ణాంధుఁ డేయగునో తెలియదు.

ఉలూ. ఛీ ఛీ-జ్ఞానహీనురాలా! వదరకుము.

చేటి. జ్ఞానహీనురాలనా? పరిపూర్ణచంద్రబింబముం బోలి యుండునన్న జ్ఞానినగుదును గాఁబోలును! లేక నీవలెనే మైమఱచి మనోహరాక్షుఁడని యెంచి మరులుజెందిన మ ఱింత బుద్ధిశాలి నగుదునుగాఁబోలును-చాలుఁ జాలు! నీ యూహలు-నాకు వేళయగుచున్నది. నేను బోవలెను. నీ వీ శృంగారములఁ జూచిన, వెంట నంటిరమ్ము. నేఁబో యెదను.

ఉలూ. అందులకుఁగాదు చెలియా? ఆయవయవముల పొం దుజూచియయిన నూహింపజాలకున్నందులకు.

చేటి. సుందరనయనుండనియా? చెలీ! నీకు మతిపోయినదా? నీవు వలచినంతమాత్రమున మనోహరాక్షుఁడని చెప్ప నె

ట్లగును-నీకున్న వలపా యనరూపంబును మార్చలేదు
గదా?-

ఉలూ. (స్వగతము) అర్జునుఁడేయగును (ప్రకాశముగా) ఓ సీ! మూఢమతీ! నాకింత హృదయంగమంబగు నీయాకారము నయనవిహీనమెట్లగును?

చేటి. నీ వెంత(క్షేమించినను సరే! నిగనిగలాడి, పెద్దరేకులం గల్గి చూపరుల కానందంబు గూర్చు మంకెనపూవునకు వాసన లేదను వారందఱును మూఢమతులే గదా! చెలీ! నాకు గాలయాపన మగుచున్నది. పోయెదను.

ఉలూ. అట్లయిన నేనింక గొంతతడవు నయనానందంబునంది యిదె నీవెంటవత్తును-

చేటి. (స్వగతము) చెలి చిత్తము వేఱుగనున్నది-(ప్రకాశముగా) అట్లనే ముందు పోయెదను.

ఉలూ.(స్వగతము) ఇట్లు కాలిసంకిలి వాయునుగదా, (ప్రకాశముగా) చెలీ! అట్లనే చేయుము-(చేటి పోవుచుండును.) చెలీ! చెలీ! మాట మాట! జనకు లడిగిన నిప్పుడే వత్తుననుము.

చేటి. అట్లనే సేయుదునులే (పోవుచుండును)

ఉలూ. చేటీ! చేటీ! ఇంకొకమాట! నీపని తీరినవెనుక మన యుద్యానవనంబున కాలవాల మొకటి నిర్మించి యందునకు బొందగు పందిలినొండు కల్పింపుము.

చేటి. అట్లనే చేసెద (పోవును)

ఉలూ. మాట మాట చెలియా! నే నిప్పుడేవత్తును సు

మా! వేఱు తలంపకుము.

చేటి. నీ చెప్పు పనులెల్ల నయినవా?

ఉలూ. ఆఁ! అయినవి-

చేటి. పోవుదునా?

ఉలూ. ఊఁ (స్వగతము) నీదే యాలస్యము

చేటి. మఱి పిలువవుగదా?

ఉలూ. పిలువను.

చేటి. వేగముగ రావలయునుసుమా!

ఉలూ. అట్లనే వచ్చెదను.

చేటి. మరచిపోదువేమో-

ఉలూ. మరవనుపో! (అని తట్టును) సఖి! నీవు నవ్వులనక్షత్రమునఁ బుట్టితివి సుమా.

చేటి. కాదు కాదు, నేను పుట్టినపుడు మాయమ్మ నవ్వుటలేదు. ఏడ్చెను-తరువాత నక్షత్రములు వ్రాలెను. ఇవి యొట్లు నవ్వుల నక్షత్రములగును. నేనింకఁ బోవలయును- (పోవును)

ఉలూ. నేను వినిన దానినిఁ బట్టిచూడ ఈ సుందరాకారుఁడర్జునుఁడే యగునేమో! అట్లయిన ఈతండే విశారదుఁడు కావలయును. ఈ వసుమతీతల మోహనాకారు నెంత చూచినను తనివితీరకున్నదికదా! హా! కాల మెంత వడి వడి నడుచుచున్నది. యింక నేను పోవలయును. నేను బోవలయునా? కాదు. కాదు. మేము బోవలయును. అర్జునుని నామనోరథంబును గూడ నాతోఁ దీసికొనిపోయెద. అ

ట్లు తీసికొనిపోయిన నా మనోహరుండు వేఱుగఁ దలంచు నేమో—తీసికొనిపోవక నే నేమిసేయుదును. కోపగించిన వే డుకొనియెదగాక హా! హృదయమా! ఎంతసాహసకృత్యం బుఁ జేయుచున్నదానవు?

గీ. సర్వభూలోకమేలు ధీ♦శాలి నితని
మోహనపు విద్యచే మోస♦ పుచ్చి నేను
లోకమే కాని వేఱొక♦ లోకమునకుఁ
దీసికొని పోవుచున్నాను♦ ధీరనగుచు.

హా! దైవమా! నేను జేయు నీకార్యంబు తప్పుగ నెంచకుము. ఓ యర్జునా! అనురాగాతిశయంబున నేఁజేయు నీప నికిఁ గోపగించకుము. ఓ! దిక్పాలులారా! అబలనగుట నా యందు కరుణింపుడు. పంచభూతములారా! నా కీ కార్యంబు నఁ దోడ్పడుఁడు (చుట్టుతిరిగి—అర్జునునిపైకిఁ దీసికొని పోవును.)

విశా. (కొంతసేపటికిఁ గనులు విచ్చి) నాజపము నాకెంత యుపకారియయ్యెను. జపముమాట జగదీశ్వరుఁ డెఱుంగుఁ గాని తెగఁదిరిగిన బాధలెల్లఁ దీరునట్లు నిద్రఁ దీసితిని. హా! నిద్రా! నీవలని సుఖ మెరుంగని జోగి యెవండు. ఇంక నయిన జపంబు జాలింపఁదుగా బోలు నీయర్జునుండు. (తిరిగి చూచి) అయ్యో! అయో! అర్జునుఁ డేడీ? పార్థుఁ డేడీ? జపము ముగించి లేచిపోయె నా యేమి? పోయిన నన్నేల పిలువఁడు? ఎంత పిలిచినను లేవకుంటినేమో—కోపగించి నన్నిచట డించి తన దారిని దాను బోయె నా యేమి? ఈ పాడునిద్ర నన్నేల యావరించెను. హా! నిద్రా! నీసౌఖ్య

మిన్నుదేఱఁగితిని. అయ్యో! అయ్యో! అర్జునా! పార్థా! కిరీటీ! శ్వేతవాహనా! ఎంత బిల్చిన రాఁడేమి సేయుదును దైవమా! ఎచ్చటనైన దాగి యున్నవాఁడవా యేమి? బీభత్సా! విజయా! జిష్ణూ! సవ్యసాచీ! ధనంజయా! రావయ్యా! నన్నేల యీపాట్లు పెట్టెదవు? అక్కటా! రాఁడుగదా! యేమాయనో గదా! నే నీ యరణ్యరోదనము చేయుటెందులకు? పోయి వెదకెదను. కానరాకున్న నను వెదకుచుఁ దా రాఁడా (నిష్క్రమించును.)

విష్కంభము.

(ప్రవేశము కొందఱు పశులకాపరులు,)
(గుర్రిగాడు, జడ్డోడు, అప్పిగాడు.)

గుర్రు. ఓరప్పిగో! మరంతే నిన్న జడ్డోడు అసిరోడి కూతుఁరికి అల్లర పెట్టాడ నంతే పూరోలంతా మనమీఁద కోపాల్రోయి.

జడ్డో. అనాగంతే నాకు మఱెంత సిర్రెత్తుకొత్తాదిరా-పూరోలు మనకేంసేస్తారోస్? ఏమ్మన కాల సొమ్మెట్టార్రా! ఆల్ల సోకమెట్టార్రా! ఆల్లెంతో మనమంతే.

అప్పి. అంద నేనేటి? ఇయ్యాళ యెమకల లెగిసి మాబుచ్చిగోడు బక్కలు పొలానికి తోల్కెల్తావుంటున్నాడు. అదేటనుకున్నార్నా.

జడ్డో. ఏవఁనుకుంటే నాకేట్రా! ఇయ్యేల్రాని యెవ్వస్-యేటి

సేస్తానో సూడ్డపుగాని-రాజు కూతురోస్సినా అంతే-యే టనుకున్నావు నాదెబ్బ

అప్పి. అంతకన్న నాదెబ్బ-

గుర్రు. మరంతకన్న నా రెండు దెబ్బలు.

అప్పి. ఓరే! అనాక్కాడురా!

దెబ్బరోర్నా దెబ్బ—దెబ్బరోర్నా దెబ్బ (పాడును)

ఆహా! మొదప్పిబక్కలు-అవిటవిటికినాగ పారొత్తాయి ఆహా (అనిపోవును).

చేటి. (ప్రవేశించి) అక్కటా! యిసిదారికాదు కాంబోలు (ఇటునటుచూచును)

గుర్ర. ఒరేయి! అదేటికోయి అనాగున్నాది. ఆసిరోడికూతురి కన్న చిలకనాగున్నాది. చూర్రోయి! ఓరప్పిగో-ఎందిగో రావు. ఇక్కడమత్తగున్నాది రారోయి.

జగ్గో. ఓరమర్తెంగాదురో! అమర్తంనా కెటికిలేదేటి. అది మనసక్కుద్దునాగుంటాదిగాని మూసుకొమ్మర్రో! ఆకొమ్ములన్నా ఏనాగుంటాయనుకున్నావేటి. నేడికొమ్ముల్నాగ గిర గిర తిరుగుతాయిరా!

చేటి. (సక్కిచూచి) ఆఁ! అక్కడనెవ్వరో గోపబాలురున్నట్లున్నది. వారినడిగిన, వసంతోద్యానవనంబు తెలిసికొనవచ్చును. పోయియడిగెదనుగాక—

అప్పి. ఆఁ! (తిరిగివచ్చి) ఓరబ్బో! ఇంతరోయి! అదేటిరా?

జగ్గో ఓరిదిదిరా? ఆదేటిది? ఇదికన్నెరా!

గుర్రు ఓరూరుకోస! మరిమాకెరికి నేదురా! సెకొక్కడికే తె

ల్సురా? ఏమొరగన్నాగ సెప్తా వేటోస్-కన్నైతే పలుబులే ము రా. అదిసక్కనమోకునాగుంటాదిరా।

అప్పి. బాగన్నావు! కన్నైనానెరగనేటి? మాకల్రెద్దుమెకక్కంటికాదల్రా కన్నె?

జగ్గో. ఓసి కన్నెకాదురా! కన్ని, కన్ని,

గుర్రి. కన్నో గిన్నో! మనకెందుకొస్సి! చంద్రబింబంనాగదగ్గిరకొత్తున్నాది. సూడరోయి, రారా! యిక్కడకూకు పోస. కూకుడురా!

చేటి. (చేరి) ఒరీ!

అప్పి. ఆఁ

గుర్రి. నిన్నుపిల్నేదు ననుపిల్సిందస్సి.

జగ్గ. ఓరీ! నీకుమాట్లామే రాదుండరా నేనెల్తాను—(చేటిం జూచి) ఓయి. వెందుకేటి—

గుర్రి. ఓరెంతబాగామాటాల్డా! అచ్చబామ్మడ్నాగే!

చేటి. ఓరీ! అనంతుని గున్నతోటకేదిరా దారి?

జగ్గో. వసంతునిదోట్లోకా? ఉండుండె! కూకుండె! నాల్సేహితుల్దగ్గిరికెల్లొత్తాను (తిరిగీ) ఓరప్పిగో!

(పాడును) దారీ తెలియాదంట—దారీ తెలియాదంట।

అప్పి.
గుర్రు. (అట్లనేపాడుదురు)

జగ్గో. దారీ తెలియాకుంటే—దక్కిందిమాకంట।

(అనిపాడుచు చుట్టుజేరి తిరుగుచుందురు)

చేటి. వీరలకేమిచేటు కాలముమూడినదో? ఊరకరట్టు చే

యిచున్నవారలుగదా! పోవమన్నఁ బోనీకున్నారు. ఏమిసే
యుదుచు. (ప్రకాశముగా) ఓరీ! మూర్ఖులారా! మీకుఁ
బోగాలవా?

గుర్రు.
మొ. (పాడుదురు)

మూర్ఖులము మేగాము—మూర్ఖులము మేగాము!
మూర్ఖులనిమ్మనక—ముచ్చటాడీపోవే!

చేటి. ఓరీ పాపిబాలురారా! ఊరకనన్నేల నాపెదరు? దారి
తెల్పినఁ దెల్పుఁడు. లేకున్న నన్నుబోనింఁడు.

గుర్రు. నిన్ను పోనిత్తామ—నిన్ను పోనిత్తామ!
నిన్నుపోనిత్తాము—నిక్కముగనమ్ముమ!

చేటి. (స్వగతము) ఇట్టి పాడుబాలురుగల యీభూలోకంబు
సొగసులకిక్కయంటి? దీననాయులూచి మాటలు తేటలా
యెగనా! అక్కటా! యిటూచియింతఁ దనకార్యము ను
గించునేమో (ప్రకాశముగా) ఓరీ! గోపాలురారా! మీకే
మికావలయును? ధనము కావలసినఁ జెల్పుఁడు

గుర్రు. మొ. ధనముమాకెందుకో—ధనముమాకెందుకోయ్.
ధనముమాకెందుకో—దగ్గిరనుసీవుండ.

చేటి. వీరు నన్నిఁటనుండి పోనియరుగాఁబోలు దైవమా! ఇ
దియేమిమాయ? త్రోవఁబోవువారుసహితము కానరా
రుగదా నన్నెవరు వీరిబారినుండి తొలఁగింతురు? ఓరీ! నీచు
లారా! ఏలనురా యెంతచెప్పినను నన్నువిడువరేమిరా?
మీకండకావర మణగించెదనుసుమా! లెండు, పొండు.

గు|రు. మొ. తెగిసిపోమూ మేము— తెగిసిపోమూ మేము.
తెగిసిపోమూ మేము— లెంకలౌగుంటాము.

చేటి. అక్కటా! యేమిసేయుదును. (ప్రకాశముగా) ఓపుణ్యులారా! ఆర్త జనశరణ్యులారా! రండు! నిర్భాగ్యురాలగు నొక్క యబలనీతులువలు పలునీతంబులఁ గారియపెట్టుచున్నారు-రండు-రక్షింపుఁడు—

గు|రు. మొ. ఎవ్వడొస్తాడేయాడ-కెవ్వడొస్తాడేయాడ!
కెవ్వడొస్తాడేయాడ-కెదిరింపమాతోడ!

చేటి. ఓభూజనులారా! రండు రక్షింపుడు.

గు|రు. మొ. కోపమెందుకే చెలీ-కోపమెందుకే చెలీ!
కోపమెందుకే చెలీ-కూకుండిమాట్లాడె!

(విశారదుఁడు ప్రవేశించును)

ఈరోదనంబెటనుండివచ్చెను. అర్జునునిఁ బాసినందున సేఁజేయు రోదనంబునకుఁ దోడగుచున్నదీరోదనంబు. (నిక్కి చూచి) అదిగో ఒకస్త్రీని ముఫ్వురు బాలురు బాధపెట్టుచున్నట్లున్నది.

గు|ర. మొ. (మునుపటివలెనే పాడుచున్నారు.)

విశా, ఓహో! (బిగ్గరగా)ఛీ చండాలులారా! యేమిరా యిది—

చేటి. అయ్యా! నాపాలి భాగ్యదేవతభంగి వచ్చినాఁడవు. భూసురవర్యా! చూచితివా యీయల్లరి.

విశా. ఓరీ! మీకుఁబనులు లేవా యేమి? పొండు—

గు|రు. మొ. ఓరీ! బామ్మడోయి—

(పాట) బాపనయ్యొచ్చేడు-బాపనయ్యొచ్చేడు!
బాపనయ్యొస్తేను-పారిపోతాన నేను.

విశా. నీవు చూడఁగా లొంగినట్లు కానరాకున్నారు. (ప్రకాశముగా బిగ్గరగా) ఓకీ మూర్ఖులారా! ఏమనుకొనుచున్నారురా? మీ పేరేమి?

గుర్ర. గుర్రు—

జడ్డో. జడ్డోడు.

అప్ప. అప్పయబాబు.

విశా. ఓకీ! [illegible] ప్రముఖులారా! మీ గ్రామ్య భాషా వ్యభిచారిణి మాయాంధ్రభాషా పతివ్రతకుఁ జాల హానికరంబగుచున్నది. ఇంక నట్లుమాట్లాడకుఁడు. మీలో నెవరురా బాగుగ మాటలాడఁ గలరు?

అప్పి. నానుబాబూ—

జడ్డో. అహో-బక్కులు-బక్కులు-(పోవును,)

గుర్ర. ఓసుంద్రా-మా మొగోడినాగ బైలుదేరేవ్-బాబు నానుబాబూ—

అప్పి. కాదు నానుబాబూ!

విశా. ఇది చాల లాభకరంబయినదే—

గుర్ర. అనా క్కాదుబాబూ? నామాటల్లో నాడిమాటలో నెత్తుపల్లాల్లేరుక నేదా యేటి?

అప్పి. తము రెరుగరా?

గుర్ర. అనాగయితే మాయిద్దర్కీ కాం- మాజడ్డోడి మాటచ్చ బామ్మడిమాటనాగుంటాది.

అప్పి. అనాగనాగే. జడ్డోడు మాకన్న బాగాడుతాడు బాబూ!

విశా. ఓసీ! జడ్డీ! యిటురమ్ము ఓసీ! మీరుపొండు-(వారు పోదురు)

చేటి. అయ్యా! మీకు నేఁ జేయు ప్రత్యుపకార మేముండును? మీరీయూరి వారలా?

విశా. కాను కాను. మాదింద్ర ప్రస్థపురంబు

చేటి. మీదింద్రప్రస్థపురంబా? అర్జును నెరుంగుదురా? అయ్యో మా సఖి యిచ్చటనున్న నెంత సంతోషించియుండును-

విశా. మీసఖి యెవ్వరు?

చేటి. ఉలూచియను నాగాంగన-కాని యర్జునుని-మీరె ఱుఁగుదురా?

విశా. సరి సరి-నేను నర్జునుండును నిక్కడ చేరువ గాంగ సైకతమున జపము చేసికొని యుంటిమి-జపము చాలించి చూడ నర్జునుండు లేఁడు-వానిని వెదకుచు నే వచ్చుచున్నవాఁడను. నీవేమైన నెఱుఁగుదువా?

చేటి. (తల యూచుచు స్మృతి నభినయించి) అక్కడ కూర్చుండి జపము సేయువారలు మీరును నర్జునుండును నా? (స్వగతము) తప్పక యులూచి వానిఁ దీసికొని పోయెననుటకు సందియంబు లేదు-(ప్రకాశముగా) ఆర్యా! మీకు ప్రత్యుపకారము సేయునదను దొరకినది. నా వెనువెంట రండు నాగలోకంబున కేగుదము-

విశా. ఆహా! ప్రత్యుపకారము! ఈ భూలోక సంచారంబు

నకే కాళ్లు తేలవైచుచున్న నాకు నాగలోక సంచారము ప్రత్యుపకారమా? చాలుఁ జాలు-

చేటి. అటు కాదు భూసురవర్యా! అర్జునుండు నాగలోకంబున కేగెను-

విశా. ఆఁ! ఆఁ! నాగలోకంబున కే? వెళ్లిపోయెనా? అర్జునుండే? అన్నా చచ్చితిరా దేవుఁడా! యింక నేమిసేయుదును. ఉరగీ! నీకెట్లు తెలియును.

చేటి. కొంతసేపటి క్రిందట అర్జునునియం దనురాగముగల్ల నా సఖియు నేనును గంగాతీరంబున మిమ్ము చూచితిమి. అంత నా సఖ నన్నుఁ దోలివేసి తా నటనే యుండిపోయెను. మీరిప్పు డర్జునుండు కానరాఁడని తెలుపుచున్నారు. కానఁ దప్పక సఖి తన మోహనవిద్యచే నాతని నాగలోకమున కుం గొంపోయెను. సందియంబు లేదు.

విశా. అట్లయిన నింక నాతనికి దారలాభంబును నాకు బూరె లాభంబునుం దప్పదు. అట్లయిన మనము పోవుటెట్లు?

చేటి. ఈ బాలునడిగిన ననంతోద్యానమునకుఁ ద్రోవఁ జూపును. తరువాతిది నేఁజేసెదను-

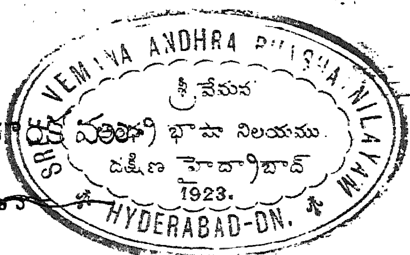
విశా. ఓరీ! జడ్డీ! అనంతునితోట నీవెరుంగుదువా?

జడ్డి. బాబూ! వనంతునిదోట నా నెరగనా? యీవూర్లో నా నెరగని దోటలున్నాయా? అంతా గాలామేసేసాను గదా? రండిం బాబు సూపుతాను.

విశా. రమ్ము పోదము.

చేటి. చిత్తము. [నిష్క్రమింతురు.]

ద్వితీయాంకము

స్థలము — నాగలోకము. ఉలూచి
నగరము అర్జునుఁడు శయనించియుండును.
ఉలూచి దూరమున నిలిచియుండును.

ఉలూ. గీ. ఎంతయో సాహసంబున • నితని బట్టి
తెచ్చి నందుఁ కీనాడు • తృష్ణదీర
నాదరించునో లేక న • న్నతికతినతోఁ
దొలఁగ జేయునో యేమియోఁ • దోఁచ దకట

ఇట్టిసుందరాకారుఁ డీ నాగలోకంబున నుండునా? ఏమినా భ్రమ-నాగలోకంబున నుండునాయని యాలోచించుచున్నదానను. ఈ రేడులోకంబులలో వెతకిచూచిననింతమనోహరాంగుఁ డుండునా? అక్కటా! హృదయమా! ఎన్నినాళ్లకుఁ గృతార్థతఁ జెందితివి? అక్కటా! ఏమినా [illegible] దగ్గరనున్నంత మాత్రమునను నే పొంగుచున్నదానను.

క. ఇన్నియుఁ దలఁచెద; • నెటులఁగను
నన్నితఁడింకేమి సేయ • నాయంబనునో;
మన్నన దగ్గరఁ దీయునొ
కన్నెర సేయునొ [illegible]ఁ • గాఁబొమ్మనునో.

ఆక్కటా! నన్నంగీ[illegible]న, వడివడిఁ గలకుటమ్ముల

సురంబు గాఁజేయు వెడవింటిసామరి సోమరిగాక యుండునే? హా! విధీ నన్ననుగరుణింపుము. నాకాభాగ్యమబ్బు నెన్నఁడోగదా!

ఉ. చెక్కునఁ జెక్కుఁ జేర్చి మది • చీదర దీరఁగ ముద్దుగొందు నా
యక్కునఁ జేర్చు భాగ్యమిఁక • నబ్బుటయెన్నఁడొ గర్వితాత్ముఁడై
యెక్కుడు బాధ గూర్చు మరు • నేలుట బంటుగ నెన్నఁ డబ్బునో
యక్కట! దిక్కు లేదు మఱి; • యక్కర తీర్పరె దిక్కు వేల్పులా.

ఓరీ! మన్మథా! అబలనన్నిట్లేల! కారియ పెట్టెదవురా? నీబీరము నాపృథుపీను నర్జునునిపైఁ జూపరాదా? అయ్యో! ఆపని నీవేల చేసెదవు? నీకుమాత్రము బుద్ధిలేదా పిరికివానిపైని బంటుతనము చూపువాఁడొకఁడొక శూరునెదుర్చునా? అత్యుగ్రశరంబులలోకంబులఁ గెల్చినవానిపైని నీపూవులును మొగలిరేకులును మంతుకెక్కునా? ఓరీ! పౌరుషవిహీనా! కొంతయైన సిగ్గునందవేమిరా? తాళుము తాళుము—ఆఁ! కదలుచున్నట్లున్నది. నేనుదూరమునందుందునుగాక (దూరముపోవుచు) అక్కటా? నన్ను దూరముగా బోసింపుకున్నదిగదా నామనంబు. నిద్రఁ దెలిసిన నన్నితఁడేమిచేయునో? గిరుక్కునఁ దొలంగిపోవునా యేమి? ఇప్పుడేవీనిపైఁబడి నాతృష్ణదీర ముద్దుగొందునా? (ముందునకువచ్చును) హృదయమా నీకేలయింత తత్తరము? తత్తరమున్ననేమి? చేఁ జిక్కినదానిని బారవైచి తరువాత విచారింపనేల? తప్పక ముద్దుగొందును. (ప్రయత్నించును)— తాళుము తాళుము!—అయ్యో! నాకీప్రత్యూహాలువచ్చి మానంబుఁ గెరచుచున్నవి. ముద్దుగొనక మానను. (మఱల ప్రయ

త్రించును) హా! యిదితప్పిదమగునేమో—తప్పిదమా? (ప్రాణమంతయు నీతనికర్పించిన తప్పిదమా (ఆలోచించి) నాథుని యనుజ్ఞలేక తప్పేయగును—ఏమిః? నాథుఁడు, అనిపొంగుచున్నాదానను—అగును నాథుఁడు కాకేమి? అనాదేశదా హృదయధనమును వీనియాధీనము జేసియుంటిని? ఆఁ! లేవబోవుచున్నవాడు. (దూర మేగును.)

అర్జు. (కనులు విచ్చి తటుకున లేచి యాశ్చర్యము నభినయించును.)

ఉలూ. (స్వగతము) ఆహా! సౌందర్యము-వీనిమాటలు విందుఁగాక.

అర్జు. ఏమిది కలఁగనుచున్నాఁడనా? లేక యిది యింకొక తావా? విశారదుఁడేడీ? (ఇటునటుఁ జూచును)-

ఉలూ. (స్వగతము) నిక్కముగ నితఁ డర్జునుఁడే? ఆహా! పల్కులు? కలకాదు మనోహరా! ఇది నిక్కముగ నింకొక తావు?

అర్జు. సీ. గంగానదీతీర ♦ శృంగారసైకతం
బులుపోయి రానేల ♦ కలుగుటేమి
యూర్మికా నికరంపు ♦ హోరు చెలంగక
కీర శారీరకల ♦ గీతలేమి
తమ్ములపైవీచు తెమ్మెరగంధంబు
వోవ నీమ్రుగ్గుల ♦ తావియేమి
యేనుఁగూర్చున్న యా ♦ యిసుకతిన్నెలుగాక
వలపుఁగొల్పెడి పూల ♦ పాన్పులేమి?

గీ. పటుతర ఘన చుంబి ♦ పటములు మాయమై
గొజ్జగిపొదలి చటఁ ♦ గుల్కు టేమి?
చిత్రమయ్యె నిపుడు ♦ మిత్రు డేమయ్యె; న
న్నెందు గానక వెత ♦ గుందె నేమొ.

ఇదికల యెట్లగును? నాయక్షులివిగో తెరచియే యున్నవి. (తిరిగిచూచి) నిక్కముగానిది గంగానదీతటముగాదు. కాకున్న నియ్యది యేమగును. ఆఁ! తెలిసినది.

గీ. ఇచటి యలరుల పొదలును ♦ నిచటి చిత్ర
పటములును నవ్యగీతవి ♦ పంచితాళ
నికరములతికెనయగు ♦ నేర్పుఁ బొల్చి
చెప్పకయ చెప్పు నిదియొక ♦ చెలియనగరు.

ఉలూ. మనుష్యూకీ వివేకము. అట్లుగదా యుండవలయును.
అర్జు. అక్కటా! ఈభూమి యెవరిదగును—

గీ. ఏరినడిగెద నియ్యది ♦ యేరిదనుచు
బదులుఁ జెప్పఁగఁ జాలెడి ♦ వారలెవరు
వింతయయ్యెడి నకటయీ ♦ వీటనెవరుఁ
గానుపింపరి దేమొ ని ♦ ర్మానవంబు.

ఏమియో కాని యీయది పృథ్వీతలంబె కాదను సంశయంబు నానుచున్నయది. అట్లగునా (నలుదెసలఁ బరికించుచుండును.)
ఉలూ. ఆహా! సుందరాకారము.

శా. లావణ్యంబిల నెంతగల్గా యది మే ♦ ల్మానవ్య రూపంబు గాఁ
బ్రోవుం గూరిచి పోతఁ బోసెనొ మనో ♦ మోదంబుతో బ్రహ్మ యీ
తీవి గావున నింక నొక్కనిని స్ప ♦ ష్టింపంగ లేఁడయ్యె సం
భావింపం గను వేఱు కారణము క ♦ న్పట్టంగ రాదియ్యెడన్.

ఇంకను నన్నుం జూడఁడుగదా యేమి సేసెదను—ఆఁ! వచ్చుచున్నాఁడు.

అర్జు. సూర్యరశ్మి నెఱుంగని ♦ చొప్పఁ దాల్చు
చెట్టు లత్యుష్ణ తీవ్రత ♦ సెగలు గ్రమ్మ
బుస్సురను నాదములు చాల ♦ పొసఁగు నిందు
కాఁగ నోపును నాగలో ♦ కంబు గాను.

ఉలూ. (స్వగతము) నిజము నిజము. ఇయ్యది నాగలోకం బే—మే లర్జునా! మేలు నీకీయూహ చాతురి తగియే యున్నది—హృదయమా! తత్తరమందకుము. నీకంత యదృష్ట మున్నఁగదా! ఉబ్బెదవేటికి?

అర్జు. (స్వగతము) నిక్కముగ నిది నాగలోకంబేయైన నన్నుఁ దెచ్చిన వారలెవ్వరు? విశారదుని గతి యేమయ్యెనొ—అక్కటా! విశారదా! ఎంత వెదకుచున్నాఁడవొ గదా! నన్నెంత దూరుచున్నాఁడవొ కదా! నావల్ల నేరము లేదు. నమ్ముము. అట నీ వెట్లున్నాఁడవొ యిట నేను నట్లే చింతలను దురపిల్లుచున్నాఁడను—అక్కటా! నే నేమి చేయుదును. ఇంక నిట్లూరకుంట పాడిగాదు. స్వాతంత్ర్యంబు కల్పించుకొని చెరలాడుదును గాక-(పోవును)-

ఉలూ. (స్వగతము) అక్కటా! యెంత చింతించుచున్నా
డు! నేఁ బోయి నన్నెఱుకచేసికొందునా? అయ్యో! అది
కూడదుగదా నాబోటి మగువలకు-అదిగో మరల వచ్చు
చున్నవాఁడు.

అర్జు. (ప్రవేశించి) (స్వగతము) అయ్యో! ఎవ్వరును గాన
రాకున్నారు-ఏమియిది మాయయా! లేక నేను జపమున
కుఁ గూర్చున్న స్థలమహత్త్వమా?

ఉలూ. (స్వగతము) అవును నిజమే ఒక మగువ యనురా
గాతిశయమునఁ జేసిన మాయయే యిది-అయ్యయ్యో! నే
ను మాయఁ జేసితినా? నేనుమా యలాడినైతినా? అక్క
టా! నన్నుఁ దలఁచికొనిన నాకే సిగ్గగుచున్నది (లజ్జతో బొ
టనవ్రేల నేల వ్రాయును)-

అర్జు. (స్వగతము) అయ్యో! ఏమివిచిత్రము (ఉలూచివంక
జూచి) ఇది మఱియు విచిత్రముగనున్నది.

గీ. తృణము క్రిందటఁ దోచె ని • ర్జనము నాకు
నిప్రుడు కన్పట్టె నీ చాన • యీ లతాంగి
మేలు మేలగు రూపంబు • మేని జిగియు
భామయో లేక నా మతి • భ్రాంతి యొక్కొ!

మతి భ్రాంతి యెట్లగును—

గీ. శిరము కొంత వాల్చి • చేతులు కోడించి
కాలి-వ్రేలనేమొ • నేల వ్రాయు
నట్లు దోచుచున్నదప • రంజి బొమ్మయౌనొ?
చిత్ర పటము లోని • చెలువ యొక్కొ!

కాదు కాదు - చిత్రపటము కాదు -

గీ. అల్ల దే శ్వాసముల వెంబడి ♦ పల్లవంబు
జేపురింపఁ గఁ దొడఁగెడిఁ; ♦ జేలకొంత
వక్షమున లేచి పడుచుండె ♦ వనిత గాని
భ్రాంతి కాదిది చిత్రిత ♦ కాంత గాదు.

ఆహా! యేమి యీసోయగము -

చ. దివిజుల కాంతియేని కడు ♦ దివ్యము లిందుఁ జిని వేయిగన్నులీ
యువతి భుజంగియేని విను ♦ నొల్లునె తన్ముఖముండ నాయదో
భువనము; మర్త్యయేని కడు ♦ పూజ్యులు గారటే మానవుల్ధరన్
నవ మదనాస్త్రి మోయనఁ ద ♦ నర్చెను నీసతి నాడు మాడ్కికిన్

అవునవును నిజము తెలిసిది.

గీ. శిరమునందున మణికాంతి ♦ పరఁగుచుండు
శ్వాసముల యందు సీత్కార ♦ భావమెనయు
పాప పూఁబోఁడి గానోపు ♦ వనిత యిదియు
నురగ లోకంబు కాదొకో ♦ యరసిచూడ.

ఈలోకంబునఁ జంద్రుఁడు లేఁడని బ్రహ్మను జడుఁడం
దురు గాని -

గీ. అందముగ నీ సతీముఖ ♦ చంద్రుఁడుండ
దళుకు తళుకను మేల్నఖ ♦ తారలుండఁ
జంద్రుఁ డేటికి తారల ♦ బృందమేల
నీయధోభువనంబున ♦ నాయముగను.

ఇంక నీ కాంత నడిగిన నామది సంశయము వాయు

ను (ప్రకాశముగా) కాంతామణీ!

ఉలూ. (మాటాడకుండును.)

అర్జు. (స్వగతము) అయ్యో! ఎంత మోసపోయితిని-నిక్క
ముగ నిది జీవితాంగనయేయని పిలిచితిని. చిత్రరూప మెం
దయిన బదులు పల్కునా? నాకు మతి భ్రాంతిగల్గినఁ గ
ల్గును గాని చిత్తరువున కెందైన మాటలు వచ్చునా అహా!

గీ. ఇట్టి పటమును నిర్మించు • నట్టి వాఁడు
ధన్యుఁడాయెను ముమ్మాఱు • ధన్యుఁడాయె
ఏ చెలియ చిత్తరువాయిది! • యాచెలియను
గాంచుపుణ్యంబు నాకిఁకఁ • గలుగదేమొ.

ఆహా! ఇట్టినాతిం బెండ్లియాడిన వానిదిగదా భాగ్యము-

ఉలూ. (స్వగతము) హృదయమా! తత్తరమందకుము- నీ
కేలయంత తందర?

అర్జు. (స్వగతము) ఎంతయందముగ నున్నది-చేరిచూతును
గాక-(చేరఁబోవును)-

ఉలూ. (దూరముగాఁ దొలంగును)-

అర్జు. (స్వగతము) ఏమిది మోసమునకు మోసము! నిక్క
ముగ నిది జీవితాంగనయె-తన్వీ!

గీ. ఎవ్వతెవునీవు? యియ్యది • యెవరి నగరొ?
నన్నిచటి కేరుదెచ్చిరో • నాదు సఖుని
నెచట నుంచిరొ నాకిది • యెల్ల నెక్క
నూట్లులోపలఁ దెల్పుము • తేట పడఁగ.

ఉలూ. (నవ్వును)

అర్జు. (స్వగతము) ఆహా! నగవు! చంద్రా! నీబ్రతుకు నగుబాటాయెఁగా (ప్రకాశముగా) తన్వీ త త్తరంబున నేనడుగ నీవు నగవులా?

ఉలూ. మనోహరాంగా! ఇన్నిప్రశ్నంబులకు నుత్తరము నొక్కమాటలోఁ జెప్పనెవరితరము. అందు ముగ్ధలమగుమాకెట్లు సాధ్యమగును–

అర్జు. తన్వీ! త త్తరంబున నడిగితినిగాని వెయిమాటలలోనే చెప్పుము– (స్వగతము) నీపల్కులు పచ్చకప్పురపు పల్కులేగదా!–

ఉలూ. వసుమతీతలరతీమనోహరా! వేయిమాటలాడ నబలలమగు మాకుఁదగునా? యెట్లయినను జెప్పెద– క్షమింపవలయును– నేనులూచియను నాగాంగనను.–

అర్జు. (స్వగతము) నాయూహనిజమే– (ప్రకాశముగా) ఈ నగరెవరిది?

ఉలూ. ఈనగరునాయదియే?

అర్జు. (తలయూఁచి) నన్నెవ్వరు తెచ్చిరి?

ఉలూ. తప్పయిన సైరింపవేఁడెదను. మోహనాంగా! అది నాయనురాగాతిశయము జేసినకార్యము.

అర్జు. (తలయూఁచుచు) అట్లా! సరే! మరివిశారదు నేమి చేసితివి?

ఉలూ. ఆయన నచటనే యుంచితిని. వలయునన్న నాచెలిం బంచి తెప్పింతును.

అర్జు. (స్వగతము) అయ్యో! విశారదా! యెంతవిచారించు చున్నావో గదా- (ప్రకాశముగా) మోహనాంగీ! నన్నేల తెచ్చితివి?

ఉలూ. సుందరాకారా! నిక్కముపల్కెదవినుము- నాఁడు ద్రుపదుని మత్స్యయంత్రంబు వడ నేసినవాఁడవని పలువురురగీయువతులునిన్నుఁ బొగడ నీపైననురాగంబు నొందితిని. ఇన్నినాళ్ళకు గాంగసైకతంబుననిన్నుఁ బొడగాంచు భాగ్యంబు గల్గినందుల కెంతయు సంతసించి నిన్నిటకుఁ దోడితెచ్చితిని. నేను కాదు నిన్ను తెచ్చినది.-అమితమైన నాయనురాగము. క్షమింపవలయును.

అర్జు. హాయిరే! నాయదృష్టము.

(స్వగతము) గీ. నాగయువతిఁ జేయ ♦ నాతివేణియు చాలు
గగన చారిఁ జేయఁ ♦ గౌనె చాలు
నవని కాంతఁ జేయ ♦ నాపిఱుందే చాలు
నిట్టి మోహనాంగి ♦ నెందుఁ గందు.

గీ. మూఁడు లోకంబు లేలెడి ♦ మోహనాంగి
వలచి వలపింప జేసెడి ♦ వన్నె కత్తె
కోరి నన్నిటఁ దెచ్చిన ♦ కోమలాంగి
యబ్బె ధన్యుఁడ నయితి నే ♦ నవని యందు.

(ప్రకాశముగా) ఉలూచీ! భూలోకంబున జపము జేసెడి నన్ను నీవు తెచ్చితివిగదా- మగువలకింత సాహసముండఁదగునా?

ఉలూ. అనురాగాంబుధి నీదుచున్న వారెట్టి సాహసంబునకయిన నొడిగట్టెదరుగదా?

అర్జు. తే. పూని గాంగ తటిని ♦ జపముఁ జేసెడి నన్ను
బ్రతికి నెంచ కిటు ♦ వాంఛఁ జేసి

ఉలూ. కాదు కాదు-మనోహరా! అట్లనఁబోకుము.
బడలి, లోనఁ దాప ♦ మడరఁ జేయఁగఁ జొచ్చె
కాన నిట్టి వాంఛఁ ♦ బూన వలసె.

అర్జు. గీ. కాముకననఁ గాంచి ♦ కట్టి తోడ్తేరంగ
తగునె మగువలకును ♦ తప్పు గాదె.

ఉలూ. నీదు చేతలెల్ల నే ♦ నెఱుంగుదు గాన
నమ్మఁగలనె నిన్ను ♦ నంగరూప.

భువనైక మోహనరూపా! అట్లనఁ బోకుము- ఎన్నియో దినములు నిన్నుఁ జూచుభాగ్యంబు గలుగమి నీమనోహర రూపంబు నే వినినభంగిఁ జిత్రించిదానిపైఁ జూడ్కులంబరపి యానందాబ్ధి నప్పుడప్పు డోలలాడుచుందును. రమ్ము! నా కోర్కె దీర నంగీకరింపుము.

అర్జు. ఉలూచీ! నేనేపనిపై నిల్లువెడలితినో నీవెఱుఁగుదువా?

ఉలూ. ఎఱుఁగకేమి? సమయానుసరణంబుగ గోప్రదక్షిణార్థమెగాదా?

అర్జు. గీ. మగువ యిన్ని తెలిసి ♦ తగునటే నన్నిట
దెచ్చి కలయఁ గోర ♦ విచ్చల విడి

ఉలూ. యెఱుఁగ కతనఁ గాదె ♦ యెంతయు నడి కోర్చి
ధీర నగుచు నిన్నుఁ ♦ దెచ్చియుంట.

అర్జు. అన్య కాంత గూడ ♦ నర్హమె నృపులకు?
అందు నాకు ధర్మ ♦ జానుజునకు

ఉలూ. కాదు కాదు రాజభూషణా!

అంత నీవె యంటె ♦ నన్యంబు లేదంటె;
ధర్మ పథము గాదు ♦ దయఁ దలంచి

ఆనాఁడేకదా! నామనంబున కధి నాథుండవయితివి?

అర్జు. అందులకేమిగాని త్రైలోక్యసుందరీ!

ఉత్సాహము. ఈవు చూడ భుజగి వౌదు ♦ నేను గాఁడ మర్త్యుఁడన్
ఏ విధమునఁ బొందు గలుగు ♦ నిరువురకు లతాంగిరో.

ఉలూ. వావులేల వాంఛలున్న ♦ వలపులేల చూడగఁన్
గావఁడే పురుకుత్సుఁడురగ ♦ కాంత నర్మదాసతిన్.

ఏలతప్పించుకొనియెదవు? గంగాతీరంబున నిన్నుఁజూచినప్పుడ నీపైబడ నెంచితినిగాని నామనంబునకది తగదనినిందించి యింతవరకు వేచియున్నదానను. నన్నారడిసేయ నీకుం దగునా?

అర్జు. (స్వగతము) హా! గంగానదీతీరమా! ఎంత చేసితివి?
(ప్రకాశముగా) అటుకాదు— మనోహరాంగీ!

గీ. పాండు వంశజుండు ♦ పార్థుఁడు ధర్మజు
తమ్ముఁ డింద్ర సుతుఁడు ♦ తగవుమాలి

కామముచవ లోంగి ♦ యామరుతాశనిఁ
గూడెనన్న సిగ్గు ♦ మూడుగాదె.

ఉలూ. అక్కటకటా! ఇంక నేనెంతని వేఁడుదాన! లావణ్యాం బునిధీ! ఇన్నియు ననవలసియుంటిగాని నీవెఱుంగని ధర్మకర్మములున్నవే? ఇంకనన్ను మరుబారినుండి తొలఁగించి రక్షింపుము—

అర్జు. ఉలూచీ! నన్నెంత దవ్వులకుఁ దీసికొనివచ్చితివి?—

ఉలూ. అందులకైననన్ను కరుణింపరాదా? (స్వగతము) ఈమూర్ఖబ్రహ్మ వట్టి జడుఁడసుమా!

గీ. మాటలన్నను దేనెల ♦ తేటలొల్కు
మోమువెన్నగ మారుని ♦ మామఁగేరు
మేనుదూరును కమ్మక ♦ డానిడాలు
గాని మనమన్న శిలకంటె ♦ కఠినమయ్యె.

అక్కటా! ఇట్టిసృష్టినిఁ జేసినందుల కాబ్రహ్మను పూజింపకుంటయే యాతనికిఁ దగినశిక్ష—

అర్జు. తన్వీ! యిప్పుడు నేనునిన్ను నిరాకరించిన నీవేమి చేసెదవు? యెరుంగకుంట మనంబొప్పకున్నయది—

ఉలూ. దీనికాలోచనయేల? నీకర్పింపఁబడిన యీమేను నీ పాదములయొద్దనే విడుతును. మనోనాయకా! నన్నారడి సేయనీకుఁ బాడియా? నేఁజేసిన నేరంబుల క్షమింపుము— (అర్జునుని పాదంబులపైఁబడును)

అర్జు. (స్వగతము) గీ. అకట చెలియ దేహ ♦ మంగ్రుములఁదాకిన
పరవశతనో యేమొ ♦ యొరిగెనింతి

దేహ మొరిగియుండ ♦ బాహు మూలరుచులు
కనులాఁగల ఫలంబు ♦ గలుగఁజేసె.

అయ్యో! ఇట్టి సుందరాకారంబున కిట్టియవస్థ గూర్చి నేను మహాపాతకుఁడనుగదా! (ప్రకాశముగా) ఉలూచీ! రమ్ము! ప్రాణప్రియా! లెమ్ము-(లేవనెత్తుచు) ప్రాణమా! విలాసార్థంబుగ నడిగినదియెల్ల నమ్మి నీవిట్లు చింత నొందుట తగవా?

ఉలూ. (స్వగతము) హృదయమా! కృతార్థతఁ జెందితివి—

అర్జు. ఇపు డెంత కాలమైయుండును-

ఉలూ. ఛ. గోల గోల లాడుచుఁ బులుఁగు ♦ గూటను బిల్లలనుంచి మేతకై
వెలుపలరాఁగఁ జూచి కను ♦ పెట్టుచు నుండిన గంతుపుల్గు దా
వలపునఁ జేరఁబోవ నది ♦ పారఁగఁ జూచి యనంత చింతతోఁ
బలుకఁగలేక కుయ్యుమని ♦ ప్రక్కకుఁ బోయెడి నెక్కలార్చుచున్.

దీనం జూచి ప్రాతఃకాలమాసన్నమయినట్లున్నది—

అర్జు. ఆఁ! ఏమి? ప్రాతఃకాలమా? యేమిది నూతనకాంతి యేమియు లేదు గదా యీలోకమున-(వినుట నభినయించి) చంద్రాననా! వింటివా ఆయలుకుడు - అదేమియగును?—

ఉలూ. (విని) అక్కటా! నా చెలి ఆక్రింది యుపవనంబులోనికిఁ బోవుచు నన్ను గూర్చి యెవ్వరినో ప్రశ్నించుచున్నది—

అర్జు. ఆ యుద్యానవనంబున నిన్నుఁ గానక యిందులకు వచ్చునుగదా!

ఉలూ. వచ్చిన వచ్చు-

అర్జు. అట్లయిన నే నెటనుండవలయును.

ఉలూ. ప్రాణప్రియా! యీ చెంతనున్న పడకటింటికి బోయి యుండుడు-దానితో మాట్లాడి వచ్చెదను.

అర్జు. ఒంటరిగాఁ బోవ భయమగుచున్నది-నీవును రమ్ము-మన మిరువురమును బోదమా శయ్యాగృహంబునకు?

ఉలూ. ఏమేమి? సర్వలోకంబుల నుక్కున జయించుమేటి వగు నీకు నొక శయ్యాగృహంబున దాగియుంట యొకభయమా? ఇట్టివాని కిదియా సమయము-దయచేసి పొండు-

అర్జు. నాకెన్నఁడును నెదరినిల్చుట యలవాటగుట దాగియుండుటకు భయంబగుచున్నది-రమ్ము మన మిరువురము బోదము నీచెలి వచ్చి యెవ్వరును లేరని మరలిపోవును. (అని లాగికొని పోవును)

[ప్రవేశము చేటి]

చేటి. అక్షియుగమా! కృతార్థత జెందితివి. నాగలోక యువతీ భూషణంబగు నులూచియు, భూలోకపురుషాభరణంబగు నర్జునుండును కలసి నే జూచెదనన్న భయంబున నాగీకునఁ బుచ్చుచున్నవారు. పోయి విలంబుకాకుండఁగ నే పిల్చెదనుగాక—(తలుపునొద్దకేగి) అక్కటా! గడియయున్నది. ఇదియర్జునుని సేఁతయేయగును. అమ్మా ఉలూచీ! ఒక్కింతయిటురమ్ము—

ఉలూ. (లోపలనుండియే) చేటీ! ఇదిగో వచ్చుచున్నాను.

చేటి. ఇదిగో వచ్చెదవా! (స్వగతము) యేమియో యచ్చటఁ జేయుచున్న యీ ఘనకార్యంబు (ప్రకాశముగా) చెలీ! జనకులు నీ కొకవార్తఁ బంపిరి— రమ్ము— తెల్పెదను.

ఉలూ. (లోపలనుండియే) చెలియా! ఇదుగో వచ్చుచున్న దానను— ఈ ప్రియమైన భూషణంబు నన్ను రానీయకున్నది.

చేటి. (స్వగతము) ఆభూషణంబు కిరీటియా! భూషణంబుగ నొడలునుంచుకొనినా తలంచుచున్నదానవు? (ప్రకాశముగా) ఆభూషణమేమియో చూచెద. తలుపుతీయవమ్మా వత్తును ఎటురానీయదో చూచెద—

ఉలూ. (వీడినకొప్పుతో త్వరగవచ్చి) చెలీ! యేలనే అంత తొందర? ఆరాజకార్యమేమియో తెల్పరాదా?

చేటి. మరియేమియులేదు. జనకులు వివాహంబునకు నిన్ను సిద్ధముగన్ని సెలవిచ్చిరి—ఇదిచెప్పఁ దత్తరంబుండదా?

ఉలూ. సఖి! పెండ్లి పెండ్లి-యని యేలనన్నూరించెదవు?

చేటి. ఇంకనట్లననేల? అంతయు సిద్ధముగనేయున్నది-కాని— చెలీ! ఉలూచీ! నీక్రొమ్ముడి వీడియుండుటకుఁ గారణమేమి?

ఉలూ. చెప్పితిఁగదా ఆ కంఠాభరణంబు తీయనా క్రొవ్వెద యందుఁ జిక్కుకొనినది. ఆచిక్కును దీసికొనుచుండ నీవు తత్తరంబునంబిలిచితివి.

చేటి. (స్వగతము) ఆకంఠాభరణంబు కిరీటియా; ఇదియా చిక్కు? (ప్రకాశముగా) అయ్యో! నిగనిగలాడు కెంపులకుఁ దులఁదూగు నీయధరమేమియో నేఁడు అర్జునభావం

బు గన్పట్టఁజేయుచున్నది.

ఉలూ. (అర్జునునపుడు తలుపువంకఁ జూచును) నీవేలనో యింత తత్తరంబునఁ బిలుచుచున్నదానవను భయంబున న ట్టులాయెనేమో— చెలీ! అంత వాఁడియున్నదటే నామోవి?

చేటి. సఖీ! యింకనీవు నరసతివైతివిగదా—

ఉలూ. (నరయనునపుడు తలుపువంకఁ జూచును) ఏలనే న న్నట్లు హాస్యమాడెదవు?

చేటి. ఇదియొక హాస్యమా? నీవుకంఠాభరణంబుమీఁద చె ప్పిన గాథయంతయు హాస్యముగాదా?

ఉలూ. అట్లయిన నీవట్లనుటకుఁ గతంబేమి?

చేటి. ఆప్రశ్న నన్నప్పుడే యడుగరాదా? యీఁడొంకతిరు గుడేల? అదిగో క్రిందచావడిలో ధర్మజుని పురోహితుని పు త్రుండట యేమియోకార్యంబుపై నీతో మాటలాడవచ్చి నాఁడట—

అర్జు. (తలుపుకేసికొని తనలో) విశారదుఁడే? యీనాగలో కంబునకే వచ్చెనా? భయంబువాసె. తదేకచింతతో నిం కకొన్నిదినంబు లిచట నుండవచ్చును.

ఉలూ. నాతోమాట్లాడుటకా! పోయి రమ్మనుము.

చేటి. (పోవును)

అర్జు. ప్రాణమా! (యెదురుగవచ్చి) ఇంకనీచాగుడుమూతలే ల? విశారదునకు మనమిరువురము కానవచ్చుటయే యుత్త మము.

ఉలూ. అటుకాదు—ప్రాణనాథా! మనవిశారదునితోఁ ద

గుమాటలాడి అతని నిటనేయుండుమని, మీ సమాచార ము గనుగొనఁ జాలులంబంచినట్లు నటించి తరువాత మి మ్ముఁ జూపినఁ బాగగును.

అర్జు. ఓహో! నీయూహాచాతురి—వచ్చుచున్నాఁడుగా బో లు నాస్నేహితుఁడు అక్కటా! చూడక యేటులు తాళ గలను?

ఉలూ. నామాటవినుఁడు—మీరా గృహంబునకుఁ బొం డు. నేనన్నియుఁ జక్కఁజేయుదును.

అర్జు. అంతయు నీపై విడిచితిని. (పోవును)

(ప్రవేశము విశారదుఁడు, చేటి.)

చేటి. అమ్మా! యులూచీ ఈతఁడే విశారదుఁడంట

ఉలూ. భూసురవర్యా! ఆసనము నలంకరింపుఁడు.

విశా. (స్వగతము) అర్జునునకు తగియేయున్నది. (ప్రకాశ ముగా) మీమన్ననలఁ గాంచునంతటివాఁడనా? (అనికూ ర్చుండును.)

ఉలూ. విప్రాగ్రగణ్యా! ధర్మజునకును దదనుజులకును సేమమా?

విశా. (స్వగతము) ఈ యర్జునుఁడింకను దో బూఁచి యను చున్నాడు—(ప్రకాశముగా) ధర్మజ—భీమ—నకుల, సహదేవు లు—కుశలముగ నున్నారు—మిగిలినవారి సేమ మడుగఁగోరి యే నే నిటకు వచ్చుట—ఏడీ? యర్జునుఁడేడీ? యెక్కడ కానరాఁడు.

ఉలూ. అదియేమి భూసురవర్యా! అటులనుచున్నాఁడవు?

నాగలోకంబేమి? అర్జునుఁడేమి?

చేటి. చెలీ! యీయనకు మతిపోయినది కాఁబోలును-(బ్రాహ్మణోత్తమా! మతిపోయినదా యేమి? ఇది నాగలోకము. ఈమె యులూచి-నాగరాజు కూతురు.

విశా. ఆఁ! అదియంతయు నాకు తెలియును. నాగరాజకుమారీ! మాయర్జును నెదుట నుంచెదవా? లేక నన్ను నా యిచ్ఛవచ్చినట్లు జేయుమందువా? త్రెమ్ము అతని నిట నునుపుము-

చేటి. ఉలూచీ! ఇదేమమ్మా యిట్లనుచున్నాఁడు? వెఱ్ఱియేమో?

విశా. ఏల యింకఁ జూచుచున్నవారలు-ఊఁ! కానిండు,

ఉలూ. విప్రసత్తమా! అర్జునుఁ డిచట నెట్లుండును?

విశా. ఆఁ! ఏమి? అర్జునుఁడిట నెట్లుండునా? సరియా? నా దివ్యదృష్టిప్రభావము మంటఁగలసిపోయినదా? నేఁజూచినదంతయు మిథ్యయాయెనా? ఆఁ! ప్రచండంబగు దివ్యదృష్టి నాయందుండగనే జూచినది మిథ్య యెట్లగును? తెండు! అర్జును నిట తెండు-

ఉలూ. (తెలతెలఁబోయి చూచును)-

చేటి. అమ్మా! యులూచీ! నీవట్లుండకమ్మా! నిన్నుజూడ నాకు భయమగుచున్నది-మనము బయలువెడలిన వేళ మంచిది కాదు కాఁబోలు విశారదా! మే మేపాప మెరుగము-మాపై నేలకోపింతువు?

విశా. ఏపాప మెఱుఁగరా? మీరు మోహనవిద్యచేఁ దీసికొ

నివచ్చుట నాకు దృగ్గోచరంబు కాదనియెదరా యేమి?
చేటి. ఉలూచీ! నీవేమయిన నెఱుగుదువా? తెలుపవే-
ఉలూ. నే నేపాపమెఱుంగను-ఛీ నీవెను వెంటనేగదా నే
వచ్చితిని నే నేమి సేయుదును-
అర్జు. (తటాలున వచ్చి) (చేతితో విశారదుని తాళుమని
చెప్పుచు) (ప్రాణమా! భయమేల? విశారదా! సేమమా?
చేటి. అమ్మా! యీతఁడెవరే? భయమగుచున్నది-
అర్జు. నే నే యర్జునుండను-
చేటి. అమ్మా! యులూచీ! ఇంతదనుక నీగీముననుంచియే
యన్ని పల్కులు పలికితివి. ఎంతజాణవే?
అర్జు. హృదయమా! ఊరడిల్లుము. విశారదుఁడు టక్కరి
గదా.—
విశా. సరియా? నేనాటక్కరిని? మోహనవిద్యచేఁ దీసికొని
వచ్చువారు టక్కరులుగారా? వచ్చి లోలోపలడాగియుం
డి చిత్రంబు జూచువారలు టక్కరులుగారా? తుదకుకా
నరాని మిత్రుకొఱకుఁ గానలఁ దిరిగి బిలంబులఁ జొచ్చి
పడరానియిడుములఁ బడిన నేనుటక్కరినైతిని? చాలు
చాలు నేఁ బోయెదను—(పోవును)—
అర్జు. ఆఁ! ఆఁ! విశారచా! తాళుము-నేనునువచ్చుచున్నా
ఁడను. కోపమింతతగునా? (అని వెంటబోవును)—
చేటి. అమ్మా! యులూచీ! నాకెఱుకసేసినంత యా రాటమే
లగల్గును? ఉలూచీ! నేనన్నియు నెఱింగి జనకులయొద్దకుఁ
బోయి యీశుభంబుఁదెల్పి వానినానందమున ముంచి

మెత్తివివాహంబున కుత్తరవునంది వచ్చినదానను-రమ్ము-భయమందకుము—

ఉ.బూ నాహృదయశల్యంబు నీకతన నిర్మూలంబయ్యె రమ్ము.

[నిష్క్రమింతురు.]

తృతీయాంకము.

స్థలము — ద్వారకాపురంబు చేరువనొక
యటవి. ప్రవేశము-మానిరూపంబున
నర్జునుఁడు, విశారదుఁడు-

విశా. హా! విధీ! నీకార్యములెల్ల నతిచిత్రములుగదా! ధనంజయ నామార్హుండగు నొక ధీరునిఁ బేద బాటసారిగాఁ జేసి, అదిగాక స్త్రీలోలుఁడై యిండ్లలో నొదుగునట్లు చేసి, చిత్రాంగద చూపు తూపులకు మనంబిట్టిట్టు గానిచ్చియుఁకను తృప్తి నొందక ఆకలములుదిను తాపస వృత్తియుఁ గూడ నందనిచ్చితివిగదా! ఇంక నాగతికి నేనేమి విచారింప వలయును- "మహాగజాః పలాయంతే మశకానాం తు కాగతిః."

అర్జు. విశారదా! నీయూహ సరియైనది కాదు-ఏలయనఁగా-

గీ. పాలకై గాళ్లు మోయుట ♦ పాడిగాదె?
పలికెదేటికి నిట్టుల ♦ బ్రమ్మటంచు
బాల యీలీల నిమ్మని ♦ పాలగుటను
నెట్లు కడగండ్ల పడుటయు ♦ నిష్టమగును.

విశా. పెండ్లియాడుటకై మునివృత్తి నెవ్వరైన బూనితిరే? ఆవెనుక నల్వురు నిన్ను నవ్వరే?-

అర్జు. ఏల నవ్వెదరు? ఆ కాంత సోయగంబుఁ గాంచిన నీవి ట్టులనఁబోవు? ఎఱుంగనివాడవు గాన నీరీతి గోలవయి ప లుకుచున్నాఁడవు–

సీ. శైవాల చికుర నా ♦ ననమీక్షించిన
మదిఁ జిక్కఁ గొననియా ♦ మహానియెవఁడు
బింబాధరోష్ఠి నా ♦ వెలఁది నీక్షించిన
ననురాగ మందని ♦ యతి యెవండు
కనకాంగి నారాజ ♦ కాంతనీక్షించిన
తాపమందనియట్టి ♦ తపసి యెవఁడు
రత్నపల్లవి రాజ ♦ రమణి నీక్షించిన
వెనకువ గోరని ♦ మునియెవండు

గీ. వస్త్రముష్టిఁ జూచి తమిచేత ♦ బట్టఁగాని
యుడుమువలెం బడి జీవ ♦ మిచ్చియటుంచు
రోసి తపమెల్ల త్రాపంబు ♦ జేసికొనుచు
నిగురుబోడిని వేడని ♦ ఋషియెవండు.

అట్టి సుందరాంగినిఁ గోరిన నన్నేల పరిహాసించెదరు–

విశా. (తనలో) ఆహా! తర్కమా! నీవొక తాటిపట్టైనను తినఁగా–అది యట్లుండనిమ్ము–ఉలాచి యింటనున్న భక్ష్యంబుల సందడిని శ్రమ లెల్ల మరచి యెటులనో కాలంబు వెళ్లబుచ్చితిని–ఇంక నిక్కడ నెట్లుందును? (ప్రకాశముగా) అర్జునా! రాజితరాజాన్నంబుల భుజింప నలవాటుపడిన నీవీ యాకుల నెట్లు రుచింప గల్గితివి?

అర్జు. రాజిత రాజాన్నంబులు పోయిన నేమి? రాజితరాజా నన గల్గు గదాయని

విశా. అట్లనా! నాకునట్లేమయినంగల్గిన నేనును అలవాటు పడియుందునుగదా—

అర్జు. కావలెనన్న నీకుందగిన యువతిం దేలేనా?

విశా. ఊఁ! హూఁ! వద్దు వద్దు—నీ కా శ్రమ యక్కర లేదు—కావలెనన్న నాకును మార్గము తెలిసినది.

అర్జు. అదియేమి? ఆమార్గము—

విశా. నీవు చెప్పినదే—వేషాని కొక వెలఁది—

అర్జు. (నవ్వుచు) విశారదా! పోయి ఫలముల నెమకు కొందమా?

విశా. నేనింక నడువలేను—నీ వాతట్టున బొమ్ము—నే నీ దగ్గర చెట్టుఁ జూచికొనెదను—

అర్జు. అట్లయిన నేను నిక్కడనే యుండెదను-

విశా. ఆఁ! ఆదిగో-బిచ్చపుఁ గూటిలో శనైశ్చరుని భంగి యీయున్న కోంచెము పండ్లయిన నన్నుఁ దిననీయవా?

అర్జు. నీకిష్టములేకున్న నేనే బోయెదనులే (అనిపోవును)

విశా. అంతకన్ననా (అని చెట్లవైపున దిరిగి) ఆ హరిశ్చంద్రుఁడు నలుఁడు నెట్టిపాట్లుబడిరో నాకిప్పుడు తెలియవచ్చుచున్నది—చెట్లుసహితము నాపైని పగఁబూనియున్నవి—లేకున్న నీ పాడుచెట్లను శిఖరమునకున్న పండ్లు క్రిందికొమ్మల కుండరాదా? అక్కటా! తా ననుభవింపక యొరులకీయ్యక దాచులోభులగతి నున్నవిగదా యీకుజములు—ఏమిచే

యె వలనుకాదు-చెట్టెక్కక తప్పదు. (చెట్టెక్కబోవును)

[ప్రవేశము కొందరు వేటకాండ్రు.]

అందఱు. (పాడుదురు).

ఈ యేటకి యేటీ యేటీ-యీ యేటకు సరియే యేటీ
బెబ్బులి సింహము వేళ్లన్నన్-అబ్బబ్బబ్బబ్బబ్బబ్బ
దెబ్బలు కొడుదుము కత్తులతో-బొబ్బనెట్టి చనిపడిపోవఁగ
దున్నలు పందులు కుందేళ్లుఁ-అన్నన్నన్నన్నన్నా
తిన్నగపొడుతుము యీశెలతో-మన్నునపడియవి మడియంగఁ

ప్రథ. ఓరుండ్రా? నానంతె తోల్తుక పులిన్నూసాన్రా. అది పులంతే పులంటా వేటి-పెద్దయాగ్రంనాగున్నాడిరా-

ద్వితీ. అది యాగ్రమ్మంతావుగాని నాన్నూసింది మరింత యాగ్రంనాగున్నాదిరా.

ప్రథ. ఓరి! నువ్వుండ్రా! నాను సెప్పనియ్యరా—యెనకాతలనువ్వ—యీసిమాటకేట్రా! అదియాగ్రమేన్రా! నానెరుగనేటి? యాగ్రమే-అయితే యాగ్రంనిన్ను సూసింది-సూసిపిల్లినాగ గుద్దుకుపోతున్నాదిరా. ఎందుకంతా వేటి? గోసి, గట్టిగెకట్టి యిందలీసె, యిందలకత్తొట్టకొని నిల్సుంతే దానికంటికొక మొర్గంనాక్కనిపించేనేన్స-నాసేటి సేశాసంతా వేటి? కత్తుచ్చుకో గ్రుడ్డిప్పి గిరిమీదకొట్టినానుగదా-మెడనడిపెట్లుకి రెండుముక్కలయిపోయిందిరా-

ద్వితీ నాను సేసిందింతకన్నా యింతరా! మరంతే యేదుపంది

కళ్లు మిణకరించుకొని కొట్టుకొస్తున్నాదోస్. నన్నుసూసి దిరోయి. రొండేనగువు లేసిందిరా! అట్టేసూశానుసూశాను ఈటినాగెట్టి భీముడునాగనిల్సున్నాను. ఆయీటిమీాద డ్డాదిరోయి. పడిగిజగిజగింజుకొని పాణంలోక్సేసిందిరా—

త్రుతీ. నన్నన్నన్న–న్నాను సెస్సెస్సె–సేసిందింతే–వి విస్సి విస్సి-మీారంతా–గగ్గగ్గ–గాబరాయిపొప్పొ-పోతా(రా

ప్రథ. నువ్వు నత్తోడివి–నువ్వు కొట్టేదేటూరుకోరా

త్రుతీ. నన్నన్న ... న్నానత్తోడయితే–నాకక్కక్కత్తిక్కి–నన్న న్నత్తిరా? దెబ్బకొడితే సిన్నిన్నిన్ని ... న్నితాత్త ... త్తాత గ్గాటోలు కొకొక్కొక్కొట్టలేరు–ఎయ్యె ... యేటను కున్నావు?

ద్వితీ. అయినయిసెప్పరా–

త్రుతీ. యియ్యి ... య్యాఁదుకే నన్న ... న్నాకోపం వావ్వొ ... వొస్తాది–రాజుగోరు ... నన్నన్న–న్నాకెంతదయొ సిన్ని ... న్నికెరికా?

ప్రథ. అవును సెప్పమంతె యిదెందుకేటి?

ద్వితీ. అంతున్నకొద్ది అనాకే యిగతాలాడతా(డా–

త్రుతీ. యియ్యి ... య్యిగటాలొద్దు సెస్సె ... స్సెప్పావొద్దు —నా కక్క ... క్కత్తుంటే చాచ్చ ... చ్చాలు–నన్నన్ని కడి లల్ల ... లచ్చెమేటి?

ప్రథ. అయితే సెప్పవురా?

త్రుతీ: నాఁకా సెస్సె ... స్సెప్పను ...

ద్వితీ. అయితే రారా–యేటాడ్దం–యియ్యేల సూబద్దరష్ట

మరంతే సత్తె బామగోరు వొచ్చేరుగదా-
ప్రథ అయ్యొన్నోయి-లావిన్నిసంపుకెల్తే సంతోసిత్తారు--రం
డోసి ...
తృతీ. నాకక్క ... క్కత్తుంటే సుస్సు ... స్సుబద్దరమ్మకాదు
బబ్బ బ్బమ్మ దేముడొచ్చినా బబ ... బయ్యము లేదు ... రర్ర
... రాండి ...
అందరు. (పాడుదురు)(పోదురు) ...
విశా. మహాప్రభో! యెవరునాయనా వీరలు? నాప్రాణము
లు దీయవచ్చిన యమభటులనలె నున్నారు. కొంపదీసిన
న్ను చూతురేమో? ఆ! ఆ! నావైపే వచ్చుచున్నారు.
దేవుడా! యీరాక్షసులనుండి యేలాగున తప్పించెదవో-
శ్రీహరీ! కాళ్లునిలువకున్నవిగదా నేనేమిసేయను-యీలా
గున యుండెదనుగాక (అనిపిల్లివలె నొదిగియుండును) ...
అందరు. (పాడుచు దిరిగివత్తురు)
తృతీ యియ్యి ... (చేతితో విశారదునిచూపును) ...
విశా. ఓరీ! నీకాళ్లుకాకులెత్తుకపోను నన్ను చూపించుచున్నా
వేమిరా? దౌర్భాగ్య! నీకునేనేమి విషము పెట్టినానురా?
తృతీ. ... ... యియ్యింత రర్రర్రోయి-
ప్రథ యేటిరో యేటిరోయ్.
ద్వితీ. ఓరోస్ ముర్గంనాగున్నాదిరా—
తృతీ. హూంత్ హూంత్ క ... కడల్దొస్-
ప్రథ. ఓరుంర్డా (అనివెళ్లును)
విశా. ఓరీ! తుచ్ఛులారా! సరియా పడ్డారునామీద—అర్జు

నా! నీకిష్టప్రాప్తియు నాకుకష్టప్రాప్తియు నగుచున్నది.—

ప్రథ. ఓరి! మనిసేనస్సీ-

ద్వితీ. మనిసా? యిదేట్రినాగున్నాడు=

తృతీ, (వెళ్లివిశారదుని పట్టుకొని తీసికొనివచ్చును)

విశా. (వణకుచుండును)

ప్రథ. రాయాకునాగెందు కనావొణుకుతావు?

ద్వితీ. అయినోయ్. నువ్వుబూతానివా? పిశాచానివా? మనిసివా? యేటిసెప్పు—

విశా. (వణకుచు నెత్తికొట్టుకొనుచుండును)

తృతీ. జెబ్బ-బ్బల్లం కొక్కొ... కొట్టినరాయినాగ దేటి పల్లకుంతావు?

ద్వితీ. ఓరక్కాదురా—మనరాజుగారికి సూపుదాంరా యీ యీముగ్గాన్ని.

ప్రథ బాగన్నావురా! అనాగేసేద్దాం. (విశారదునితీసుకొని పోవుదురు).

[అర్జునుండు ప్రవేశించును]

అర్జు. హా! పూర్ణేందుముఖీ! నీకొఱకిట్టి పాట్లుపడుచున్నాడను. కంటివేహా! కృష్ణా! నాకెట్టులందలజేసెదవో? నీపనుపునగదా యీవేషమువేసి తపసినయితిని—అక్కటా! యీ కృష్ణుడింకరాడుగదా, యేమిసేయుదును. ఆఁ! అదిగో యెవ్వరో యిటువచ్చుచున్నారు—అయ్యో! విశారదుడును కానరాడు—

[ప్రవేశము బలరామ కృష్ణులు]

దూరమున.

బల. ఛీ! ఛీ! అర్జునుఁడెక్కడ—దుర్యోధనుఁడెక్కడ—

కృష్ణ. ఆఁ! బాగుగనంటివి— అన్నయ్యా! నిశ్చయముగ నర్జునుఁడెక్కడ? దుర్యోధనుఁడెక్కడ?

బల. దుర్యోధనులో సహస్రాంశమైనఁ గాఁజాలఁడు గదా యీయర్జునుఁడు—

కృష్ణ. అదిగో అదిగో తిరుగ దుర్యోధనుఁడే ఘనుఁడనుచున్నాడవు. అన్నయ్యా! ఆయర్జునుని గొప్పతన మెంతని యందును—

బల. చాలుచాలు నీవెంత పొగడినను—

చ. నిలువగ నూఁతలేదు ధర • నీవయి తెల్లరు నవ్వునట్లుగాఁ
గుడువఁగఁగూడునున్న. ఘట • కోశములన్న హుళక్కి, గౌరవం
బిల నెటుగన్న బూజ్యతయు గ • దే! మఱియైక్యము నాస్తి సవారిలోపఁక్ష.
పలికెను పందిరీతి నతి • ధన్య లటంచు నిదేమి తమ్ముఁడా.

అట్టి పాండవులలో మధ్యముండెట్టు లుత్కృష్టుఁడగును—

కృష్ణ. అగ్రజా! తప్పుఁబలికితివి? నీ వెంచినవియెల్ల ధనానుచరములు. ధనమన్ననో—

ఉ. ఒక్కనిఁ బెద్దసేయు, మఱి • యొక్కని కీలునకిచ్చునూత; యిం
కొక్కనితోడ పల్కు, • మఱియొక్కనికిన్నగ మోముఁజూపు, చే
యొక్కనిఁబిల్చు సంజ్ఞల, ను • నొక్కనిఁగూర్చు, విదుర్చు పైఁట నిం
కొక్కనిమీఁద, నీ చపల • సాశ్రిత సంపదయుంట పాడినో!

ధనమునఁగా నింకొక్కటి వల్పడ వినుము- అగ్రజా!

సీ. సంపదలు మాసి దరిద్రుఁ డగుట ♦ వ్యర్థముగాదె,
కష్టపడి సన్నుత స్థానము ♦ చెప్పఁదుంచు
నరగఁడై క్షీణముఁ గావల ♦ నవనిదావఁ
గాక, సన్నయా! యుండుటఁ ♦ గలదె పాడి!

బల. చాలుఁ జాలు నీకింకను ధనమిట్టిదని తెలియదా-

కృష్ణ. తెలిసియే యనుచున్నాఁడను. ధనము క్షణభంగురము- బుద్బుదప్రాయము.

బల. సీ. కేవల కష్టంబు, సేఁకుఁ డా ♦ దారిగాఁడు
గాఁనము లేమ, ధనికులం ♦ గాంచి బ్రదుకు
నట్టి నిరుపేద కక్కటా! ♦ నుడుగు తెలియు
నిట్టి పాడితనా? తెలియక ♦ యేలపలుక?

ధనము లేనివాని కెంతయిన నిట్టి గాథాబు చలియు నిత్తురే!

సీ. పట్టి పేదకిచ్చి ♦ యుక్కట్టుపడెడు వారి
తెన్నఁ బెట్టుకొనుచు ♦ దైవమనుచుఁ
జింతనొందుచుంటె ♦ చెలియాలి మెప్పు నొక్క-
బందుపెట్టి నూత ♦ దైవరాదె!

కావున తమ్ముఁడా! నీవెన్ని చెప్పినను నామనం బోపదు- ఆఁ! మఱచితిని-సుభద్ర యేది? అడవులఁ జూడ నెంత యభిలాషతో నున్నది సోదరి!

కృష్ణు. పెక్కుసార్లటవీసంచారంబు చేసిన సత్యయుండఁగ సుభద్ర కేమియు భయము లేదు-(పరికించి) అదిగో! అట వారిరువురును నేమియో చూచుచు వచ్చుచున్నారు. కాని యగ్రజా, పట్టిసంపదల ప్రస్తుతము పేదపడియున్నను ఆ పాండవులు గుణపరాక్రమసంపదల దుల దూగుచున్నారుగదా-

సీ. పరులకుఁ గోదండ • పాండిత్యమును జూపి
యసదృశంబుగఁ గృష్ణ • వందినాఁడు,
అగ్రజుఁడొనరించు • యాగంబుకొఱకుఁగా
నవని రాజుల నెల్ల • నడఁచినాఁడు,
ఖాండవం బేర్పఁగఁ • గన్నతండ్రిని నోర్చి
యగ్నిచే గాండీవ • మ్మొందినాఁడు,
ముక్కంటి నెదిరించి • భుజబలం బేపారఁ
బాశుపతాస్త్రంబుఁ • బడసినాఁడు,
గీ. అతిభయంకర తీక్ష్ణ శ • రాళిజాత
వహ్నికీలాభి భగారి • పాలకుండు
క్రూర విరచిత పరిభావ • ఘూర్ణితాత్ముఁ
డర్జునుఁడు విశ్వవన్ద్యప • తర్జనుండు!

అట్టిపరాక్రమోద్దాముని కీయక దుర్నయపరుండగు దుర్యోధనునికా చెల్లెలి నిచ్చుట? బాగుబాగు-

బల. ఓయీ పరాక్రమంబుల కేమి?

ఉ. దక్షుతె వాఁడు చేగదను • దాలిచి నిల్చిన యంతమాత్ర ఫా
లాక్షుని శూలము న్గుల న • గాంతకు వజ్రము శౌరిచక్రము

రూపకృత శౌర్య సొక్కు మెఱఁగ ♦ రూపుఁ జేయరాను వానినెల్ల వాఁ
డసిత బాహుపరాక్రముఁడు ♦ నాతనికిం దుల యేడి ధాత్రిలోఁ!

పరాక్రమ మన్న దుర్యోధనునిదే పరాక్రమము-

కృష్ణు. చాలుఁ జాలు-దుర్యోధనుని పరాక్రమ మెంతని విందుము-దాని నుగ్గడింప పదములు చాలవుగదా-

ఉ. ప్రాపుఁడు పిన్న నాఁడె యతి ♦ ఘోరవిషంబిడి చంపఁజూచె, న
వ్వారిధి ద్రోసె, ప్రాణములఁ ♦ బాపఁగఁ గాల్చెను లక్క యింటిలోఁ,
వారల రాజసూయమును ♦ వంచన కారణ మంచుఁ గైతవం
బారఁగ జూదమాడి తను ♦ యన్నువ నీడ్చె సభాముఖంబునన్

ఇదియే పౌరుషమన్న-లోకంబు నవ్వదే!

బల. నవ్వునురా!

కృష్ణు. నవ్వునురా? ధర్మజుఁడను సంకిలియే వారలకు లేని యెడల నేమి చేసియుందురో నీవే యూహింపగలవు-

బల. ఏమిచేయుటకును జేతగాక నోటితడియార నూరక పిచ్చిప్రేలుగతి కేకలుఁ బల్కిరి. ఇంతియేగదా వారి పౌరుషంబు! ఇంక పెరలకు భీష్మద్రోణకృపాదులు దూరముండుటచే వారి యగౌరవమును వెల్లడిసేయుచున్నది. ఇంక నేనేమి నుడువవలెనా?-

కృష్ణు. ఆ! కాను కాదు. అగ్రజుని మాట యనెడు నను ల్లంఘింపరాదను మేరయుండకున్న వారల పౌరుషంబు గాంచి యుందువు. ఇప్పుడేమిపోయె- ఇంక కొద్దికాలంబు ననే నీవా మాటలనిజంబు చూచెదవు గాక. భీష్మద్రో

ణాములు సేవకులు; సేవకులకు స్వాతంత్ర్యముండునా?

బలు. రమ్ము రమ్ము తమ్ముఁడా! అదేమి మన భటులు త్రుళ్లు చు నవ్వుచున్నారు—

[ప్రవేశము విశారదునితో ప్రథముడు]
(మొదలయిన వారు.)

అందఱు. జోహారు! బలదేవా!! జోహారు!!!

బలు. ఓరీ! భటులారా! యీతఁడెవండు?

కృష్ణు. (నిరీక్షించి చూచి నవ్వుచు) (స్వగతము) విశారదుఁ డు—నా కార్యంబున కియ్యది తోడయినఁ—

ప్రథ. బాబూ మరంతే అదెందోగాని మూగోడ్డాగున్నా డు— ఉలకా ఉలకడు— పలకా పలకడు—

ద్వితి. అదేటి యిచ్చింతర మోగాని, ఒక మాటా నేదు మం తీ నేదు— బూతమో దయ్యమో యేల్నో రడగాలి బాబూ—

కృష్ణు. (స్వగతము) తెప్పెను—తెప్పెను అవమాన మగు నేమో— (ప్రకాశముగా) అన్నయ్యా! యీతఁడొక విప్రుఁడుగాఁ దోఁచుచున్నాఁడు. ఓయీ! నీవెవ్వరు?

విశా. నే నొక విప్రుఁడను—

ప్రథ. అన్న బాపనయ్య యెంత గటుకు డొన్స—

ద్వితీ. ఏ మొరగన్నా గొల్లకున్నాడు. అమ్మా బాబూఁ (గుం డెలు కొట్టుకొనును)

కృష్ణు. ఓరీ! వీరిఁకఁ బొండు (భటులు పోవుదురు)—

బలు. అట్లయిన నింతదనుక నీ మౌనమేల ధరించితివట-

విశా. నేనొక మౌని శిష్యుండను గాన మౌనినై యుంటిని-

కృష్ణు. (మెచ్చుకొనుచు) చబాస్-అట్లుగదా యుండవలయు (ప్రకాశముగా) అన్నయ్యా! శిష్యుని నింత మౌనముగ నుంచజాలిన మౌని యెంతమేటియై యుండవలయును. (స్వగతము) యిట్టిమాటలు కెంటితోఁ దప్పక నీతఁడూరికి గొంపోవ నియ్యకొనును.

బల. నిజముగ నంతటిమేటియా యా మునివరుండు?

విశా. అది నన్నడుగుట భావ్యమా?-

కృష్ణు. హాయి హాయి-చూచితివా అన్నయ్యా! యీ శిష్యుని జూచినంత ఋషి యెంతటివాఁడో కనుగొన నగునుగదా. శిష్యునికే ఆత్మశ్లాఘన మింత కూడదని తెలియును గదా, యీముని పంచేంద్రియంబుల నెంత వశపఱచుకొనెనో!

బల. కావచ్చును-నీ-

కృష్ణు. (స్వగతము) త్రోవకు వచ్చుచున్నాఁడు. (ప్రకాశముగా) ఏమియోగాని యీమునిసత్త్వముం జూచినంతవఱకు నామనంబు తత్తరంపడుచున్నది-ఓయీ! బ్రాహ్మణోత్తమా! మీగురుండెక్కడ నున్నాఁడు?

విశా. ఈ చేరువనే యుండును-

కృష్ణు. అన్నయ్యా! పోయి చూచి మంచి దారింగనుగొందము-రమ్ము

బల. నాకును తొందరగనే యున్నది-రమ్ము (అని నడచుచుం

డును)

కృష్ణు. ఇంతవరకు నాప్రయత్నము సఫలమే. ఇంక నూరికిఁ దీసికొనిపోవు నుపాయమున్నది. సత్యభామయు నిట్టులే సుభద్ర మనంబున, ననురాగము పురికొల్పుచునే యుండును– (పోవును)

[ప్రవేశము అర్జునుఁడు సుభద్ర సత్య.]

అర్జు. ఈఫలహారంబుల నాకలితీరెను గాని యాసుందరాంగి నాచకోరనయనంగాంచు నంతదనుక తాపంబెట్లాగును? అక్కటా! కృష్ణుండు బలుని తేఁజాల కుండెనా? ఆఁ! ఏమి? జగన్నాటక సూత్రధారియగు శ్రీకృష్ణునకు నిట్టిపని యసాధ్యమా– పరితప్తహృదయుండ నగుట నాకు నిముషంబు లబ్దంబులగతి దోచుచున్నవి. (నలుదెసలఁజూచి) ఆహా! ఎవ్వరో యిరువురు వచ్చుచున్నారు–ఏమివారియందము! హా యిదేహృదయమా! కృతార్థత జెందితివి. అందా యువతి నాసోదరియగుసత్య, కాననాపూర్ణేందు బింబానన నామనోరథస్థాన సీమయేయగును. ఆహా! చేరవచ్చుచున్నారు. ఆహా! ఏమియందము!

ఉ. హాయిరె సోయగంబు గన ♦ ప్రాణమువోసిన చిత్రరూపమో!
గాయక విద్య నేరిచి జ ♦ గన్నుతికెక్కిన రత్నవల్లియో!
పాయము, మందయానమును ♦ బాగుగ గల్గు మెరుంగుదీగయో!
నాయెదఁ దాపమార్ప భువ ♦ నంబు నకుం దిగు చంద్రరేఖయో!

సీ. మోము గాదిది చాల రంగ ◆ సోము గాని,
మోవి గాదిది కప్పురంపు ◆ దీవి గాని,
యింతి గాదిది రతిచేతి ◆ బంతి గాని,
కాంత గాదిది లోకపు ◆ వింత గాని.

భళిరే రాజబింబాననా! నీకొఱకిట్టి కష్టములు పడుట యొకయబ్బురమా? నీసోయగంబు నెన్న నాతరమా?

ఉ. కన్నులు పట్టినాచు విరి ◆ గల్వలఁ, దామర తూండ్లవంకలం
దిన్నఁగఁ జేయు చేతు, లలఁ ◆ తిన్మ్రభి మ్బచు నవ్వు, గుబ్బలా
రెన్నఁడు నెయ్యని స్వాదుప ◆ నీయపు జక్కవ, నేమి సెప్పనౌ
కన్నియ నందపున్నరసి ◆ గా దన నోరెటులాడు నేటికిన్!

ఇట్టి లావణ్యాంబురాశి నోలలాడుట యెన్నఁడో దైవమా! దగ్గరగవచ్చుచున్నారు. నేనింకఁ దపంబు సేయవలయును. (కూరుచుండును.)

[దూరమున ప్రవేశము సుభద్ర-సత్యభామ]

సుభ. వదినే! సత్యా!

ఉ. మాలికలౌను భోజనము, ◆ పూవుల సెజ్జగు శాద్వలంబు, లా
తాలె యరంగులౌను దను ◆ రంజితపానము నిర్ఝరాంబువుల్
చాలగ గల్గు నేణములె ◆ సత్సఖి బృందము, సౌధము ల్గుహల్
మేలగు నిట్టికాననము ◆ లెస్సన రేమొకొ భూజనావళుల్!

సత్యా! ఎంతరమణీయముగానున్నదే యీవనప్రదేశము—

సత్య. (తలయూఁడించుచు) అట్లయిన నీకోర్కె మీయన్నగారి తోఁ జెప్పి నన్నువనంబున నుంచు నేర్పాటుగావించుము లే (స్వగతము) ఉద్యానవనమున అదిగో తమ్ముడు చేపలకొఱకు వేచియుండు బకంబువలె ధ్యానము చేయుచున్నాఁడు. అటుండ్రిప్పవలయునుగదా యీరథమును-(ప్రకాశముగా) సుభద్రా! యేలనే యట్టు లూరకున్నదానవు?

సుభ. ఏమనుసత్యా! నేనన్నమాటలకెల్ల నిట్లనెబదులుచెప్పుచున్నదానవది యేమియో నీకు క్రొత్తబుద్ధి వొడమినది-

సత్య. నాదియా క్రొత్తబుద్ధి? అసూర్యంపశ్యవై యింట మెలంగు దానవుగదా:— యీకఠోర కాననంబుఁ జూడ మనంబగుట క్రొత్తకాక ప్రాఁతదయా? చాలు చాలు! నీ విషయమే నీ వెఱుంగక నను నాడెదవు? రమ్ము మనకొఱకు మీయన్నలు వేచియుందురేమో-

సుభ. అట్లనేపోదము (తెలఁగిజూచి యర్జునుగాంచి) సత్యా! సత్యా! చూచితివా యీవింత?

సత్య. నీకిచ్చట నున్నదంతయు వింతగానే యున్నది-యేమియో ఆవింత; చెట్టున కాకులున్నవి కాఁబోలును!

సుభ. కాదమ్మా: రావే చూచెదవుగాని;—అసుందరాంగుఁడెవ్వఁడో చూచితివా?

సత్య. ఆహా! సుభద్రా! యీతఁ డర్జును వెన్నుదన్నిన యట్లున్నవాఁడు. ఆయర్జును జూడలేదనియెదవు? చూడు మీతఁడే యర్జునుఁడు; అర్జునుఁడే యీతఁడు-

సుభ. ఉ. ఆంతనిశాలవక్షమును, • నంతటి పిఱుఁదుల సొంపు పెంపు, మో
మంతటి నిండు కన్నుగవ, • యట్టి చొకాటపు మోవి తీవి, యా
వంతయు గర్జ పూనికె? జ • యంతునియందును జంద్రునందునన్
గంతునియందు నైన మఱి • కాంతి, వసంతుని యందు నైనన్!

ఆహా! యేమియందము!! సత్యా! యీ యందము జూచినవారిదిగదా భాగ్యము!—

క. ఏపుణ్యవతికి బుట్టెనొ?
యేపుణ్యములను రాసి • యింపున బెండ్లిన్
జేపట్టెనొ? యీసుందరు
జూపరె! వేనోళ్లబలుక • జతమే పొగడన్!

నిక్కముగ నింత యందగాడటే యీ యర్జునుండు?

సత్య. అయ్యో! పెఱ్ఱీ! అయర్జును నింత బాగుగ నెఱింగి మేమునయితము కని నట్టి నిలువఁబెట్టిన నం దెవ్వఁడను సందియంబున మునుంగుదుము. అందుననేగదా వాని నిందఱు జెలులై గోరుట:—

సుభ. ఛీ సత్యా! జెలులై యనెదవేమి? బుద్ధిశాలులై యనుము.

సత్య. ఏమీ! రూపంబునకు వలచిన వారలు బుద్ధిశాలురా? నేనాటెలను?

సుభ. అటుగాదు—వదినే, చూడుము.

సీ. మోవిదొంతను గూర్చి • పోవ నుంకింపని
చిలుకలకొలికి కోర్కు • గలదె ధరను?

బాహుబలి సార్ధమై ♦ పర్వెన రాహుండు
హంసగామిని యెందు ♦ నలరు నిలను?
మోముదామర జూచి ♦ ముచ్చట జేరని
యలివేణి యెచ్చట ♦ నలరు నవని?
హాసచంద్రికఁ జూచి ♦ యాసనురాని చ
కోరాక్షి యెచట చే ♦ కూరుఁ బుడమి?

గీ. రమణ మునిచంద్రు జూచిన ♦ రాత్రులందు
పద్మముఖి యోర్తు తమిఁ జెంది ♦ పాటుపడక
యలరు జెల్లను గల్లరో ♦ యమ్మచెల్ల!
పలఁతి యగు గాదె యీతఁ డే ♦ పగదినైన!

నిక్కముగ నిట్టి రాసుతుఁ డుండిన వానియం దనురాగముండని చెనటి యుండునా?

సత్య. (స్వగతము) ఆఁ! దారికి వచ్చుచున్నది-(ప్రకాశముగా) చెలీ! సుభద్రా! అదియేలనే అట్లనుచున్నావు? తొలుత నే యౌవనంబు నతిరమ్యం బనికొనియాడుచున్న నీకీ తఁడేల కన్పట్టెనో కదా-నాకు భయం బగుచున్నది. ఇంక నీమాటలఁ జాలింపుము-నెట్టనఁ జుట్టున జడలును జూచి మీసలును గల్గిన యీ విరాగిని వర్ణించుచున్న దానవు?

సుభ. సత్యా? నీతో నిజంబు దెల్పెదను వినుము-

సత్య. అట్లు నిజంబు దెల్ప విందును గాని నీ యతిశయోక్తులు నాతరమా వినుట?

సుభ. అర్జునుం డితని యట్టులుండు నని నీ వన్న దాదిగ నాకన్నుల కాతఁడె కట్టిన ట్లున్నవాఁడు గాన నిట్టు లంటిని. నిజముగ చెలియా;

సీ. కనకనక మెక్కు వాఁడనను ♦ రాజముఁ జూపఁ దొడంగి నన్మహా
వరగుణు జేసిరం డనుచు ♦ నాగక మెట్టిన సత్యభామయుఁ గా
నాడులు వేగిరా యనుచు ♦ గోలను చీటికి జేయు సజ్జనుం
డనుచు క్కుంరంపఁ జేయు నలి ♦ తామరమాలినిఁ జెప్ప కే మిఁకన్.

సత్యా. అమ్మా! సుభద్రా! నన్నిఁకను జరాభరము కప్పకో న లేను. నయనపటుత్వంబు వ్రాలేదు. నీవలనే నేనును జూడఁగలను గాని నాకీవన్నయంశంబు లెవ్వియు గానరాకున్నయవి.

సుభ. అక్కా!

సత్యా. (స్వగతము) మెల్లన బయలుపడుచున్నది. (ప్రకాశముగా) సుభద్రా! ఏల యట్లున్నదానవు?

సుభ. అక్కా! సత్యా! ఆ, తను విలాసముఁ జూచియు నిట్లనుచున్నదానవేమి?

ఉ. మే నన కందనంబునకు ♦ మేలిమి నీయఁగ జాలఁ, గన్నులా
నానకరాంబకంబులను ♦ జాల్మనఁ జూచును, జెద్దసింగముఁ గా
బోనియుఁ దంబువాఁడు, నడు ♦ ముం గడుసన్న మెఱుంగఁగాని వీఁ
డా నవనీతకోమ రుచి ♦ రాకృతిఁ బూనిన వాఁడె కోమలీ.

(స్వగతము) ఇట్టి వాఁడగు నాయర్జునుండు నా కెప్పుడబ్బునో?

సత్య. సుభద్రా! ఇంక నిచ్చటనుండఁదగవు. రమ్ము (లాగికొనిపోవుచు)

సుభ. (పోవుచు) అక్కటా!

ఉ. ఆపటుపైన నేను కను ♦ లారఁగఁ జూడఁగ నోచనైతి నా
గాదిలిమైన సత్యయది ♦ కానిది గామతి చింత సేయుఁ జా
ఖేదము మానసంబునను ♦ కీడ్వడ లాగఁగ నేమి సేయనా
నాదని తన్నుఁ జూచుకొని ♦ యాపయి లాఁతినిఁ జూడఁగావలెన్.

[పోవుదురు]

అర్జు. హాయిరే సోయగంబు:—

ఉ. తమ్ములు కన్నుఁ, లంచకు హితమ్ములు చేతులు మేలిప్రావు మొ
త్తమ్ములు గుబ్బ, లార్యవిది ♦ తమ్ములు భాగ్యము లంగజాస్త్రపా
తమ్ములు మాపు, లంచక హి ♦ తమ్ములు యానము లింపుమీనదం
తమ్ములు, పల్కులెన్న నమృ ♦ తమ్ములు; సొమ్ములు సమ్మోహనమ్ములన్

అహో! యీమె యింత నన్నంగీకరించిన—ఆఁ! యెవ్వరో వచ్చుచున్నారు. (చూచి) మఱియెవరు? బలునితోఁగూడఁ గృష్ణుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు. ఇప్పుడు గదా కృతార్థుఁడనైతిని—

[ప్రవేశము, కృష్ణ, బల, విశారదులు.]

విశా. అదిగో వారే మహానీశ్వరులు.

కృష్ణ. అన్నయ్యా! తాళుము తాళుము—చూచితివా ఆ తేజ

స్సు! ముఖంబు జూచి నంతనే నామనంబు వేరువిధంబుగ నున్నది. ఆహా! మహాను లన్న పేరు గదా మహానులు. ఇట్టి వారి దర్శనంబుకొఱకు కెంతతపంబొనర్చి నారమో కదా! ఓసీ! యెవరురాయచ్చట? పోయి సుభద్రను సత్యను నిట కుఁ దోడ్తెండు–అన్నయ్యా! మనజన్మంబులు కృతార్థతఁ జెందినవి–మహాసీశ్వరా!

ఉ. మానినిలావతంస, జన ♦ మాన్యచరిత్ర! భవాబ్ధిఘోరపా
థోనిధి నీరజాల వని ♦ తో చెడి నాముదిఁ దానఁజేసి నే
నానవప్పినాఁడు భవ ♦ బంధ్రఘోరజంబను నోడగానఁగన్
గానవె మిల్లెకద్దెఁచి, ♦ కాం దనఁ బోవము నీకు మ్రొక్కెదన్.

బల. ఆహా! మేటులకు మేటియగు నీకృష్ణుం డీతని నిరాఘూటంబుగ భక్తి మ్రొక్కుచున్నాడు–ఈతఁ డెంతయో ఘనుఁడయి యుండును– కాకున్న నీతఁ డిట్లు లేలఁ జేయును? నేను నట్లు సేయుట కర్తవ్యము. పంచేంద్రియంబులను చపలాక్షంబుల పగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి వశీకరించుకొనిన మహామహా! వందనములు.

అర్జు. శిష్యా! వీరిని లెమ్మనుము.

విశా. (అందఱిని లేపును)

సుభ.
సత్యా. } మానికులావతంస! వందనములు

అర్జు. రామా!

బల. అదేమితమ్ముఁడా! అందరు మహానులును కృష్ణా యనుచుండ నీతఁడేమి రామా యనుచున్నాఁడు?

కృష్ణు. (స్వగతము) అన్నా? తెచ్చిపెట్టినేచట్కా (పరికాశ ముగా) ఆఁ! తెలిసినది. అన్నయ్యా! ఈతఁడు గతయుగంపు ఋషిగాఁ దోఁచెడిని గానసీతఁ డిట్లు రామనామ స్మరణంబు జేయుచున్నాఁడు. కావుననే యింత తేజోనిధియై కన్పట్టుచున్నాఁడు. కాకున్న నింత శాంతమూర్తి కలఁడా? యానికులావతంసా! కృష్ణుఁడిదె మ్రొక్కుచున్నాఁడు.

అర్జు. నీకు శుభమగుఁగాక!

బల. యతీశ్వరా! వీఁడె బలరాముఁడు; నతులొనర్చు చున్నవాఁడు—

అర్జు. ఇష్టాప్తి యగుఁగాఁత!

బలు. (స్వగతముగా) ఇష్టాప్తియా? దుర్యోధనుండు మనందియుగుట యేనా యిష్టము. ఋషి నామనమునకు వచ్చెను.

సుభ. మునిజనపాలా! ఇదే సుభద్ర ప్రణతు లొనర్చుచున్నది.

అర్జు. రామా!—శీఘ్రముంబె పెండ్లియగుఁగాక.

సత్య. తపసివరా! సత్యభామా సమస్కృతు లందుఁడు.

అర్జు జనసుతవయ్యోదవుగాక! మీరలెల్లరు మే ముండుకాననంబు లెట్టివియో చూచుటకా వచ్చినారలు?

సుభ. సత్య. చిత్తముస్వామీ!

అర్జు. రామ! రామా!

కృష్ణు. ఆహా! అన్నయ్యా! సుభద్రా! సత్యా! చూచితిరా యీయన పల్కులయాదరణంబు? మన మిట్టివారి నెంతై

న గంటివే? అన్నయ్యా! యీమునికులతిలకుని మనయూర కొంతకాలంబుండనిచ్చిన మనకెంతయు శ్రేయస్కరం బని తోచుచున్నది. నీ వే మనియెదవు సత్యా?

సత్య. అట్టిట్టి మునినాయధేయుల కెల్ల కాణాచియైయున్న మన ద్వారకా కీతఁడు రాకుండిన సిగ్గుగాదే?

బల. (కృష్ణుని చెవులో చెప్పును)

కృష్ణ. (స్వగతము) ఆఁ! దారికిదిగుచున్నాఁడు. (ప్రకాశము) సత్యా! సుభద్ర కా కానన శృంగారము చూపుచుండుము.

సుభ. అన్నయ్యా! సత్య చూడు మెట్లు నన్నెగతాళి చేయుచున్నదో! నేనుపోను.

సత్య. (అవవారించి సుభద్రతో) ఈలాగున నైన నీతనిఁజూచుచుండుటకా? రమ్ము.

సుభ. చెలీ! వత్తునుగాని వింటివా పల్కులు.

ఉ. పల్కులు లేనెలోల్కు నతి ♦ వా! కడుముద్దులు గుల్కు కప్రపుం
బల్కుల మేటిచిల్కు నుడు ♦ పాలుని వెన్నెల తల్కు లోల్కునా
చిల్కుల దిద్దిపల్కు మను♦శీకరజాలము వెల్కు సొల్కు నా
తోల్కుకిగుల్కు పుల్కులొక ♦ తూరిగనుల్కుఁగఁగుల్కుఁ గల్కురో.

ఆహా! యెంతమార్దవముగ నున్నవి పల్కులు. అర్జునుని పల్కులిట్లుండనా?

సత్య. నీకేమి వెఱ్ఱి పట్టినదా యేమి రమ్ము (అనితీసికొని పోవును)

బలు. తమ్ముఁడా! ఈ మునిని మన యూరి యుద్యానంబున కుఁ దీసికొనిపోదము.

కృష్ణు. తప్పక తీసికొని పోవలయును, లేకున్న సత్య యనినటు లు అది నగుబాటగును.

బలు. అటులుండి శుశ్రూష జేయ, మనసుభద్రను—

కృష్ణు. (వినుచుఁ దలయూఁచుచు) చాలుచాలు నిదియా యాలోచన? బాగుగ నంటివి? మఱల లెస్సగ యోచింపుము.

బలు. అదికాదు కృష్ణా!

గీ. ఇట్టిముని సేవఁ జేసిన • యట్టులైన
మన సహోదరి కాఁగాదె • మంచివరుఁడు
కల్గు భాగ్యంబు దీనిని • గాంచకుండ
నద్దు వద్దన నిది యేమి • సాడి కృష్ణ?

కృష్ణు. (ఆలోచించుచుండును)—

అర్జు. ఆహా! యేమి యీ యాకారము. ఎంతసి చూచు వాఁడ—

బలు. తమ్ముఁడా! యేలనంత దీర్ఘాలోచనలో మునింగియు న్న వాఁడవు? నే నను నది సరికాదా?

కృష్ణు. ఇదియే సరియైన నింక సరికాని దేది?

గీ. మానవులలోన రూపసి • మానిఁజూడ,
సుందరులలోన సుందరి • సుదతి యారా!
యెట్లు బాగుగఁ దోచును • యీ కుబుద్ధి
నేఁడు నీ కేలకల్గెనో • నే నెఱుంగ.

బల. చాలుఁ జాలు కృష్ణా! నీకు మతిపోయినది. అసదృశం

డగు నీమునిని సామాన్యులతో సరిపోల్చెద విది యేమినీ
తి? చాలు నూరకుండుము.

కృష్ణు. అసదృశుండగుట నిజమేగాని—

శా. నిద్రాహారము లింక రాజ్యసుఖముల్ • నిందించి తా నెంతయో
భద్రంబౌ నటవీప్రదేశములలో • పద్నాల్గు వే లేడు ల
త్యుగ్రంబౌ తప మాచరించి ఫలమా • శూన్యంబుగా మేనకన్
భద్రేభాంచితయానఁ గూడికొనఁడే • ప్రాజ్ఞుండు గాధేయుఁడున్!

అట్టివారల మన మెఱుంగమా? కాన వద్దు—అన్నయ్యా! వద్దుసుమా!

బల. నేఁదప్పక తీసికొనియెదను. నీవెన్ని చెప్పిన న్వానను—

కృష్ణు. అన్నయ్యా! వలదుసుమా—దానివలన ముప్పు గల్గును—మానుము—అయ్యో! నీకీ వెఱ్ఱియూహ యెందునకు పుట్టెను? దైవమా! యేమి చేయనున్నావో?

బల. చాలు చాలు కృష్ణా! నీ యూహయంతయు నాకుం దెలియకయున్న దని కాఁబోలును. ఈ మునిసత్తముఁ బూజించినఁ దత్కరుణ నెక్కడ దుర్యోధనుండు ప్రాప్తించునో యని యర్జునపక్షపాతివై యిది వల దని చెప్పుచున్నాఁడవు? ఇంకఁ జాలింపుము—

కృష్ణు. అట్లయిన నాతని కిచ్చియే పెండ్లిసేయుము. (అర్జునుని జూపుచు) ఇదిగో అర్జును నింక విడుచుచున్నాను నేఁబోయెదను (స్వగతము) ఇంకను సగమున్నది— (నిష్క్రమించును)

బల. మానికులావతంసా! మీరు మావీటఁ గొన్ని దినంబు
లుండి మమ్ము పావనము సేయవలయును—
అర్జు. నీవు కోరుచున్నాఁడవుగాన నట్టులనే సేసెదను-
బలు. (స్వగతము) ఆహా! యెంత గాదరము నామాటల
యందు! నిక్కముగ సీతఁడీశ్వరుని యవతారంబగునా?

[యవనికపడును]

చతుర్థాంకము.

ద్వారకానగరము.

[ప్రవేశము:—అర్జున విశారదులు]

విశా. అర్జునా! ఇంక నీ జపంబు చాలించి ఆతటాకంబుదరి కీ రమ్ము.

అర్జు. తటాకంబుదరి కేల?

విశా. సుభద్రపై నాసకొక ధార విడుచుటకు—

అర్జు. విశారదా! ఏల న న్నిట్లు హేళనఁ జేసెదవు? సుభద్ర దొరకకున్న ధార విడుచుటతో సరియా—

విశా. ఆఁ! ఆఁ! ఆమాట మాత్ర మనకు. తిల లిచట ముష్టి యెత్త వలసియుండును—

అర్జు. తిలలు కాదు—ప్రాణంబులే విడువవలయును సుమా?

విశా. ఆహా! ధైర్యము—నీ పటాటోప మంతయు నింతే—

అర్జు. అదికాదు విశారదా! మన్మథాగ్నికీలల నీ వెఱుంగవు.

విశా. ఎఱుగకుంటయేకాక అట్లుంట కానందంబు నందుచున్నాఁడను.

అర్జు. కావున—ఇట్టిస్థలముల ధైర్యమనుచున్నాఁడవు. స్మరాగ్నిజ్వాలలకుం దాళ నాయీశ్వరునికైన శక్యంబు గా

కుండె. అట్టి బెట్టిదంపు తాపమయినను నాధైర్యము మొ
క్కవోయెనా? చూడుము.

కం. అళులకు జడియను, చూడుము
మలయజపవనంబు వీవ • మారోగ్రమును గాక
కలకంఠుల రొద వినియెద
నిలువనటే వెన్నెలందు • నిర్భయముగ నే!

విశా. ఓహో సాహసకృత్యంబులు! తుమ్మెదరొదలు శాత్రవభేరీరవంబులా? కోకిలలు సేనయా? కలకంఠులరొదలు సింహనాదంబులా? వెన్నెలయా నీకు యుద్ధసాదృశ్యంబు? ఆహాహా! మానివేషంబుతో ప్రపంచకజ్ఞానముగూడ మరువఁ గల్గితివా?

అర్జు. ప్రపంచకజ్ఞాన మేల మరతును?

విశా. ఆకారణమ్ము తెలిసిన నీ మాట లందునా? యేమి నీవు వక్కాణించిన సాహసకృత్యంబులు చిన్నబిఱుతలు సేయరా? నేను జేయుచున్నాఁడను కానా? ఇంక నేనును దిగ్విజయంబుఁ జేసినవానితో సమానుండనే?

అర్జు. విశారదా! నీకీజ్ఞానము లేదు.

విశా. ఇదియే జ్ఞాన మైన యడల నా జ్ఞానంబునకు పదివేల నమస్కారములు. నా కా జ్ఞాన మక్కఱ లేదు. ఇంక మధ్యాహ్న మాయెను. నేనుబోదునా?

అర్జు. అక్కటా! మధ్యాహ్నమా?

గీ. భాను డదె వెల్గు మధ్య న • భంబు నందు.
వేశమించెను రాలేదు • వెలఁదిమిన్న.
యెటుల గడపఁగ జాలుదు • నీక్షణంబు
యువతి లేకున్న క్షణ మొక • యుగము గాదె.

విశా. యేమేమి! యువతి లేకున్న క్షణ మొక యుగమా! అట్లయిన నావంటి బ్రహ్మచారు లెల్ల బ్రహ్మతో సమాను లేగదా!

అర్జు. అది యేమి? నేనన్న దియేమి? నీయర్థమేమి?

విశా. కాదు కాదు. నా కువిద లేదుగదా—ఇంక నా ఇప్పటి వయసులో నెన్ని క్షణంబు లుండునో అన్ని యుగములు గదా నీ సూత్రప్రకారము—కాన బ్రహ్మతో సమానుఁడ ననియే యనుకొనుచున్నాఁడను—

అర్జు. అక్కటా! విశారదా! నీ వన్నియు వేల గతి నట్టులనె దవేమి? దినదినంబును శుశ్రూష నామంబునం బరగు హా స్యాభిషేకం బొనర్చుచున్న యింతి రాకున్న నే నెట్లోర్తు ను? అయ్యో! సుభద్రా!

గీ. రాజ్యమును వీడి, మిక్కిలి • పూజ్యులైన
యన్నదమ్ముల విడనాడి, • యావనిఁ దిరుగ
వచ్చి, మునివేష మందితి • భారతమందు,
[illegible] జేకొ[illegible]ము, నను కోర్కి • మిన్నుదాక.

విశా. [illegible] నకా యీగోప్రదక్షిణ? అట్లయిన [illegible] బున [illegible]

అర్జు. (వినకయే) అక్కటా! సుభద్రా! నన్ను సాధారణ మునిగా నెంచి నీ విట్లు జేసిన నే నెట్లుందును? నీవు దూరంబున నుండ ప్రాణంబులు మాత్రము చెంత నుండు ననుకొంటివా?

విశా. ఆః! అర్జునా! ఇంక చాలింపు మీ విచారంబు ఒక్క క్షణంబులో నీ వంత మాన్పగలను. ఛీ! మఱి విచార మెందులకు మానుము-

అర్జు. వయస్యా! విశారదా! యెట్లుమాన్పగలవు? వేగము తెల్పుము. నీ కెన్నియో వందనంబు లిడెదను-

విశా. ఇది యొక ఘనకార్యమా! ఒక జాంఘికుని బిలిచి యీ ఋషి సాధారణంపు ఋషి కాడని యూరంతయు జాటింపించెదను-అంత సుభద్ర కా సంగతి తెలిసి నిన్నె పెండ్లియాడును-

అర్జు. సరిసరి-ఇదియా నీయూహ? పుట్టెడాసతో వినుచుంటి నిగదా-అక్కటా! సుభద్రా!

గీ. అతివ! నీకన్నె కేడిస • లావజేపి
వేయు వేసంబె యాఁ గాని • వేఱుగాదు
చేపినది తపమును దాను • పేసినట్టి
దరయ గాలంబునా నుడి • యన్నృతమానే!

నాయూహఁ దెల్పిన నీ విట్లు సేయకుందు వేమో?

విశా. ఆః! బాగుగఁ జెప్పితివి? అడుగక యమ్మ యైనఁ బెట్టద న్న నిట్టి యింతుల వేఱ చెప్ప నేల? కాన నట్లడుగుటయే

యుచితము. ఆహార వ్యవహారము లందు మోమోటమి యుండఁ గూడదు-

అర్జు. అటు కాదు విశారదా!

గీ. "నేనె యర్జునుఁ" డన ♦ చాన నమ్మకపోవుఁ
దానె కోరి నన్నుఁ ♦ దలఁప దటుల
ఎట్లు తెలియఁజేయు? ♦ నేమని చెప్పంగ?
నెవరిఁ బట్టుకొందు ♦ నెఱుక సేయ?

విశా. ఎవరిని బట్టుకొనిన నెవ్వ రేమిచేసెదరు? ఆ కాంతనే పట్టుకొనవలయును.

అర్జు. అదియెట్లు?

విశా. ఎట్టులా? ఇప్పుడు సుభద్ర వచ్చినప్పుడా చేయి నట్టె పట్టుకొని సుభద్రా "నేనె యర్జునుఁడ" నని చెప్పుము-

అర్జు. అబ్బబ్బా-

గీ. అట్లు నేను జేయ ♦ నతివ భీతిని బొంది
యిట్టులున్న దాని ♦ నెఱింగి పరులు
నగరె? యానరుండు ♦ తగవుమాలె నటంచు
కానఁ గూడ దటుల ♦ కాంతఁ బట్ట.

విశా. (స్వగతము) అట్లయిన నీగ్రహచారంబునకు నేనేమి సేయువాఁడ? (ప్రకాశము) అర్జునా! యింక నీవే యాలోచించుచుకొనుము. నేఁబోయెద (పోవును)

అర్జు. హా! సుభద్రా! నవమన్మథసాయకమా! నీ కొఱకిట్లు దూపుమాలియున్న నాపైఁ గరుణింపరాదా? ఖీ యన్న

బలరాముఁడు మన వివాహంబునకుఁ బ్రతీకార మొనర్చు గదా యను చింత నీపై చూడ్కులతోఁ ద్రోసివేయుచున్నాఁడను—అట్టినన్ను—

గీ. కొమ్మ, నీవు చెంతఁ ♦ గూర్చుండ రాదటే
"కోటినదుల మున్గ ♦ మేటి ఫల" మ
టంచు పలుకు నన్ను ♦ నయ్యయో! ఇడనాడి
దూరముంట తగవె? ♦ తోయజాక్షి!

హా! మారునిదంతీ! నయఁజూపవే—ఆహా! యేమి యీ పరిమళము—

గీ. అన్ని పూల తావు ♦ లణఁగఁద్రొక్కఁగఁజాలు
నహాహా! డెందమందు ♦ హాయి దనరె

(చేతితావళంబు నైచి)

చేతితావళంబు ♦ చేఁజారి పడఁజాలు
మఱపుగల్గె దేహ ♦ మెఱుఁగ నేను.

ఇది యేమయి యుండును?

గీ. అకట! యిటుల నన్ను ♦ హర్షాబ్ధిలో ముంచి
దేహమెఱుఁగ నీక ♦ తేల్చినట్టి
దేమి యగును పుడమి ♦ నెలనాగమైతావి
గాక; కానవచ్చు ♦ కాంత యిపుడు!

ఆహా! కృతార్థుండ నైతిని—ఇంక నేను—

గీ. కేసము వాల్పవలెను ♦ గరమున జపమాల
ద్రిప్పుచుండవలెను ♦ వెరవ దొడ్డి
యనిశ 'రామ' యనుచు ♦ ననవలె సమయముఁ
జూచి వెలఁది రూపు ♦ చూడవలయు.

(అని యట్లుచేయును)

[ప్రవేశము:— సుభద్ర]

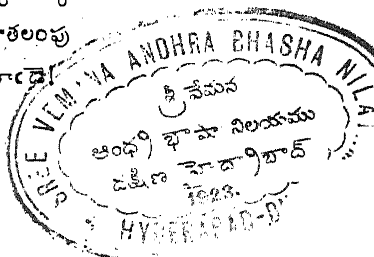
సుభ. (స్వగతము) మహానుభావులగు నీ మహాత్ములకు నాపై కినుక జనించి యుండునా? ఆలస్యముగ వచ్చినంత మాత్రమున కోపమేల వచ్చును? అంతర్జని తాగ్రహానిగ్రహులగు నిష్ఠేటులకు నాగ్రహ మేల గల్గును? కాదు-కినుకయుండదు-అదిగో పేర లింకను తపముద్రనుండి మేల్కాననేలేదు-(అర్జునుజూచి) ఛీ- వెఱ్ఱిహృదయమా! ఎన్ని సార్లు చెప్పినను మహామహుండగు నీతని నర్జునుఁడని యెంచెద వేమి? మానిసిబోలు మానిసు లుండరా? అయినను నేను వార్తాముఖంబున విన్నది యంతయు నీమహాత్ముని యందు గాన నగుచున్నది.

ఉ. ఆ నగుమోము నాయతము, ♦ నా విపులంబగు సింహవక్షమున్
ఆ నవ్రుఋజ్వనాసికయు, ♦ నా రమణీయనిటాలసీమయున్
ఆ నలినంబు వీరు కను, ♦ లా మధుసిక్తవులూరుమోవి, య
వ్వాని వెదుంచు పంటిగద ♦ హా! విధి! చిత్రము నీదు చైదముల్!

ఆహా! యేమిది! సత్యము నీతఁ డర్జునునివలె నున్నవా

డని చెప్పినది. అంతియ కాక, యీతండే యర్జునుఁడంట, అక్కటా! అజుఁడగు బ్రహ్మ అర్జుననట్టి సుందరాకారుల సృజింపఁగల్గియుండునా? కల్ల - యీతఁడే అర్జునుఁడయి యుండవలయు - లేక చిద్విలాసంబు కొఱ కర్జునుం డీవేషంబు నంది యుండ వలయును. కాదు - కాదు - సుధీధురంధరుండగు నా ధనంజయుం డేల యిట్లు లెండవానల కోర్చి మునియై యుండును - ఉండునుబో, మాద్వారక కేల వచ్చును? కాన నీతఁ డొక్క ఋషియే - వేఱు కాదు, ఋషియే యైన మునివృత్తితో నెన్నఁడు కూడియుండని నీ సుకుమార శరీర మీయున కెట్లు లభించును? అర్జునుఁడే యగు నేమో? ఆసొగసు మీసము పెఱిగియు రాజచిహ్నము నిడినట్లు కానుపింపదు? ఈమహానుభావుని చూపన్నే తా నె సర్వలోకంబులఁ గెల్తు నను శీఘం బొందియున్నది - ఇంతకు నెప్పని నైన తన సవ్యకరంబుననే బాగుగఁ జేయును. ఆఁ! మరచితిని - ఎంత కట్టఁబడినను శిరోజములు గుడా కేశునిఁ బట్టి యిచ్చుచున్నవి. ఎటులయిననేమి? ఈతఁ డర్జునుండని నే నెట్టులందును? మహానుభావుల చరితంబు లత్యద్భుతములుగదా - లేకున్నను, ఒకరిని బోలిన వారింకొక రుండరా? కాన నో వెఱ్ఱిహృదయమా!

౧. ఏల యూరక కేశవు ♦ గోలవగుచు?
నీతఁ డర్జునుఁ డని నను ♦ నెక్కసక్కె
మాడుచుందువు మానవే ♦ యాతలంపు
మానిసినిఁబోలుమానిసి ♦ కానరాదె!

(దగ్గరకుబోయి) మహానుభావా!

అర్జు. రామా! (అని కనులువిచ్చి) ఎవరు నీవు? సుభద్రా! నే డేల యింత తడసితివి?

సుభ. ఇంచుక జాగాయెను- క్షమింప వలయును. నేడు మా సోదరు లింద్రధరోత్సవంబునకుఁ బోవుచున్నవారగుటఁ గొంత తడయ నలసివచ్చెను-

అర్జు. రామా! కాంతామణీ! మాబోటివారిని మఱచి నీవు జాగుచేసినఁ జెప్పనదేమి కలదు?

సుభ. మహామునీంద్రా! అనుజ్ఞయొసఁగుఁడు. నే నేమి చేయవలయు?

అర్జు. (స్వగతము)

చ. శ్రవణముతృప్తిజెందు నది ♦ సాజము; చక్కనిపల్కు విన్నచో
భువన విచిత్ర మిద్దిగన ♦ మూఁడును రెండగు నింద్రియంబులున్
వివశత జెంది హాళిగొనె ♦ భేద మొకింతయు లేక వింటచే
యువకలకంఠిహృద్యమగు ♦ నూర్జిత కాకలికాస్వనం బొగిన్.

(ప్రకాశముగా) సుభద్రా! లతకూనపూవులును, బాగైన కొమ్మఫలంబులు నుదెమ్ము-

సుభ. చిత్తము- (స్వగతము) అక్కటా! నామతిభ్రాంతి యింకను నన్ను విడువకున్నది. లతకూనపూవులు దెమ్మన, లతకూనా యని నన్నుసంబోధించె నట. పువ్వుల దెమ్మని యాజ్ఞ యట-

గీ. హృదయమా, లోకమున లేని ♦ వెల్ల నేల
కల్పనలఁజేసి నీలోనఁ ♦ గనెదు ముదము?
కాదు కా దన్న నక్కటా! ♦ కరుణమాలి
యీతఁడే యరునుం డన ♦ నేల చెప్పుము?

యింక నీ ప్రత్యుత్తర మేమున్నది-

గీ. ప్రాణ మిచట నుండు ♦ బలుకులు వేయున్న
వెడలిరాదు నన్ను ♦ విడిచె నకట!
కాన నీవు నైన ♦ కట్టుపిదేహమా!
రమ్ము, పూలఁజేర, ♦ రయము మీర.

(పూలఁ దేబోవును)

అర్జు. (మెల్లమెల్లఁ గనులు విచ్చిచూచి) అక్కటా! సుభద్రా! దూరముగ బోయితివా?

గీ. దేహ మిటనె యుంచి ♦ తెరవ, నాప్రాణంబు
తోడఁ దీసికొనియె ♦ దూరముగను
వెలఁది, యకట! నన్ను ♦ వేఱుచేసె కడంక
యెట్టులోర్తునో క్కొ? ♦ యేదిదిక్కొ?

(అని యెఱుఁజూచి)
అదిగో వెలఁది ఫలమును దీయుచున్నది-

గీ. వృక్షశాఖను దనకర ♦ మెత్తి జూచి
కొమ్మ రాజిలు ఫలమును ♦ గోయఁ దనదు

చేయి సాపఁజక్కని చేల ♦ చెఱఁ గొకింత
జారి యూరించు గుండెలు ♦ ఝల్లు మనఁగ.

గీ. చెట్టుకొమ్మ తనదు ♦ చేతి కందక యుండ
పొంతరాతిమీద ♦ పొలఁతి యెక్కి
పాద మింత యెత్తి ♦ పయ్యెదసవరించి
చేయిసాచి యదిగొ ♦ దీయుఫలము!

ఆహా! యీసుందరాంగి చూచిచూచి చేయిసాప కూరకుంట యెట్టులో గదా దైవమా! అదిగో నాప్రాణాధారము—

గీ. అదిగొ చెంతనుగల పూవు ♦ పొదలఁజేరి,
క్రూర మని యేమొ యించుక ♦ కొంకి నిలిచి,
దేహ మించుక వంచియుఁ ♦ దీయు పూల
జూచు చున్నది తనమది ♦ చొప్పుఁ దెలియ.

ఆహా! ఆవలిముఖమైయుండె నా వెలఁది క్రొవ్వెద నే నెంతని వర్ణింతును—

ఉ. అంగనమోముచంద్రుఁగని ♦ యార్తిని జీకటిగుంపులెల్లఁ ద
న్వంగికి ముందురాక భయ ♦ మందుచు వెన్కకు జొచ్చి తమ్ము కా
వంగను మొత్తవెట్టి కడ ♦ పాదము పట్టుచు క్రిందుమీదునై
పొంగుచు వేము చుండు నటు ♦ పోల్చునుబో యలివేణి పెన్నెఱుల్!

సుభ. యీపుష్పఫలంబులను మునీంద్రునియొద్దకు గొంపోయెదను—

అర్జు.- అదిగో సుభద్ర తిరిగివచ్చుచున్నది. నేను జపము చేయుచుందును.

సుభ. మహానుభావా! ఈ పుష్పఫలంబుల నందుకొనుఁడు.

అర్జు. రామా! (అని కనులువిచ్చి) వెలఁదిమిన్నా! ఏవీపుష్పఫలంబులం దెచ్చితివా? చేజాపుము-ఫలములను గూడ దెచ్చితివా? ఇటు దెమ్ము-

సుభ. మహామహా! ఇదె మహానీయు లంగీకరింతురుగాక-

అర్జు. కాంతామణీ! కుసుమములనా దెచ్చితివి?

సుభ. ఇవి మీ మనంబునకు రాకున్న మీగోరిన పూలఁ బేర్కొనుఁడు తత్క్షణము దెత్తును.

అర్జు. (స్వగతము) అడిగిన నడిగెదను గాని నీవు తత్క్షణ మిత్తువా? అయ్యో! నా వెఱ్ఱి- నా కోర్కెయిట్టి దని తా నెఱింగిన నీపల్కు పల్కునా? నా కీ సంతోష మిచ్చునా? (ప్రకాశము) తన్వీ! ఇప్పటికే చాల నలసితివి- చాలును-

సుభ. ఆర్య- మౌనీంద్రా! యీఫలముల నంగీక రింపుఁడు. ఈపానీయంబుల స్వీకరింపుడు-

అర్జు. (స్వగతము) ఈపానీయంబు లిచట గోరు వారెవరు? (ప్రకాశము) కొమ్మా! యీ పండ్లతిసుందరముగ నున్నవి. ఇంతకన్నను రమణీయమగు ఫలములు లేవా?

సుభ. ఋషికులతిలకా! ఈ యుద్యానవనవాటిక నున్న ఫలంబు లన్నిట నివియే శ్రేష్ఠములు. అందుననే మీ కర్పణఁ జేసితిని-

అర్జు. రామా! (అనియూరకుండును)-

సుభ. యతీంద్రా! నేను బోయి భోజన సామగ్రిం దేర నా
జ్ఞ యొసంగుడు.

అర్జు. రామా! అట్లనే చేయుము- గాని నీ వతిశీఘ్రముగ
రావలయును సుమా నే దర్శన నతివేగ గడతేర్చెదను-
(సుభద్రపోవును)

అర్జు. (స్వగతము) అక్కటా! సుభద్రా! ఈవనవాస మిం
కెన్ని నాళ్లు చేయుమందువో గదా! మనోహారిణీ!

గీ. ఎండతాకినఁ జలి • యొక్కుడైనను వానఁ
దడిసిన మది నిన్ను • దలఁతు నబల!
సర్వవేళలందు • సంస్మరించెద నిన్ను,
నీవిమోక్ష మిచ్చి • కావరాదె!

మ న్మనోరథమా! నీకొరకే నింత శ్రమ పడుట గానవా
హా! హతవిధీ! యేమి సేసెదను! ఆఁ! మరచితిని. ఇప్పు
పుడే శ్రీకృష్ణుండు బలరాముని తోడ నిందుధరోత్సవంబు
నకు పదియామడ దూరంబునకు పోయెనని కదా సుభద్ర
చెప్పెను- నిక్కముగ నిది-

గీ. చిన్నతనమున నుండియు • జెట్టఁబట్టి,
తన్ను గాచెడి వాఁడగు • చిన్నికృష్ణు,
నేఁత యా నిది నాకొఱ • కాతఁడిట్లు,
బలుని గొనిపోయె దవ్వు • లవలను గలుగ.

అట్లయిన నేమి సేయువాఁడ (ఆలోచించి) యెద్దియు న
ల్పొడుగదా! ఏమి సేయుదును? హా! కృష్ణా! నీదే భారము.

గీ. లక్క యిలునుండి గాచిన ♦ రక్షకుఁడవు
తోడివానిగఁజూచిన ♦ వాఁడ వీవు
ఈడ నుండఁగ నియమించు ♦ వాఁడవీవు
ఎట్లు దయనిత్తువో నాకు ♦ నింత నిపుడు.

అదిగో సుభద్ర వచ్చుచున్నది-

సుభ. (ప్రవేశించి) మునినాయకా!

అర్జు. (స్వగతము) మనోనాయకా యన్న నెంత రమణీయముగ నుండునోగదా!

సుభ. మునినాయకా!

అర్జు. రావమ్మా! అపస్తువ్రుల నటు బెట్టుము.

సుభ. (అట్లుచేయుచు) ఆజ్ఞ—

అర్జు. అది యేమి సుభద్రా? శిరమున—

సుభ. (తుడుచుకొనుచు) ఋషివరా! యేమియు లేదు-

అర్జు. అటు కాదు బాలా! యిటురమ్ము! శిరమువంపుము-

సుభ. ఋషివరు నాజ్ఞఁ దాటఁదరమా? (శిరమువంచును)-

అర్జు. (తీయుట నభినయించి తనలో) ఆహా! మన సెంత హాయిగనున్నది-
(ప్రకాశము) కాంతాశిరోరత్నమా! యేమియో యనుకొంటిగాని నీశిరమున సుమపరాగముగాని మరియొకటి గాదు, ఈ శుభసూచకంబున కనతికాలంబున వివాహంబు జరుగ నోపు—

గీ. దేహ మంటిన మాత్రాన ♦ దెప్పరీతిఁ
దేఁజొచ్చెను నామది ♦ వేల దాటి

వచ్చు హాస్యాస్థి నింక నీ ♦ మెచ్చులాకి
నన్ను గూడిన వచ్చు నా ♦ నందమేమొ!

సుభ. (సిగ్గున మాటాడకుండును)

అర్జు. యువతీ, ఏల యిట్లు సిగ్గుపడుచున్నావు? నేఁ జెప్పినది తప్పదు. ఇంతియే కాదు, ఇంకొక విశేషముకలదు. మంజరితకర్ణపూరలోభమున నీముగతుమ్మెద యొట్లు మాటి మాటికి వ్రాలుచు విడువకున్నదో! దీనినిఁబట్టి నీహృదయము వెంబ్బనికి సమర్పించియుంటివో యాపురుషుఁడు నీకొఱకై యే తిఱుగుచుంటను దెలియఁజేయుచున్నది.

సుభ. (స్వగతము) ఆహా యేమి యీమాటల గాంభీర్యము! నా మనోనాథుఁడు నాకొఱకే తిరుగుచుండెనా? నా మనోనాథుఁ డర్జునుఁడేకదా! అతఁడు నాకొఱకు తిరుగుచుండుట యెట్లుకటస్థించును?

అర్జు. బాలా, మాటాడవేల? నామాటలలో నబద్ధముండును నిజము, అట్లెప్పుడును దలఁపఁబోకుము.

ఉ. కాంచితి దివ్యదేశములఁ ♦ గల్గు మునీంద్రుల, వారిసేవచే
మించితి, సర్వవేదనయు, ♦ మేటితపంబునఁ గర్మబంధముల్
ద్రుంచితి, నెల్లసౌఖ్యముల ♦ తోఁ బని యంతయు దీరియుంటఁ గాంక్షించితి మోక్షసౌఖ్యమునె ♦ క్షిప్రగతిం గనఁజాలియుంటకున్.

కావున, నే నసత్యమాడవలసిన యవసరములేదు గదా.

సుభ. (స్వగతము) మహానుభావుఁడగు నీతని మాటలలో నసత్యముండకూడదు. కాని, నే నిప్పుడేమి చెప్పుటకును నా

కుఁ దోచకుంటచే, ప్రసంగాంతరముచేయు మిషచే నా యర్జునునిగూర్చియే ప్రసంగించెదను. (ప్రకాశముగా) మహానుభావా, మీమాటలయందు నాకు నమ్మకము లేకపో లేదు గాని, మిమ్ము దర్శించినదాదిగ మీ మొక్కయంశము నడిగి తెలిసికొనవలెనని యున్నది. మీ రిప్పుడు నా క్షేమ వార్తంగూర్చి నడుగుచున్నారు కావున, నైమికాంశము లంగూర్చి మీతో మాటాడుటకిది సమయము కావచ్చు నని యనుకొనుచున్నాను.

అర్జు. అడుగవచ్చును. అడుగుము, తప్పేమి?
(స్వగతము) ఏమడుగునో.

సుభ. సర్వజ్ఞులకు మీకు దెలియని యంశములుండవు. మీ రెప్పుడైన మీ దేశ సంచారమున నింద్రప్రస్థమునకుఁ బోయియుంటిరా?

అర్జు. (స్వగతము) ఏమి యిట్లడుగుచున్నది?
(ప్రకాశముగా) పోయియుంటిని.

సుభ. పాండవులఁ జూచినారా?

అర్జు. జూచితిని.

సుభ. (అడుగఁబోయి సంశయించును)

అర్జు. సంశయమేల? అడుగుము.

సుభ. వీరాధివీరుఁడగు నర్జును నెఱుఁగుదురా?

అర్జు. (స్వగతము) హృదయమా, తందరపడకుము. అర్జునా, నీవు ధన్యుఁడవుసుమా, వెదుకఁబోయిన తీవ పదములకే తగులుట భాగ్యము కాదా.

(ప్రకాశము) అర్జును నెఱుఁగని వా రుందురా? ఒకప్పుడు నేను నాతఁడును గలసియే సంచరించుచుంటిమి.

సుభ. ఏమీ-అర్జునుఁ డింకను సంచారమే చేయుచున్నాఁడా? పాండవులందఱునా, లేక యాతఁ డొక్కఁడేనా?

అర్జు. ఆతఁ డొక్కఁడే.

సుభ. ఆతఁ డొక్కఁడే సంచరించుట కేమి యవసరము వచ్చెను?

అర్జు. ఆతఁ డెవ్వతెయో కాంతను బెండ్లియాడఁగోరి యతిరూపధారియై దేశసంచారము చేయుచున్నాఁడట.

సుభ. (స్వగతము) హృదయమా! ఏల నీ కీ యాందోళనము? నీసర్వస్వము నాతని కర్పించినంతమాత్రమున నాతఁడు మఱియొక్క కాంతను బెండ్లియాడఁ గూడదా? ఇంతకును నే నాతని వలచితినని యాతనికిఁ దెలియునో తెలియదో? (ప్రకాశము) అట్లయిన నీయూరి త్రోవను వచ్చునా? లేక యట్లే తిరిగిపోవునా?

అర్జు. (స్వగతము) ఈమె నిప్పుడే పరీక్షింపవలయును. కోమలాంగీ! ఈయర్జునుని గూర్చి నన్నంతగా నడుగుటకు గారణమేమియో తెలియక సంశయము గల్గుచున్నది.

సుభ. సంశయ మెందులకు?

అర్జు. తక్కిన ధర్మజ భీమ నకుల సహదేవులుకూడ నీకు బాంధవులే కదా!

సుభ. అయ్యో! కా కేమి?

అర్జు. అట్లయిన వారలఁగూర్చి నన్నేల యడుగ లేదు?

సుభ. యతీంద్రా! వారిం గూర్చియు నడుగుటకు సిద్ధముగ నున్నదాననే.

అర్జు. ఏమీ! అగ్రజులు ధర్మజ భీము లుండ నర్జునుగూర్చియా తొలుత నన్నడుగుట? అంతగా వీనియందున్న యెక్కుడేమి?

సుభ. మునీంద్రా! తెలిసియు మీ రిట్లానతిచ్చిన నే నేమి సేయుదును? వానియం దెక్కుడు గానరాలేదా? సర్వలోకరాజవరేణ్యులును జేతగాక సిరములువంచుకొనియుండ మత్స్యయంత్రంబు తెగనేసిన వీరుఁడర్జునుఁడా కాక ధర్మజానులలో నొక్కండా?

అర్జు. అవును నరుఁడే తెగ నేసె నట—

సుభ. ఋషిసత్తమా! అందులకుగా జరిగినయుద్ధంబున శత్రురాజులనంనజీని పలాయమానులుగఁ జేసిన యాతఁడర్జునుఁడేగదా? ఇంతకన్న నెక్కుఁ డేమికావలయును?

అర్జు. (స్వగతము) తావలచినది రంభ యంట. (ప్రకాశము) సుభద్రా! నీమాటలఁ బట్టిజూడ నీ వర్జునునియం దనురాగి వంయియున్నటుల గానుపించెడిని. నీ వాతనిం గోరెదవా?

సుభ. (స్వగతము) అక్కటా! ఈప్రశ్నంబున కుత్తరం బెటులిత్తును? ఏ మని చెల్పుదును? చెప్పిన నాకనుకూలంబు సేయఁడా? చేయును. ఇడ్లనిచూచెదనుగాక—

అర్జు. మౌన మర్ధాంగీకార మని యూహింపనా?

సుభ. ఋషిపతంసా! నాయంగీకారమువలన లాభమేమి?

అర్జు. లాభమేమియా? అంగీకరించిన వానినిపుడే యిటకుఁ

దెప్పింతును.

సుభ. ఎరుగక యడుగుచున్నదానను. అది మీకు సులభ సాధ్యమేనా?

అర్జు. ఓసీబేలా! మాకు సాధ్యమా యనియా యడుగుచున్నావు? భూమిని మాకసాధ్యము లెవ్వి? మాకుకరుణగల్గిన నెంతటి కార్యమును నైనసేయఁగలము. నమ్మియుండుము.

సుభ. అగు నగును అట్టులనేగదా పెక్కుసారులు వినియున్నదానను. పరమకృపానిధీ! నాపై గరుణించి యా యర్జును నాధీను నిటకు రప్పింపుడు.

అర్జు. తెప్పించుట యొకకష్టమా? తెప్పించినం దప్పక యాతని నంగీకరింతువా?

సుభ. (స్వగతము) అక్కటా! ఈప్రశ్నంబున కే నెట్టి యుత్తరు వొసంగుదును?

> గీ. వల్లె యన్నను తెగువగా ♦ వనితలనున,
> కాదు కా దన్న నర్జునుఁ ♦ గాంచునట్టి
> భాగ్య మబ్బుట యెట్టులో? ♦ పాపపునిధి!
> యేమి యుత్తర మిత్తునో ♦ యితనికిపుడు?

అక్కటా! మాలదైవమా! న న్నేల నిట్టి విచారసాగరంబున ముంచెదవు? ఈబుషివరు నిటకు రప్పింప ని న్నెవరు వేడిరి? వేడిరిపోయాతనికి నాయం దిట్టి కృపఁగలుగఁజేయు ని న్నెవరు ప్రార్థించిరి? ప్రార్థించిరిపొమ్ము. ఆయన నీ ఘనతర కార్యంబునకు నింత సులభమార్గంబు జూపనేల? చూ

పై-నాకీ ప్రతీకారపుటూహ లేలగలుగవలెను? హతవిధీ! నాతో నీకీ దోబూంచికూట లేల? యేమందును? (ఆలోచించి) సిరి రా మోకాలొడ్డు వా రెవ రుందురు? తప్పక వల్లెయనుటయే కర్తవ్యంబు. వల్లె యన్న నే స్వతంత్రనా? నా చేయున దేమికలదు? నే నేమి చేయలేకున్నను ఆఘనభుజుండు తానే సర్వము వర్తించును.

అర్జు. ఏమితపస్వీ! యెంతసేపీ యూహలు? బాలా! యోషిజ్జనరత్నమా! నిక్కము పల్కుము. లేకున్న నా ప్రాణస్నేహంబునకు భంగంబు గల్గునసుమా—యోచించి బదులు పల్కుము.

సుభ. (స్వగతము) అక్కటా! యిట్టిసమయము మరి నాకెప్పుడు దొరకును? వెల్లుగలయుపుగదా చక్కఁ జేసికొనవలయును? (ప్రకాశము) పరమపురుషా! తెప్పింపుడు.

అర్జు. తెప్పించుటకా యింతయోచన? తప్పక యంగీకరింతువుగదా.

సుభ. మునికులతిలకా! ఆపృథుపీనుఁడు వచ్చి కానుపించిపోగూడదా?

అర్జు. పోవచ్చునుగాని యేకారణంబున కాతఁడు వచ్చునో రాడో? నిక్కువము చెప్పజాలను. ప్రయోజనము లేనిరాకపోక లేల?

సుభ. అక్కటా? యీచిక్కు తప్పుటెట్లు? హాదైవమా! నీదేభారము-ఏమిసేయుచున్నావో? (ప్రకాశము) అట్లనే చేతును.

అర్జు. నిక్కువమేగదా-తరువాత నాయాగ్రహంబునకు పాత్రవయ్యెదవుసుమీ.—

సుభ. తప్పక యంగీకరింతును.

అర్జు. సూనృతమేకదా!

సుభ. అందులకు సంశయింపవలదు.

అర్జు. వానిం జూచి పరుగిడిపోదువేమో?

సుభ. మునినాయకా! అట్లు సేయను.

అర్జు. అటుగాదు; అటుసేయనని చేతిని చేయివైవుము.

సుభ. (సంశయించి నిలుచును)

అర్జు. ఓసి బేలా! సంశయమెందులకు? గురువరునిగ నున్న నాయందు నీకు సంశయమెందులకు?

సుభ. మీచిత్తము (అని అట్లనే చేయును.)

అర్జు. (సుభద్రచేయిపట్టుకొని)

గీ. అతివ, నిన్నుఁ గోరి • యర్జునుడేవచ్చి
తపసివేషమిచటఁ • దాల్చినాఁడు;

సుభ. (లజ్జనభినయించుచు)

చాలుచాలు, నింక • జాలు, నీమోసంబు
తపసి వనుచు నిన్నుఁ • దలఁచియుంటి.

(అనిచేయి విడిపించుకొనఁ జూచుచు)

ఎంతమోసపోయితిని?

అర్జు. గీ కరముబట్టినాఁడఁ • గాంతరో, పాణిగ్ర
హణమునయ్యె నీకు • నర్జునునకు;

జేయివిడువఁజేయు ♦ న్యాయమా నీకిది?
కోరివచ్చినాఁడ ♦ వేఱుగాదు.

సుభ. కవిరాజవిరాజితము.

గురువరుఁడంచు నెసంగితి చేతిని ♦ గోరితి మోసము నొందితి హా!
అర్జు. గురు వన గొప్ప; వరుండన శాంతుఁడు, ♦ కూడనిదేటికి కోమలిరో?
సుభ. సరిసరి చాలును దొంగిలివచ్చుట ♦ క్షత్రియధర్మమె ధారుణిలో?
అర్జు. తరుణులఁ జేకొన దొంగిలివచ్చుట ♦ ధర్మము దీని నెఱుంగవటే.
సుభ. చాలుచాలు నన్ను విడువుము.
అర్జు. కాంతామణీ! తొలుత నీవు మాట నీయ లేదా యర్జును నంగీకరింతునని?

గీ. ఆడితప్పిన వార లే ♦ యవనియందు
శిక్షకర్హులు గావునఁ ♦ జెలియ, నిన్ను
బట్టి విడుతునే, తేనియ ♦ లుట్టుపడెడు
మోవి సైనను గ్రోలక ♦ మోహనాంగి!

(ముద్దుగొనబోవును)

సుభ. (తప్పించుకొని)

గీ. ఎంత మోసము గాంచితి ♦ నేఁ ద్రిదండి
యంచు నెంచితి నిజముగ ♦ నక్కటకట!
పురుషు లెంతటివారైనను ♦ బూనుచుంద్రు;
వారినమ్మంగరాదుగా ♦ యెవరికైన.

అర్జు. గీ. అట్టిమగవారి నారడి ♦ బెట్టి ముద్దు
గొనఁగ నీయక మిక్కిలి ♦ పెనఁగులాడు

నబల, నీవె! చాలుదు వెంత ♦ కైన మునిగ
నిట్లు జేయఁగ జాలిన ♦ దీవెకాదె!

సుభ. చాలుచాలు నన్ను విడువుము

అర్జు. పంచచామరము.

పరీక్ష యేల రమ్ము మాయ ♦ బాణముల్వితీక్ష్ణముల్
విరాళి నొందజేసె నన్ను ♦ వేగఁజూడు చూపులన్

సుభ. ధరిత్రి మీరు తాపసుల్గ ♦ నా విరాళి జెందుటా?
కరంబు చిత్ర మిట్టిమాట ♦ గట్టిపెట్ట మేలగున్.

కాదు కాదు మీవంటియతులకు మరుండేల బాధఁగూర్పఁడు.

అర్జు. మనోహరాంగి! అట్లనెద వేమి?

గీ. చెలియ, నీదు కటాక్షము ♦ గ్గలిగ నేని
మాకు డెంతటి వాఁ డల ♦ మారహరుఁడు
తానె జాలక యోడెను ♦ తన్వి, భువిని!
రమ్ము తేనెలొల్కెడు నధ ♦ రమ్ము నిమ్ము.

సుభ. అట్టిపౌరుషశాలురా మీరు!

పంచచామరము.

నిజంబు నీదు పౌరుషంబు ♦ నీట లీఘుమయ్యెనో?

అర్జు. గజేంద్రయాన, కాగనొప్పు ♦ కాముపూవుటమ్ములన్
భజింతు నీదు నామమెప్డు ♦ పట్టి ప్రోవవేదయన్.

సుభ. అజేయ, యిట్లు స్త్రీని వేడ ♦ నర్హమౌనె నీ కిలన్?

ఏ కాంతంబుననున్న కాంత నోర్తు నీ రీతి సేయు నర్హామ గునా నీకు? దీనిని విన్న వారు మెత్తురా?

అర్జు. మెత్తురు గాన నే నీ కార్యంబు సేయఁబూనితిని. అతి వా! ఆచింత నీ కేల? ఇనుమంతయైన వలదు. రమ్ము (అని రెండుచేతుల కౌగలించ బోవును)

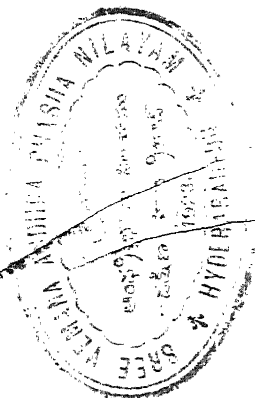
సుభ. (తొలఁగిపోయి)మారా కారా! మాయన్న బలరాముఁడు దీని విన్న ప్రాణంబులుండనీయఁడుగదా.

అర్జు. ఏమీ! బలరాముఁడా—నిండుమనంబున నిచ్చు గదా యని యుంటిగాని కృష్ణుండు రుక్మిణింబలె విన్నఁదోకొని పో నాకు కష్టతరమే?

గీ. బలుఁడుగాఁడు కాని ♦ బలమెల్ల నొక్కటు
వచ్చి తాక నిమ్ము ♦ వారి గెల్తు,

సుభ. చాలు నీదు లావు ♦ శత్రుఁడైనబలుండు
ఎట్టివారికైన ♦ నీసడించు.

అర్జు. గీ. నమ్ము, చెలియ! నీవు ♦ వాబీరమంతయు,
దిగ్విజయము జేసి ♦ దేజరిలితి
నట్టివాఁడనయ్యు ♦ నబల, నీమాటల
కోడియుంటేఁ గరుణ ♦ జూడరావేఁ!

సుభ. నీబీర మంతయు నేనెరుంగనిది కాదు—తాలి మింత యు లేదు—నే నేమి సేయుదును—బలుఁ డన్న నత్యంత భయ ముండు గదా!

అర్జు. ఈ మోమున నవ్వు వెన్నెలను ♦ మోవిని గ్రోలఁగ నెంచి వచ్చి రో
లేమరో, నీ కురు ల్నడుమ ♦ లీనము గాఁగనుఁ జిక్కి దక్కితిన్,
ప్రేమను బెంచుగాని నను ♦ నిట్టుర మారుకట్టారి బారి కే
నామిష మైన యట్లు నను ♦ నమ్ముకుమీ సఖి, నమ్మితిన్నినున్.

సుభ. చాలు—చాలు

గీ. కూడ దని యెంత చెప్పిన ♦ గోల వగుచు
మాటిమాటికి నుడువ ని ♦ దేటితగవు?
బోటులను వేడ నిదియు నే ♦ పాటి యకట!
మాటలను మాను; లేకున్న ♦ మాటరాదు!

అర్జు. సఖీ! నేను నీవాడనై తిని రమ్ము నన్ను

ఉ. చాలునె, యేలు నన్ను మది ♦ జాలిని దాలిచి లీలమై యికన్
దాళఁగఁజాల; మారుఁ డిదె ♦ తాలిమి దూలఁగ కీలల న్వడిన్
జాలుగ నేయఁజొచ్చె నిఁక ♦ జాలును లోకము మేలుడించెడిన్
బాల, యిదేల జాల మిక ♦ బాళిని నేలను గ్రుచ్చి మేలగున్.

రమ్ము (అని కేలువట్టి అంకించుకొనబోవును).

[తెరలోపలధ్వని.]

సుభ. అక్కటా! సుందరాకారా! విడు విడు యెవ్వరో వచ్చుచున్నట్లున్నది.

అర్జు. (విడుచును)

సుభ. (పరుగిడిపోవును)

అర్జు. అక్కటా! యెంతమోసపోయితిని? చేజిక్కిన దానిని పారవైచుకొంటిని. ఈ పెంపుడురాజహంస లేల నివ్వఁజేవ చ్చెనుగదా! హా! దైవమా!

చ. కుడివడి స్రుక్కి స్రుక్కి కడు • చూర్ణముజేసియు దేహమంతయుఁ
గడ కవి చిక్కఁజేసికొన • గారడియేమియు నేనెఱుంగ నా
పిడికెడు తండులంబులును • వేసగవా నదిగాఁక మానవుల్
తాడబడు టింతెకాని యల • దైవము కాఁడటె కార్యనేతయా!

అక్కటా! ఇంక నేనేట్లు తాళగలను? హా! క్రిష్ణా, నా ప్రయత్నములన్నియు వ్యర్థమాయెనో. దైవయత్నమున్నది. హా (అని కూర్చుండును)

[ప్రవేశము సత్యభామ]

సత్య. అక్కటా! యీ త్రిదండి యేలనో విచారగ్రస్తునిగతి కానుపించెను. పోయి కారణ మరయుదును గాక (చేరి) బుషితిలకా!

అర్జు. రామా!

సత్య. నీ రామ యింకను రాలేదా?

అర్జు. (తటుకున లేచి) సోదరీ! సత్యా! మాబావగారేమిచే యుచున్నారు?

సత్య. నీకొరకై శ్రమబడుచున్నవారలు.

అర్జు. అదియేమి?

సత్య. అర్జునా! మాభావగారున్న నీ వివాహంబునకు ప్రతీ

కారంబు సేయు ననియెంచి యాతని నిందుధరోత్సవంబునకు దవ్వులకు గొనిపోయిరి.

అర్జు. అయ్యో! శ్రమ పడిన నేమి? పడకున్న నేమి? యిల్లలి కినంబంతువ యగునే?

సత్య. కికికీ! యేల నట్లనుచున్నాడవు—

అర్జు. కాదు సోదరీ! ఆసుభద్ర నన్నంగీకరించిన గదా—

సత్య. నీ పేరు జెప్పిన సుభద్రయంగీకారమన నెంత?

అర్జు. అయ్యో! సోదరీ!

గీ. పేరు దెలిపియె నే నింత ♦ బేలనైతి;
కోర్కె యొకింగి యేయింత ♦ గోలనైతి,
అందరా నట్టి ఫలముల ♦ కాసజేసి
వచ్చినాఁడను శ్రమ కిక ♦ ఫలములేదు.

సత్య. ఆఁ! ఏమి? అర్జునా! నీ పేరు జెప్పిన నిన్ను పెండ్లియాడ ననెనా? యేమి?

అర్జు. పెరేకాదు నేనే యర్జునుఁడ నని దెల్పినను విడిచి పోయెను.

సత్య. ఆఁ! విడిచిపోయెనా? విడిచిపోక నీతో గూడ నీవనము న కాపురము సేయవలయునా?

అర్జు. సత్యా! అది కాదు. నన్ను దప్పించుకొనిపోయెను.

సత్య. (నవ్వుచు) అందులకా నీవిచారము? సుభద్ర మగువ యగునా! కాన సిగ్గున పారిపోయెను, గాని వేఱుగాదు. ఐన నీకార్యము ని న్నెవరు సేయమనిరి? అందులకు నియోగింపబడ్డ మే మున్నారము గదా

అర్జు. తానే నన్ను కిరీటింగూర్చి ప్రసంగించెను.
సత్య. ప్రసంగించెనుగదా!
అర్జు. ఆఁ! ప్రసంగించెను.
సత్య. అదిచాలదా! అందువలన నామె కర్జునునియందను రాగ మున్నట్లు దోచెనా?
అర్జు. అట్లనే తోచెను మాటలలలో—
సత్య. మాటలోనున్న కార్యంబులలో నగు నెంతపని?
అర్జు. ఏమేమిసోదరీ! నీ వ్రుడుచు మాటలేమో?
సత్య. కావు కావు, నమ్ముము నేను బోయి ఆసుభద్ర యెట్లు నిన్ను వివాహమాడదో చూచెదను. నీభోజనమైనదా?
అర్జు. విచారముతో కడుపు నింపుకొనుచునే యున్నాడను. మరివేరు భోజనమేల?
సత్య. యేమీ! యింకను భోజనము లేదా? అయ్యో! రమ్ము రమ్ము.

[నిష్క్రమింతురు.]

పంచమాంకము.

[రంగము—సుభద్రయంతిపురము]

ప్రవేశము—సుభద్ర పండుకొనియుండ రుక్మిణివిసరుచుండును.

సుభ. అక్కటా! యీకోకిలకులంబుసహితము నాపై కక్ష వహించియున్నదిగదా! యేమీ గర్వము!

చ. గొలగొలలాడుచు న్మిగులఁ • గో యని కూయఁగ నేల కోకిలా?
యిల కలకంఠివన్నఁగవి • యింతటిగర్వమునంద మేలటే?
పులినము గాదె దేహ మల • ప్రమోసన గాద టె నీదు పిల్కుడల్?
చలమున మాలకాకి నిను • చంచున నొవ్వఁగ జేసెత్రోలదే!

కోకిలా! గర్వముడుగుము. రుక్మిణీ! ఆపారుచున్నది యేమగును?

రుక్మి. అమ్మా! సుభద్రా! అది సాయంసమయము మించి చాలజాగాయెగా యని వడివడి బోవు జక్కవ—

సుభ. హా! జక్కవా! నీవయినం దయయుంచి నా నాథు నిటకుఁ దోడితేరాదా?

ఉ. ఎక్కడనైన నాథుఁ డొకఁ • డింపుక జాగును సేయఁగానె నీ
పక్కట! యంచు నేమనుచు • హాయనుచుం గడుదీన వక్త్రవై

మిక్కుటమైన బాధలను ♦ మేము సహింపఁగఁజాలమందునో,
జక్కవ! కాంతుదేవె, యెద ♦ సంతసమొప్పఁగ నిన్ను గూర్చెదన్.

రుక్మి. అమ్మా! సుభద్రా! రాత్రియగుచున్నది. చూడుము.

చ. కలువలువిచ్చె, తారకలు ♦ కాంతిని హెచ్చె, పయోజరాజిలో
చెలువముడిందఁజొచ్చె, కడుఁ ♦ జీకటిక్రమ్ముమువచ్చె, బోరుసూ
హాలు వెసతెల్వినెచ్చె, విర ♦ హాగ్నులకారడిఁదెచ్చె, మారుఁడా
సలువడినూరగ్రుచ్చె, సఖి ♦ సారిక, పల్లవునాత్మబాహులన్.

రాత్రియగుచున్నది. ఇంచుక నీ నిట్టూర్పులు మాని నిదురవ్రోవరాదా?

సుభ. అక్కటా! అగ్ని కాజ్యంబు చాడ్పున నీ వేదనకుఁదోడు యీమన్మథహతకుఁడు నన్ను నేచుచున్నాఁడుగదా యేమిసేతును. ఓరీ! మన్మథా! నీకేలరా యింతగర్వము, యింతి నేయుటయు నొకఘనమా? అవు నదియే నీబోటి పౌరుషహీనులకుండఁదగినది.

చ. శరములు నీరజంబులట, ♦ చాపము తీయని కజ్జయంట, బం
భరములు వింటినారియట, ♦ వాహన మన్నను జిల్కయంట, యా
సిరితనయుండవంట, యిటు ♦ సేయఁగ నెట్లలవాటు పొందితో,
మరుఁడ! యిదేమి మోటరివె ♦ మమ్ము నసాధల నేచ నిమ్మెయిన్!

అక్కటా! చుట్టు నెట్టివిషయంబులున్న నేమి? మనమునకదా ప్రధానము సంపర్కం బిసుమంతయైన నన్ను మంచివానిగ చేయజాలకున్నది. హా! అర్జునా! నన్నేల విడచితి?

రుక్మి. అమ్మా! సుభద్రా! యేలనంతటి యాయాసంబు నొం

దు చున్నదానవు?

సుభ. వదినే రుక్మిణీ! ఏలనోగాని నామనంబు సరిగాలేదు. నేనెట్టులూరకుందును?

రుక్మి. అందులకు కారణమేమియో చెప్పవే.

సుభ. ఎరిగిన నే జెప్పనా!

రుక్మి. అక్కటా.

క. రోగము దెలిసిన నౌషధ
మే గతినైనను వెదకెద • మిత్రుఁడుగాకా
లాగున నేఁబడకయున్నను
బాగగునె, చికిత్సఁజేయ • భయమాగాదే?

యింక తాళుము. నీనిశ్వాసంబులఁ గట్టిపెట్టుము.

సుభ. (వినకయే) వదినే! ఈసెజ్జ నేమి యున్నావో చూడుము.

రుక్మి. సుభద్రా! అది యే మట్లనుచున్నదానవు. ప్రతిదినము నీ వే సెజ్జపై పరుందువు?

సుభ. అతికోమలములైన పూల సెజ్జపై పరుందును.

రుక్మి. అట్టిపూసెజ్జయే యిది! యేల యింత వింతగ నడిగితివి?

సుభ. రుక్మిణీ! దినమునట్లుగాక నేఁడేమో కరకుములుకులు దేహముం ద్రాకుచున్నవి. ముండ్లనుగూర్చెనేమో చేటి- చూడుము అదియేమియో—

రుక్మి (సెజ్జచూచును)

సుభ. (స్వగతము) ఆహా! అర్జునా! ఇంక నా కా పొందు గల్గు టెన్నఁడో గదా దైవమా! నీవు లేకున్న నాకీ సౌభాగ్యము లేల?

రుక్మి. అమ్మా! సుభద్రా!

గీ. దిదిసిన పిల్లలను జాల ♦ దెచ్చి నీదు
పెజ్జ గావించితిరి గాని ♦ చెలియ, కలుష
కారకమ్ములతోడను ♦ గూర్ప లేదు
పిండమాకేమ? మాలతీ ♦ వేలయుటవె!

ఒక్కటైన కరకుములుకు గానరాదు. రమ్ము-పండుకొనుము. నీ యాయాసమే నిన్నట్లు జేయుచున్నది. అదిగో వెన్నెలరేడు పండువెన్నెల గాచుచు నుదయించెను.

సుభ. ఓరీపాపీ! కూళా! వచ్చితివటరా!

ఉ. నీకను మాసు దల్లి నతి ♦ సీవక నీడ్చితిగా కరంబులన్,
పైకొను తమ్ము లందుగల ♦ వైభవమంతయుఁ జూరగొంటిగా!
యేకడ మిత్రుసిం గన్న ♦ కింత, ప్రసాధల సేచువాఁడ, నీ
రాకయె భీతినిచ్చుగద ♦ రా! మముబొట్టను నో నిశాచరా!

చల్లని పుట్టినిల్లు గల్గియు నింత క్రూరుఁడవైతివిగదా. అక్కటా! పుట్టుకకును, ఘనంబగు మనంబు గల్గియుండుటకును గల సంబంధమేమి?

రుక్మి. ఔనౌ. బాగుగ నంటివి.

గీ. పెద్దవారిండ్ల ♦ బుట్టియు ♦ నేరిమైన
గుణము గల్గని మూఢులు ♦ పుప్ప లగుట;

పేదలయ్యును సుగుణులఁ • బెక్కు జనుల
గాంచుచున్నాము గాదటే • కల్కి, మనము!

కాన నీవన్నట్లు నిక్కముగ జన్మమునకును గుణమ్మునకును చాలదూరము.

సుభ. ఓరీదోషాకరా! ఎంతజెప్పిన న్మానవేమిరా?

శా. ఔరా! రాజవుకాని మాట, వినుమా • యన్నంచు మన్నింప నీ
వీ రీతి న్ననుఁ రాజకాంత నిశి యం • దేడ్పింప నూహించెదే?
నీ రేజాస్యల సేవఁ బూని మరునా, • నీతోడుగా గొంటి వ
య్యారే! రాజనుమాట నీవలనపో, • యయ్యెం గళంకంబుగాన్.

రుక్మి. అక్కటా! చూడఁజూడ నిది వేరుగదోచుచున్నది.

గీ. చలువచేసెడివీనిని • సైచకుంట
వేడి నిట్టూర్పు లనిశంబు • విడుచుచుంటి
హేతు వేమన్న దానది • యెఱుగనంట
తప్పు దద్ది యనంగుని • తాపమెయగు.

కాక వేరగునా? ఇదె చల్లని పవనకిశోరంబు వచ్చుచున్నది దీని తాకు డెట్టులో చూచెదనుగాక. సుభద్రా! నీనిశ్వాసములచే నీ మలయవాతపోతంబు వేడిసేయక సుఖంబున కంట కూర్కు వెట్టుము.

సుభ. గీ. వాతపోతంబు గా దిది • పావకునకు
దోడుగా జనుఁబట్టి య • త్తులువగాని

రుక్మి. ఆఁ! గంధవహు డిట్టిమాటున • గంటె నుడువు
కాదు పో యిదిమరుకాక • గాక యొండు.

సుభ. వదినే! రుక్మిణీ! ఈపాడుగాలియేనా సుఖదంబని యంటివి? చాలుచాలు. నాకవాటంబులు మూయుము.

రుక్మి. పోని మ్మట్లనే సేతును (అనిపోవును)

సుభ. అక్కటా! నాహృదయేశుని గూడియున్నప్పుడుగాక నీమందపవనమున కీగుణముపోవునా? అయ్యో! నాకరంబు వట్టికొని నన్నా గేలరాతిన్నె మీదికిం గొనిపోవుచుండ అయ్యో! నే నేల చేవిదుర్చుకొనివచ్చితిని? హా! అర్జునా! ఎన్నడువత్తువో గదా యని యువ్విళు లూరుచుండ వెదకబోయిన తీగ కాలికి చుట్టుకొన్నట్లు నీవె వచ్చి నా కరంబు వట్టినప్పుడు నా కేల నీపాడు సిగ్గుగల్గినది? ఆహా! సిగ్గా! ఎట్టిసమయంబున నన్నధిష్ఠించితివి? నీపలనగదా నాకింతపంతగలిగెను. ఇంకనైనను నాబోటి బోటులు తమనాధులం గూడ బోవునప్పుడు నీవేగి వారి కార్యంబునకు ప్రతీకారంబు సేయబోకుము. నిన్వేడుకొనియెద.

రుక్మి. సుభద్రా! యిప్పుడైన నీకు శాంతిగల్గినా? సుఖంబుగ నున్నదా?

సుభ. (స్వగతము)సుఖమా! అక్కటా సుఖమునకును నాకును చాల దవ్వయ్యెను.

చ. మునిగతి నెంతయో శ్రమను ♦ జెంది మనంబున, నెండవానకుణ్
ఘనముగ నోర్చి నన్ను గొన ♦ గా సమకట్టినయట్టి వాని, నా
యనువగు రూపువాని, హృద ♦ యాధిపు, నక్కట! త్రోసివచ్చు నా
యనయవివేకదూరను మ ♦ హాపతితన్ సుఖ మెట్లు చేకురుణ్?

నా చేయి తనచేత నిడుకొని "నేనే యర్జునుఁడను" అను నప్పుడు నాకుఁ గల్గిన సుఖమే నాకు తుదిసుఖము—హా!

రుక్మి. సుభద్రా! యింకను నీహాహానాదంబుల మాన వేమి? (స్వగతము) ఇది మదనవేద నన్న—నందులకు గారణ మేమి యగును? (ప్రకాశము) సుభద్రా! అమ్మా! నీశరీర మునంగల బాధ యేమియో యెరుక సేయరాదా? నిన్నుఁ జూడ నాకు విచార మగుచున్నది. ఇదిగో సత్యయు నిప్పుడే వచ్చుచున్నది.

[ప్రవేశము:—సత్య.]

సత్య. ఏమే? వదినా! అంతకంతకును నాంచారి వగుచున్నావు—(అనిరుక్మిణికి చేసంజ్ఞ చేయును)

సుభ. ఓహో! సత్యభామ వచ్చినది—ఇంక నా గుట్టు బట్టబయట బెట్టును. హా, అర్జునా! న న్నేల నీ విపదంబుధి బడ నేయఁదలఁచితివి? (ప్రకాశము) సత్యా! యేలనే అట్లనుచున్నావు?

సత్య. ఏమియు లేదు—అంతఃపురంబుననే నీవుంట?

సుభ. ఔను కాక మరెందుల నుందును. (స్వగతము) యేల నిట్లడుగుచున్నదో!

సత్య. అట్లయిన నీ యంతఃపుర కవాటంబులు మూయ కారణమేమి? స్త్రీలకుంగూడ కంటబడ పోటు—

రుక్మి. ఇప్పుడా హా హా నాదంబులు యెక్కడ కేగెనో? సత్య వచ్చిన చల్లగ మాట్లాడును. సత్యకాలపువారిని

చెవులు పట్టి యూడించును.

సుభ. ఎందులకు మూయించితివో రుక్మిణి నడుగుము. రుక్మిణియే మూసెను.

రుక్మి. నే నేమి చేసితిని? నీవు మూయుమన్న నే మూసితిని. నీమాట వినినందులకు నాదియా నేరము?

సత్య. సోదరి! నేరమేమి! సుభద్ర యెందులకు మూయుమనెను?

రుక్మి. ఎందులకా? మలయగంధవాహుఁడు మందగతి సౌరణగండ్లలో దూరి యత్యానందదాయకంబుగ వీచుచుండ, నది రాఁగూడ దని యీ కవాటములు మూయుమనెను.

సత్య. అంతయందముగనున్న నింకేమి సేయునో మన చిన్న సుభద్ర?

సుభ. ఎంత యందముగ నున్న నేమి?

సత్య. ఏమియా—అంతయందమగు మగఁడు లభించును.

సుభ. వదినే! మగఁడ నెదవేమి?

సత్య. ఏమీ! మగఁ డనరాదా? ఇట్టివార లే—

రుక్మి. అక్కా! తాళుము. సుభద్ర యేమియో చెప్పుచున్నది. సుభద్రా! అదియేమియో చెప్పుము.

సుభ. అదికాదు పురుషుఁ డనరాదా?

సత్య. ఓహో! రుక్మిణీ! చూచితివా? పురుషుఁడు—ఏమీ! సుభద్రా! మగఁడన్న చిన్న యయి పోయెనా?

రుక్మి. అక్కా! యింత సేయవలయునటే? సుభద్రా, పోనిమ్ము. నీకు జీవాధారపురుషుఁడే దొరకును.

సుభ. హా! అర్జునా! నీకిది యొక పెద్దపేరా? లేక పెరిగియున్న నాయనురాగంబున కిది యొక్క పెద్దయా? (ప్రకాశముగా) సత్యా! ఏలనే?

సత్య. అదిగో, నన్ను సత్యాయనకుము-మగఁడన్న నీ కెంత ప్రేమయో సత్యయన్న నా కంత కోపము కా దనుకొంటివా? అబ్బా! మగనిపై నెంతప్రేమ - సత్యభామా యనుము -

రుక్మి. అక్కా! ఏల నాసుభద్ర నట్లు సేతువే?

సత్య. (చేసన్నఁజేయును)-

సుభ. అట్లనే-సత్యభామా!-

సత్య. ఏమి-

సుభ. ఏలనే న న్నిట్లని యొదవు? నామది యేమియో బాగుగ లేదు-

సత్య ఔనౌను-నీమది యెట్లు బాగుగ నుండును-

రుక్మి. అక్కా! సత్యా! యేలనే అట్లనుచున్న దానవు-మన సుభద్రకు మది బాగులేకుంటకు కారణ మేమి యగును?- అపాయకరంబు కాదుగదా!

సత్య. ఓసీబేలా! సోదరీ-కారణంబా? మగనిదగ్గర నుండకుంట యే-

రుక్మి. అవియా! యింత సే పెంత యాయాస మున్నట్లుండెను? ఇప్పుడా శ్రమ యంతయు నెక్కడి కేగెనో గదా? ఏమి యీ హాసము? ఏమియీ హాహాకారావంబులు-

సత్య. అబ్బో! చాన ఆపాటి వగ లెరుంగ దనుకొంటివా?

సుభ. ఏలనే మీరిరువురును కలసి నన్నెగతాళి సేయుచు న్నారు? నిక్కముఁ జెప్పెదను వినుఁడు-నామనంబు నా యధీనము గాకున్నయట్లున్నది-

సత్య. ఔను-అది నీయాధీన మెట్లగును? అది నీహృదయేశుని యాధీనముగానున్నది-

సుభ. అక్కటా! యెంత జెప్పిన వినవుగదా నే నేమిసేతును?__

రుక్మి. అక్కా! ఆమాటయేదో వినరాదా యొక్కసారి__

సత్య. (కనుగీటుచు) నీకేమి వెఱ్ఱియా? వినెడువార లుండవలయును గాని మాటలకు కొదువ సేయు నను కొంటివా మనసుభద్ర? వగ లన్న మనవదినెగారి సొమ్ము. (చెవిలోనేమి యో చెప్పును)__

సుభ. అర్జునా, నా కీ పాటు నెటు తప్పింతువో గదా! ఓరిమన్మథా తాళుము నీ నారాచములబీరము నా యర్జునునిపై జూపరాదా? అబలను, నన్ను నేచెద వేమి? అక్కటా! యీ నెమళు లెంతత్రుళ్లి పడుచున్నవి! రుక్మిణీ! యీపాడు నెమళ్లనుదోలివేయవే నిన్ను వేడుకొనియెద__

రుక్మి. ఏమీ! యీసుందరకలాపంబులగు ప్రోదినెమళులును నీకిష్టములుకావా?

సుభ. అదిగో కేకలవేయుచున్నవి. నీకు పుణ్యముండును. వెడలఁగొట్టవే-నాకేమియో యసహ్యకరము లగుచున్నవి.

రుక్మి. ఊఁ! పొండు పొండు మా యజమానురాలికి మీపై గోపంబు జనియించెను__

సత్య. చూచితివా రుక్మిణీ!

రుక్మి. సుభద్రా! చూచితివా చంద్రుడెంత హాయిగను న్నాఁడో!

సుభ. ఛీ! ఛీ! యీ విషధరుండు నాకు సుఖముఁ గలుగఁజే యక నేఁడేమో బాధకరంబుగనున్నాఁడు.

సత్య. ఓహో! మించినది. రుక్మిణీ! నిజముగ మనముద్దుల మరదలకు పిశాచమేపట్టియుండును. లేకున్న నీయసందర్భ ము లేమి? చంద్రుడట—బాధకరమట—

రుక్మి. ఔను కాఁబోవు. ఐన మన మేమిచేయవలయును?

సత్య. ఏమిసేయవలయునా? నీవుపోయి మన యుద్యానవన మందలి సన్యాసిని దెచ్చినంగాని యీపిశాచము మనసుభ ద్రను విడువదు. త్వరితముగబొమ్ము.

రుక్మి. అట్లనేబోయెదను. అక్కా! సుభద్ర మేనేమో పు లకాంచితమగుచున్నది.

సుభ. (స్వగతము) అక్కటా! వనమందలి సన్యాసి దెమ్మను నంత పులకలు వొడమినవి. దీనింబట్టి సత్య పోల్చుకొనునే మోగదా.

సత్య. సుభద్రా!—సుభద్రా! ఎవ్వనినైనం దలఁచుకొంటి వా యేమి? పులకలేల గాననగుచున్నవి?

సుభ. కారణము దెలిసిన నే జెప్పనకే. నన్నూరక మీ రా రడిసేయనేల? నా మనంబేమియో సరిగాలేదు.

రుక్మి. అటుకాదు సుభద్రా! సిగ్గున మానుచున్నావేమో? మాతో నీకు సిగ్గేల చెప్పుము. మీయన్న లునిన్నే మయి

న ననిరా?

సుభ. అతి గారాబమున జూచు మాయన్నలు ఏల నన్నేమి యు నందురు!

రుక్మి. వివాహ విషయంబున మా బావగారేమైన ననిరా?

సుభ. అందువిషయమై నాతో మా పెద్దన్నయ్య యేమి యు ననలేదు.

సత్య. తోటనున్న సన్యాసి యేమైన ననెనా?

సుభ. సరిసరి నన్ననుటకు సన్యాసికేమిపని. ఆయనెవరు? నేనెవరు?

సత్య. చెలీ! యేల నట్లనుచున్నావు? నీ శుశ్రూషకు ఫలప్రదుండగు ఋషికాడా ఆయన? నీ చేయుసేవయందలి యే లోపంబులకైన నాతఁడలిగెనేమో యనియంటిని.

సుభ. (స్వగతము) ఫలప్రదుండట. సత్యకు నా చేసిన కార్యంబెరుకవడెనా యేమి? కాదు కాదు-ప్రసంగవశంబున నీ మాటలాడవమా?

రుక్మి. అక్కా, సత్యా! అంతియేయయియుండును. కావున నే సుభద్ర బదులీయక యూరకున్నది. రమ్ము, మనమిరువుర ముకు గూడి సన్యాసియొద్దకేగి క్షమింపవేడుకొందము.

సుభ. వదినెలారా! ఏలమీారు లేనిపోని వింతార్థంబులఁ గల్పించి నన్ను గారియ పెట్టెదరు? నేనూరకున్నంతమాత్రమున నీయూహలు ధర్మముతే—ఆసన్యాసికి నే నే యపరాధముం జేయను.

సత్య. మరియేమి? నీప్రాణపదమైన యన్నలును సన్యాసియు

నేమనకున్న నీ విచారమునకు కారణంబేమియగును? మే మింత సేయ నేరముగదా!

సుభ. సత్యా! నీమాటలు వేరుగనున్నవి.

సత్య. కాదు కాదు. నీవు వేరురీతినుంటచే నామాటలు వేరుగ నున్నట్లు కాన్పించుచున్నవి. నే పూర్వపుసత్యభామనా? రుక్మిణీ! నామాటలు వేరుగానున్నవటే.

సుభ. వేరుకాకున్న ప్రాణపదమైన సన్యాసి యని యేలనందువు?

సత్య. హరిహరీ! ప్రాణపదమైన యన్నలు—సన్యాసియు, నని యంటి గాని వేరుగాదుగదా రుక్మిణీ!

రుక్మి. అవునమ్మా! సుభద్రా! నీవుతప్పవింటివేమో గాని సత్య అట్లనలేదు.

సత్య. ఆ ప్రాణపదమను నభిధేయము సన్యాసికిగూడ నివ్వవలెనా? నీకు లోకంబున కానుపించు నదంతయు సన్యాసికేయిమ్మా.

రుక్మి. అతనిపై నీ కెంత ప్రేమమే సుభద్రా!

సుభ. అతనిపై నాకెందుకు ప్రెమయుండ వలెను?

సత్య. ఏలనా? అతనిసేవజేసిన నీకు వరుఁడు లభించునని గదా యంటివి?

సుభ. చాలుచాలు. సత్యా! నీవేల వచ్చితివి? మా పెద్దవదినెగారు వచ్చిన బాగుగనుండును.

రుక్మి. నన్ను, మా పెద్దక్కయ్యను, చెవులు పట్టి గూడింపజాలుదువుగాని సత్య దగ్గర నీయాటలు పనికిరావనియా!

సుభ. అటుగాదు రుక్మిణీ! మనల కందరకు పెద్దగదా రేవతి?-

రుక్మి. అదిగో-అదిగో - మా పెద్దక్కగారే వచ్చుచున్నారు. ఇంక నీపుణ్యము ఫలించినది లెమ్ము-

[ప్రవేశము రేవతి]

సుభ. యేమా! మా పెద్దవదినే? వదినే! నన్ను రక్షింపుము (కౌగలించుకొనును)

సత్య. అక్కా! ఇవియన్నియు వగలునుమా! నిజమనికొని యెదవు (చేసన్న చేయును)

రేవ. ఏమమ్మా! సుభద్రా! నీ కేమి కావలెనో చెప్పుము. రక్షింప నీకుంగల విచారమేమి?

సుభ. వదినే! రేవతీ! నేడేమో నా మది సరిగలేదన్న నీసత్య చూడు మెట్లు నన్నెగతాళిసేయుచున్నదో?

రేవ. సోదరీ! సత్యా! నీకేలనాపని? ఇదినీకుతగునా? మన యందరిలోను సుభద్రయేగదా ముద్దులమరందలు-

రుక్మి. పోనిమ్ము-నన్నుగూర్చి చెప్పలేదు ధన్యురాలనయితిని?

సత్య. మరదలుగానసే మాటలాడితిని-దాని నెగతాళిగా నెంచెనో నే నేమిసేతును-

రేవ. అమ్మా! ఇందులకా నీవిచారము?-

రుక్మి. ఇందులకా? అక్కా, యిప్పుడు చెప్పలేదా మనసు సరిగా లేదని?

రేవ. అమ్మా! సుభద్రా! అందులకు కారణ మేమియో జెప్పరాదా?-

సుభ. దానిని నే నే మెరుగను.

సత్య. అక్కా నేజెప్పనా?

సుభ. అమ్మా! రేవతీ! సత్యమాటలు విందువా?

రేవ. విననమ్మా వినను-యేదియో చెప్పనిమ్ము చూతము- చెప్పినంతమాత్రమున నే విందునా? వినిన వేగిరపడుదునా?

సత్య. ఏమియు లేదక్కా! చింపిరిజెడలును, బలుపుమీసములను, బవిరగడ్డమును బూడిదెబూసిన మేనుంగల యా సన్యాసినిఁజూడ భీభత్సవిధముఁ దోచెఁగాబోలు-

రుక్మి. ఆఁ! అట్లగునా యేమి! జడిసెనేమో-అక్కా యింక మన మేమి సేయవలయును?

సత్య. ఓసీ! వెఱ్ఱిదానా! విషమునకు విషమే విరుగుడుగాన తిరిగీ సన్యాసికి మన సుభద్ర నప్పగించిన తానే మెడ నేదియైన గట్టిపొందుపరచును-

రేవ. (స్వగతము) ఏమిగట్టును తాళిగాక-

సుభ. రేవతీ! చూచితివా? సత్య మాటలు-

రేవ. సత్యా! నీవూరుకొనరాదా-

సత్య. అక్కా! నేనేమంటిని?

సుభ. ఏమంటివా? మాటిమాటికి సన్యాసినూర్చియే మాటలాడెదవు-

రుక్మి. సుభద్రా! సన్యాసింగూర్చి మాట్లాడిన నీకేమి?

సత్య. తనకేమియా? సన్యాసిపై నీగ్రవాలిన, తనపై దుడ్డు

బడును-అది యేమి ప్రేమయోగాని యెచ్చటనుజూచి యెరు
గముగదా-

రుక్మి. అక్కా! యీసుభద్రకు ఇంత స్వల్పకాలములోనే
యెంత యనురాగముగల్గినది!

సత్య. ఇంక నేమిచూచితివి? మరిరెండు రోజులు పోయిన
సన్యాసినే పెండ్లియాడునేమో!

సుభ. అమ్మా! రేవతీ! చూచితివా సత్య?

రేవ. సత్యా! ఇంకనయిన నీవు మిన్నకుండరాదా-

సత్య. మిన్నకుండక నా నోరు క్రొవ్వినదా యేమి? సుభద్ర
కు సన్యాసిపై నింత యనురాగమున్నదిగదా యని యంటి
ని-అదింపిరిసన్యాసి సుభద్ర కెంత యందముగ గన్పించె
నో యని వింతయగుచున్నది.

సుభ. చూచితివా వదినే? ఇంక నెన్నిమాట లాడుచున్న
దో! నీవుండియే న న్నిట్టులాడచూచుచున్న దానవా?

సత్య. అబ్బ—యేమియు నెరుగదు—

రుక్మి. అక్కా! నీవూరకుండుము-

సత్య. సరియే నాకేమికావలయును? నే నిచటనుండ
ను-(స్వగతము) నేను పోయి యర్జును నింక నలంకరింప
వలయును. పురోహితుని విశారదుని బిలువవలయును-పెం
డ్లికార్యంబు సిద్ధముజేయవలయును-(ప్రకాశము)రుక్మి
ణీ! మనకేమి యిచ్చట-రమ్ము-పోదము-సుభద్రయు సుభ
ద్రపెద్దవదినెయు మంచివారలు. మనముకాము. వారే
యుండనిమ్ము-రమ్ము, పోదము (అనిలాగును)-

రుక్మి. అట్లనే రమ్ము. పోదము. (యిద్దరుపోదురు)-

రేవ. అమ్మా! సుభద్రా! సత్య పోయినది. లెమ్ము శిరము నెత్తుము-

సుభ. అన్నా—అక్కటా! వదినా! ఎంత యెగతాళి జేసిరి?

రేవ. అమ్మా! సుభద్రా! నీవిచారంబునకు గారణంబు దెల్పుము-నాతో జెప్పవా? నేను పగదాననా?

సుభ. వదినే-(అని పాదములబడును)-

రేవ. అమ్మా! తగదు తగదు నీకీవిచారము-(లేవనెత్తి) నీ కేమికావలయునో చెప్పిన నిప్పుడే చేయింతును-

సుభ. వదినే! నాకు నీవే తల్లివిసుమా! నిజముచెప్పెదను-(సంశయించును)-

రేవ. అమ్మా! నీకీసంశయమేల? దాపకజెప్పుము - నీవిచారమేమి?

సుభ. కారణమా? మనయుద్యానవనమందలి సన్యాసియే-

రేవ. సన్యాసినీకేమిచేసెను?

సుభ. అయనయతికాడు-నాచిత్తము దొంగిలించిన మాయకాడర్జునుండు - వదినే, పోయెనుగాబోలు వనంబునుండి-

సీ. మోలోన నొకశేగి ♦ మేటియౌ నాతండు
విడిసియుండినచోటు ♦ వెదుకరమ్మ,
వెదకి యాసుందరు ♦ నెద కలుగగ నేను
జెప్పినమాటలు ♦ జెప్పరమ్మ,

మాయకాకను రూపు ♦ మాటి యిటుఁ గడాఁడన్సి
యాడలేను చెలియంచు ♦ నుడువరమ్మ,
చెప్పి యాతని నింకఁ ♦ జెచ్చెరఁ దోడ్తెచ్చి
ప్రాణరక్షణపుణ్య ♦ మందరమ్మ,
గీ. కానిచో, నేను బ్రతుకుట ♦ గలుగదమ్మ,
పూవుటమ్ముల బ్రాణముల్ ♦ బోవునమ్మ,
కంప మొదవెను నన్నుర ♦ క్షింపరమ్మ,
మనసులోన సుభద్రను ♦ మరువరమ్మ.

రేవ. సుభద్రా! మేమంత నిట్టిమాటలేలనుడువెదవమ్మా—
గీ. అమ్మ, యిట్టివంత ♦ నడలుట తగదమ్మ,
నవ్వ రెద్ది విన్న ♦ నగుదురమ్మ,
వానికొఱకె యింత ♦ వగచుట తగదమ్మ,
మనసు నూరడింప ♦ మంచిదమ్మ.

ఇట్టుతగదమ్మా! గాని యాతఁడర్జునుండను సంగతి మే మెరుంగమా! మీయిరువురియన్యోన్యానురాగంబులకై వేచియుంటిమి—

సుభ. అట్లయిన నన్నాత్రిలోకసుందరునితో గూర్తురా?

రేవ. మిమ్ములం గూర్పనేగదా యిన్ని శ్రమ లందుచున్నారము—

సుభ. అన్న బలరాముఁడే మనునోగదా—

రేవ. మీయన్నగారి మాటలకేమి? ఆయ నెన్నఁడైన సరి యాతఁడేనా?

సుభ. అయ్యో! ఇట్టిసమయంబున కృష్ణుఁ డున్న నెంతశ్రేష్ఠ ముగనగును!

రేవ. ఆ చేయవలసిన దంతయు మాతోఁ జెప్పి మీ పెద్దన్న యున్న విఘ్నంబు గావింతు రేమోయని యిందుధరోత్సవం బునకు తీసుకొనిపోయెను.

సుభ. (స్వగతము) హృదయమా! ధన్యత నందితివి- (ప్రకా శము) యింతులకేనా యిందుధరోత్సవంబునకుఁగొంపో యెను?-

రేవ. తీసుకొనిపోకున్న ప్రతీకారంబు సేయుఁడా?

సుభ. అక్కటా! నావిభుఁడన్న నీ కాఁతని కేలనో యిం తకోపము?-

రేవ. సుభద్రా! అదికోపమో లేక తనశిష్యుండు దుర్యోధ నునిపై ప్రేమాతిశయమో తెలియదు-అమ్మా-రమ్ము-నీ వలంకరించుకొనుమా-

సుభ. ఇపుడలంకారము లేలను? ఇది నడిరేయిగదా-

రేవ. నడిరేయియైననేమి? ముహూర్తము మంచిదయిన ని ప్పుడే వివాహము జరుపవలయును. రమ్ము-

సుభ. హృదయమా! ఇప్పుడు నీనోములు ఫలించె-నీ వ్రతం బులు సఫలంబులయ్యె-

రేవ. రమ్ము ...(అని దారిచూపును)-

సుభ. పోవలయునా? (పోవును).

రేవ. ఈపాటికా సత్య, యర్జునుని యలంకరించియే యుండు ను-(అని యిటునటుజూచి) ఇదిగో సత్య యర్జునుండిదిగో

ని తానే వచ్చుచున్నది- ఆహా! ఏమి యాసుందరాకార
ము! అందుననే సుభద్ర వీనినింతగా వలచెను-

[ప్రవేశము-సత్యయు రేవయు నర్జునుడు]

తమ్ముఁడా! క్షేమముగానున్నాఁడవా?

అర్జు. (నవ్వుచు యూరకుండును)-

సత్య. మనతమ్ముఁడింకను మౌనమునే దాల్చియున్నవాఁడు- మౌనిగదా-

రేవ. ఔను మరచితిని-సన్యాసిగారుగదా-

సత్య. దొంగకోలుసన్యాసులకు సుభద్రయన్న ప్రాణమే యగును-

అర్జు. అక్కా! సుభద్ర యేది?-

సత్య. తమ్ముడూ! క్షణమువుండ లేనివాఁడవు మునివృత్తి నేల బూనితివి? వాక్కు-వచ్చెను-

అర్జు. పాప మింకను విచారించుచున్నదేమో వలదని చెప్పుము.

సత్య. అంత ప్రేమ మాపైనున్న నెంతబాగుండునో-

రేవ. సత్యా మనపై లేదేమి?

సత్య. ఉండెననుండుగాని బహుకాలముండదుగదా-

అర్జు. అక్కా! అదియేమి? అట్లనుచున్నావు?

రేవ. భార్యలువచ్చిన వెనుక నక్కచెల్లెండ్ర మరతురని-

సత్య. అందును మనసుభద్రవంటి జాణ భార్యయైన నింక

నే జెప్పనదేమి?-

రేవ. సత్యా! నీవానుభద్రనూర్చి పలుకకుము-పసిబిడ్డకొం డ నీకేమిపని?-

సత్య. అయ్యో! పసిబిడ్డ-నోట ప్రేలిడినను కరువనేరదా-కొండంతనాతమ్ముని సన్యాసిగా జేసినది, పసిబిడ్డా? ఏదీ! అమ్మయీ! సుభద్రా! ఇటురమ్మ-

సుభ. (లోపలనుండియే) నీవునువచ్చితివా? తాళుము-తొందరేల?-

సత్య. నీవునువచ్చితివా యట-నేనురాక యొక్కయర్జునుఁడేవచ్చిన తొందరయంతనుగాబోలు-

[ప్రవేశము - విశారదుఁడు - రుక్మిణియు]

అర్జు. మిత్రమా! విశారదా! చూచితివా? యెట్లుమారియున్నానో-

విశా. వేరేచెప్పవలయునా? నీవు వేషమున కొక్కవెలదిని సంపాదించుచున్నాఁడవు - యెన్నిమార్పులనైనను పొందుదువు-

అర్జు. (నవ్వుచుండును)-

విశా. పెండ్లికుమార్తెయేది?

రుక్మి. సుభద్రా! అచ్చట నీవు చేయుచున్న రాచకార్యమేమి? రాకూడదా? నీకొఱకు ఋషులు వచ్చియున్నారు.

రేవ. రుక్మిణీ! నీ వేల సంతతొందరబెట్టెదవు? సుభద్రయు

లంకరించుకొనుచున్నది-

సత్య. అలంకారములో కటియా? మాటలతోనే మాతెమ్ము ని వలలో బడవైచుకొనిన నీ వలంకారములతో సింకేమి సేయనున్నావో?-

విశా. అర్జునా! నీవే ధీరుఁడవు—

అర్జు. ఏల విశారదా, అట్లనుచున్నాడవు?

విశా. ఎండవానల కోడక, తిరికనిపెట్టి, సమయము దొరికి నిన్నప్పుఁడు నీనిజంబు దెల్పి, నూతనవరుండ వగుచున్నాఁడ వు ధీరుఁడవుగావా?

అర్జు. మిత్రమా! హేళిసేయు నిదియా యనను?—

రుక్మి. నేను పోయి సుభద్రకుసాయము సేసెదనుగాక (అని పోవును)—

విశా. ఇది మేలనదనుగాదు? ఈఘడియ దాటిన నింక నే వేష మున నుందువో? అప్పుడు నీతో మాటాడ నగునో కానే రదో?—కాన నిదియే సమయము.

సత్య. అక్కా! రేవతీ! యీవిశారదుండు పేదబ్రహ్మచారిం బలె కానవచ్చుచున్నాఁడు. అయ్యా విశారదా! కానున్న భార్య యెట్టయెదుట నుండ నీ విట్టిమాట లనరా దని త మ్ముని.మూహా.

విశా. ఏమేమి? భార్యయుండరననరాదా?

రేవ. అనరాదు, పురుషులకు మానినులయెదుట నెక్కుడలే ని పౌరుషంబును వచ్చును.

విశా. వచ్చునుగదా. అట్లయిన భార్యయుండే యనవలయు

ను. నీకన్నెక పౌరుషంబు దెచ్చుకొని మరి నన్నింకొక పెం
డ్లికి రమ్మనకుండి యుండుము.

సత్య. ఇంతకుముందు నీ పెండ్లిచోట్ల నిట్లనే పురోహితుండ
వైతివి?

విశా. ఇప్పటికయినవి రెండు. ఇప్పుడు సిద్ధముగనున్న దొక
టి. యింక రానున్న పెండ్లియో దేవునకెరుక.

అర్జు. చాలు చాలు విశారదా! కట్టిపెట్టరాదా—నీప్రలా
పంబులు.

సత్య. విశారదా! తమ్మునకు నీమాటలనం గోపముగల్గుచు
న్నది. ఊరకుండుము.

విశా. నే నూరకుండినమాత్రయు గల్గు లాభమేమి?

రేవ. లాభమేమియా? మే మది యెరుంగకుంటిమే లా
భము—

విశా. పిచ్చిభ్రమలు. ఆచిత్రాంగద పెండ్లినాఁడు పురోహితక్రియయు
మును నేచేసినవంటకముల పరిమళ మింకను మఱవక నేనును,
ఆనాటి వివాహచిహ్నంబులన్నియు ముఖంబుననే కల్లిసినే
యుచు నర్జునుండును సాక్షీభూతములై యుండ వీ రది
యెటుల నెఱుంగరు? వలయునన్న నే నూరకొనియెద.

రేవ. దొంగవాఁడా, కఱవకురా యనునట్లు బాఁగఁ జెప్పెను.
చిత్రాంగదను అర్జునుండు పెండ్లియాడెనా?

సత్య. అక్కా! యీసంగతి నింతకుమున్నెరుంగవా?

రేవ. నాకెట్లు తెలియునే సత్యా!

సత్య. మాబావగారైన నీతోఁ జెప్పలేదా?

రేవ. అర్జునునిమాట మీభావగారెన్నఁడైన నందురా

విశా. అమ్మా! కాలవిళంబమేల? మిత్త్రుఁడు తత్తరముగనున్నట్లు గానుపించుచున్నాఁడు.

సత్య. సరిసరి. సుభద్రా యెంతసేపు నీయలంకరించుకొనుట—

అర్జు. అక్కా! ఏల నంత తొందరబెట్టెదవు

సత్య. భావ్యనొకమాట యనిన కోపమేనా? అట్లయిన నూరకుందును.

విశా. అర్జునా! ఇంకనేమైన యవతారముల నెత్తియున్నావా?

అర్జు. అవతారంబు లేమియున్నవి? పన్నుటలేమి?

విశా. అవతారంబులుగావా నీవేషములన్నియు

అర్జు. చాలువిశారదా! నీకుపనిలేదా?

విశా. నీవు వివాహములనంటు చూచుచుంటయే నాపని.

రేవ. సత్యా! నిక్కముగ తమ్ముఁడు మంచివానిని వెంటబెట్టుకొని వచ్చెనసుమా! విశారదుని పల్కులు చింతల నెల్లబారదోలునుగదా.

సత్య. ఆసులకు గొనివచ్చెననుకొంటివా? అక్కా! యీయన బాటసరుల తోడు; వానికనుండ శిష్యుఁడు; పెండ్లియాడ పురోహితుఁడు; సల్లాపంబులకు హితుఁడునై, యుండునుగదా యని వీనిని దెచ్చెను.

విశా. (స్వగతము) అన్నా! యీసత్యభామపల్కులే నిజమయ్యెనేని నాకును అనవహానివస్త్రంబునకును భేదమేమి? అడియు కట్ట ధావళియు, మీదవేయ నుత్తరీయంబును

కప్పుకొన సుప్పతియు, ప్రక్కకు పరుపును; అగుటయేగా
క చూపరుల కాంక్షదాయకముగ నుండును.

రేవ. ఏల నింక సుభద్ర రాక తడయుచున్నది?

రుక్మి. (తెరఁగో) అక్కా! చూచితివా, యీ సుభద్ర వెం
త జెప్పినను మానక చిక్కులకు పలుకుల నేర్పుచున్నది.

సత్య. అబ్బ! యింతసే పెక్కడ బోయినదో యాశ్రద్ధ? పి
లుచుచున్న నిట్టియాటల నాగఁజేయును.

రేవ. సత్యా! తాళవే. సుభద్ర ముగ్ధ గనుక సిగ్గున రా
లేదు.

సత్య. అక్కా! యిన్నినాళ్లు నుద్యానవనంబున సేవఁ జేసిన
సుభద్రయేనా? లేక యిప్పుడు వేరు సుభద్రా?

రేవ. అవును. ఆ సుభద్రయే, అయిననేమి?

సత్య. ఆమునియేనా? యీతమ్మునిచూచుటకిపుడుసిగ్గెచట
నుండి వచ్చెను? అర్జునునిగూర్చి ప్రసంగించునపుడు సిగ్గు
లేదా? తప్పక పెండ్లియాడుదునన్నప్పుడు సిగ్గులేదా? కరం
బున కరంబు జోడించినయపుడు సిగ్గులేదా? యిప్పుడేనా
సిగ్గు. అబ్బా సిగ్గు!

విశా. ఏమి అర్జునా! లక్ష్మణుని నవ్వునట్లు ఇన్నినాళ్లును నీ
వు విడిచినసిగ్గంతయు నిప్పు డిదుముడించి వచ్చెనా ఏమి?
తల నారీతి నాడించుచున్నావు?

సత్య. (లోనికిపోయివచ్చి) విప్రోత్తమా! అర్జును నటు వివా
హవేదికడకు దోడితెండు నేనును సుభద్రం దెత్తును.

[నిష్క్రమింతురు.]

షష్ఠాంకము.

[పుష్పశ్రవసునివర్తనము]

[ప్రవేశము—అర్జునుడు, సుభద్ర, విశారదుడు.]

అర్జు. ప్రాణప్రియా! నీవుచూడవలసినవన్నియు నిటజూచితివా? మనము రథము నెక్కిపోదమా?

సుభ. మనోహరా! ఆవీటనున్న చెట్లను జూడలేను. రండు చూచి తే రెక్కిపోదము.

విశా. అన్నా! ఆడవారిని దీసికొనివచ్చిన నిదియేచిక్కు. ప్రయాణమన్న నేమియో యెరుగరు. ప్రయాణమునకుగల చురుకుదనము వారల కబ్బదు. శృంగారించుకొనుటయందు నాలస్యము చేసియో, యిరుగుపొరుగుల వారియొద్ద సెలవుపుచ్చుకొనజాగుసేసియో, చుట్టంబుల విడువలేక వగచుటయందుతడసియో, ఒకటిచూచుచు నిలచియో, ఇంకొకదానినిగూర్చి ప్రసంగించుచు మరచియో, నెట్లనో కాలంబుమీరసేతురు. అక్కటా! వీరలకుయానమునకుగావలయు జాగరూకత యబ్బెనగదా నరులు సుఖులగుదురు

అర్జు. విశారదా! యేల నట్లనుచున్నాడవు? చంద్రాననా! చూచితివా విశారదునిమాటలు—

విశా. యేల నని నన్నడుగుచున్నాడవా? సరిసరి–కామము నకు కన్నులు లేవు–కాముకులు జూడ లే రను వాక్యము ను సార్థకము జేయుచున్నాడవా?

సుభ. విశారదా? యేలనట్లనుచున్నాడవు? నాథుఁ డెట్టు లా వాక్యమును సార్థకముఁ జేసెను–

విశా. సార్థకమా మరియుసార్థకమా? ఒకతట్టునఁ జూడ దండ తాడితభుజగంబు భాతిభాసిల్లుచు బలోద్రగుండై బలుఁడెప్పు డువచ్చునో యను భీతియుండ, నింకొకవైపునఁ జూడగడు వు మించెనుగదా యని ధర్మజాదు లెంత చింతింతురో య ను భయముండ, వేరొకదిక్కునఁ జూడ నసూర్యంపస్యవ గు నీవు కంటకావృతదేశంబుల నడువలేవేమో యను శంకయుండ, నన్నిటికిని మేటియగు నాజఠరాగ్ని నోదా ర్ప శీఘ్రంబున నింతయాహారము దొరకునో లేదో యను వెరపున నే నుండ నీమాటలేమి – యీవిహార ము లేమి–

అర్జు. విశారదా! క్షుద్బాధ యధికంబుగనున్నదా యేమి?

విశా. 'మహాబధిరశంఖారావముల' నున్నట్లు నీకడ నారో దనమంతయు నిష్ప్రయోజనంబగుచున్నది_అయినను జె ప్పెద–క్షుద్బాధ యత్యధికముగనున్నది–

[తెరలో]

ఈ అశ్వమునకుగూడ క్షుద్బాధ యత్యధికమగుచున్నది.

విశా. ఆఁ! యెవఁడురా అతుచ్ఛుఁడు? ఈయశ్వములకూ క్షు

ద్బాధ-అశ్వములకూ యట. నేనును అశ్వములును ఒ
కటియా-

అర్జు. అదియేమి విశారదా!-

విశా. అదియేమియా? ఇప్పు డశ్వములతో సరిజేసెను-రే
పు గాడిదెలతో సరిచేయును-ఆః! తుచ్ఛుడు వీనిపీచ మ
డగింతును. చూడుము-ఎవడురాయది

[తెరలో]

“సమరవిజయా! యీహయములు మూఢునియింద్రియంబు
బులవలె చపలులయి కాలుద్రవ్వుచున్నవి-
తేరెక్కిపోదము-”

విశా. అదిగో అదిగో-వీనిసూచనలఁజూచితిరా? నాకిప్పుడు
వచ్చినకోపము మూఢునియింద్రియంబుల చపలతయం
ట-చూచితిరా? అశ్వము నేగాక మూఢుఁడనైతిని-ఓరీ!
దుర్మదా-

అర్జు. విశారదా! సారధి హయములగూర్చి మాటలాడుచు
న్నాడు-గాని నిన్నుగాదు- నీవేల తత్తరమందెదవు?-

విశా. ఆః! తత్తరమా? ఇట్టిసమయములలో కానరాని పౌ
రుషమెందులకు-సారథియైనసరే-గీరథియైనసరే? చూడు
ము- (పోవును).

సుభ. నాధా! విప్ర డంతధాటిని బోవుచున్నాడే-పాప మా
సారథి కేమయిన హానియగునేమోకదా!-

అర్జు. ఓసి! బేల! చేజిక్కిన పామునయినం జంపఁజాలదు-సారధి కేమియు హానిలేదు-

సుభ. అట్లయిన మన మాతట్టున జూచుకొని వత్తమురండు-

అర్జు. ఆలసగమనా-

గీ. సఖియు, యీసడక నై ♦ చాలంగడస్వితి;
వింక నేల నీకు ♦ మృదుపదముల
నలయ జేయఁ జాతు ♦ వత్యున్నతములగు
నూరు కటి కుచముల ♦ భారమునను.

రమ్ము-రథమ్ము నెక్కిపోదము-సుభద్రా! చూడుము-విశారదుండెట్లు విఫలీకృతమనోరథుండై వచ్చుచున్నాడో-

విశా. (ప్రవేశించి) అశ్వములతో నన్ను సమముగ జూచెనుగదా యని కోపించి వెళ్లిన నేను ఆకరువమంకించు గుఱ్ఱములకు తక్కువనై రావలసివచ్చె. ఆసారధియే నిజమువక్కాను. నాయభిప్రాయమే కూడనిది-లోకమున నిట్టులేగదా తమ నిజస్థితికన్న నెక్కుడువారమనుకొని కార్యంబులచేత తమహీనతను వెల్లడిచేసికొందురు-నేనయొక కవినైన పక్షమున లోకులకెంత యుపయోగమైన నీతినిగరపుదును-ఆఁ! మరచితిని-అప్పుడు నిట్టులే అయ్యవారికిని చేయబోయి కోతినిజేతును-

అర్జు. విశారదా! సారధిని కశనదండనకు పాత్రునిగా జేసితివా యేమి?

విశా. మర్యాద నిలువబెట్టకొనవలయునుగదా- (ప్రకాశ

ము) అర్జునా! నీ యుగ్రము లాతని ప్రాణముల నేడుగా చేసె-
అర్జు. ఏమిరా! సింహనాదంబుల జేయు నిన్ను జూచి బెదరి పారజొచ్చెనా యేమి?-
విశా. ఆ! పారిపోయిన విడుతునా? యేమియోగాని ఆగు గ్రముల జూచినంతనే నామనసు తిరిగిపోయెను-ఇంక రమ్ము-తేరెక్కి పోదము-
సుభ. నాధా! అట్లయిన రండు పోదము.

[తెరలో చప్పుడగును]

సుభ. నాధా! ఆచప్పుడేమి?
విశా. యేమిదైవమా! మేఘములేని యురుముగ్రమోత-
అర్జు. ఉరుముగ్రమోతగాదు-ఈ యూరిపాలకుడు మనల నెదుర్కవచ్చుచున్నాడు.
విశా. ఇందులో నిదియొకటియా? గాని, శహభా సర్జునా! నిన్ను భోజనశాలకన్న నెక్కుడుగా పొగడవలయును-
అర్జు. విశారదా! యేలనటులనుచున్నాడవు? భోజనశాలకు నాకుగల సందర్భమేమి?
విశా. భోజనశాల పొంతనుండువారి కొకటిరెండు రసములున్న నీచెంతనుండువారికి పెక్కు రసములుండునుగదా-
అర్జు. అదియెట్లు-
విశా. ఎట్టులా? ఉలూచీ, చిత్రాంగద సుభద్రలం బెండ్లియాడుటవది శృంగారరసము. అందులకు నీవుపడినపాట్లు జూచునప్పుడు హాస్యరసము. ఆపాటులజూచి నేనాశించినమా

ఉల్లెల్ల హాస్యరసము. ఇంక మాటలీయక వచ్చుచున్నవి వీర రౌద్ర భయానక రసములు. ఇన్నిరసములకిల్లు, నట్టింటివి యించదా?

సుభ. విశారదుఁడు మిక్కిలి వినోదకారుఁడు. గాని యీ యూరిపాలకుఁడు మనపై నేల దండు వెడలుచున్నాఁడు?_

అర్జు. ప్రాణప్రియా! యీరాజు నిన్ను నేను దొంగిలించి తీసికొని పోవుచున్నాఁడనను యూహతో తన రాజభక్తి ప్రకటింప ననుసరింపవచ్చుచున్నాఁడు-

సుభ. ఏమేమీ! నాథా! ఈసంగరంబునకు నేనా కారణంబు? అట్లయిన నాకళంకంబు నానుండి బాయనేనే వివాహ రథంబు గడపెద. రండు-రథమెక్కుదము-

అర్జు. (చెక్కిలినొక్కి) సుభద్రా! మెచ్చితిని గాని యిప్పుడంతయవసరమేమున్నది-

గీ. కాంత, నన్నిట నే వాని • గాఁదలంచి
తీవ్ర పూనంగ నంతటి • దేమికలిగె?
చూచు మెట్టుల చెండెదనో • నీడవారి
కంధరము దోలు నా దిన • కరుని మాడ్కి.

సుభ. నాథా! మీరందులకు జాలరనియా?

చ. అరదము దోల శాత్రవ కు • లాంతక, సాత్యకి దెల్ప నేర్చి నే
నరుగ రథ మెక్కితిం గడప • నమ్మితి నచ్చిన కోర్కెగాఁగ నే
యరమర లేక యాముదల • కజ్జ యొసంగవె ప్రాణనాయకా!
వరుసగ నీయరాదె మది • బాయని ముదము గణింప నే ప్రియా.

అదె వారు వచ్చుచున్నట్లున్నది-రండు తేరెక్కుదము-

విశా. (స్వగతము) ఆహా! నాబ్రతుకు స్త్రీబ్రతుకుకన్న హీనమాయెగదా-ఛీ-యీ కానున్న సంగరమున రణరంగభీముడన నెవ్వొద చూడుడు.

అర్జు. నీమది కిచ్చవచ్చిన యట్లుజేయుదము-రమ్ము-పోదము:

(అని పోదురు)-

విశా. ఎట్లయిన నే నా శౌర్యంబుంజూపవలయును-

[తెర లో]

గీ. శౌరి యూరక లేని ♦ సమయ మందర్జునుఁ
డెంత దవ్వు వచ్చె ♦ కాంతఁ గొనుచు
తోడి తెండు మన పృ ♦ థుశ్రవసుని వేగ
యేరి భటులుఁ బొండు ♦ దారి గట్టు.

విశా. ఊఁ! కానిండు-రండు - మీబీరములు నాయెదుటనా? (నిష్క్రమించును.)

[ప్రవేశము-పృథుశ్రవసుడు కొందరుభటులు]

పృథు. ఆఁ! ఆఁ! ఏమి యీ తెంపరితనము ఏమిది యర్జునా!

గీ. ప్రభువు లూరక లేరు ♦ పార్థివా! కాంతను
గొంచు బోవ నుంత ♦ గొంక వేమి?
మత్స్య యంత్ర మేయు ♦ మహనీయ కీర్తిని
పొందు గాఁగ నింక ♦ స్వాలు చేసి.

నిలు నిలు మర్జునా! సేనానాయకా చూడుము-చూడుము-

మొదటిభటుడు. మహాప్రభూ! అదిగో ఆ యర్జునుండు పారిపోవుచున్నాడు-

పృథు. ఏమేమి? అర్జునుండు పారిపోవుచున్నాడా? సేనానాయకా!

గీ. హయముల వదల్చి యర్జునుఁ • డ దె పరుగునఁ
బోవుచున్నాఁడు మోరలు • మొత్తములయి
పోవ నీయక కట్టుఁడు • త్రోవ లెల్లఁ
దెలుపుఁ డొక వేగ వేవేగ • బలుని తోడ.

ఇదిగో నేనును వచ్చుచున్నాను-విడువవలదు-విడువవలదు (పోవును)-

రెండవభటుడు. ఓరీ! పారిపోవుటగాదురా-ఆదిక్కునన్న మనవీరుల చెండుటకు బోవుచున్నాడు-

అర్జు. (తెరలో) మేలు సుభద్రా! మేలు-చూచితివా!

గీ. ఇట్టి వారెంద రైనను • నీక్షణంబ
పట్టిపరిమార్తు చూడుము • భయము లేక
ఓరి మోహాంధులార, మీ • వారి నెల్ల
తెచ్చి వేవేగ నంపుడు • త్రిదశ భువికి.

మొ॥ భ. ఓరీ నీవన్నదియేనిజమురా! అదిగో అర్జునుండు చూడు మెట్లుచెండుచున్నాడో-

రెం॥భ. (చూచి) అబ్బా! ఏమిరా యీయర్జునునిలావు-

రెండు చేతులతో నపరిమితంబుగ గొట్టుచున్నవాడురా. అబ్బబ్బ! యెవనితరమురా యీతని నెదిరింప వచ్చుట.

అర్జు. (తెరలో) ఆదిక్కున దోలుము సుభద్రా!—అటు అటు—

మొ॥ భ. ఓరీ! చూచితివటరా! ఆకాంత యెంతబాగుగ రథంబు గడపుచున్నదో? అతిరథమహారథుల సారథులకైన నుండదుగదా ఆనేర్పు!

రెం॥ భ. ఏమహారథికుఁడైన నాయర్జునునిముందు పనికివచ్చునా యేమి? ఆహా! ఏమిశక్తి! ఏమిబాణములు! ఓహో! యేమిమరణము! గుండియలవియుచున్నవిరా!

విశా. (తెరలో) మూఢుడా! చావు చావు పెండెకట్లం జూచినంతతోడ నాపయికురుకుటా? నల్లగనున్నంత మాత్రంబున గొంగళియనుకొంటివా? నాదండంబు నా చేతనుండ నన్నెదిరించి ప్రాణంబులతో బోవు వాఁడెవండు రండు-రండు (అనికర్రక్రిందఁగొట్టును.)

మొ॥ భ. ఓరీ! ఏమిరా? ఆచప్పుడు?

రెం॥ భ. ఏమియులేదు. ఎవ్వడో వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడు కఱ్ఱక్రిందఁ గొట్టుచున్నాడు.

విశా. (ప్రవేశించి) తుచ్ఛా! తులువా! ఎవడురా వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడు. కఱ్ఱక్రిందనుగొట్టుచున్నాఁడేం? విశారదుని పరాక్రమంబెఱుంగవా యేమి? ఈదెబ్బతో తెలియునులే! (అని కొట్టుచున్నాడు.)

[వారుపారిపోవుదురు.]

ఓరినీచులారా! పారిపోయెద రేమిరా? (అని లోనికిపోవును.)

పృథు. (తిరిగివచ్చి) ఓహో! ఏమియీనినదము (చూచి) హా! అర్జునా!

గీ. వింట బాణ ముంచి ♦ వీను లంటఁ దీసి
బాణ మేయ వేయు ♦ భటులు గూలు
చున్నవారు, వారి ♦ హా యను నాద మొల్
గాక వేఱె కేమి ♦ గాఁగ నోపు!

(అనిముందుకువచ్చి) ఆఁ! ఆఁ! అర్జునా! తాళుము. తాళుము. పిఱికివారిపై జూపకుము దచ్చుచున్నాను. తాళుము. ఆఁ! ఇంకనట్టులే కొట్టుచున్నాడుగదా.

గీ. ఓరి దొంగ, మూఢ, ♦ యోరి పాపాత్మక,
భటుల నేసెదేమి? ♦ బంటు రీతి
నేను వచ్చి యుంటి, ♦ నీ వీరమంతయు
జూపి నన్ను గెలుము ♦ శూరుని గతి.

ఇదిగోరమ్ము.

అర్జు. (తెఱలో) గీ. ఓరి నీచుడ! చెనటి! పో ♦ కోరి నీవు
నన్ను గెల్వుటన్నను ♦ నమ్ము టెట్లు?
రమ్ము, నీ భట మిత్ర సం ♦ ఘమ్ము తోడ
రమ్ము నే మెల్ల పేలెదు ♦ రణము నందు?

పృథు. అదిగో! వీరములు పకండఁగుచున్నవి! (పోవును.)

మో॥ భ. శాబాసర్జునా! మేలుమేలు సుభద్రా! ఇంక పృథు శ్రవణుఁడింత యడఁగును. (చూచి) అదిగోపారిపోవుచున్న వాఁడు—

అర్జు. (తెరలో)

చ. నిలు నిలు మేను దొంగనని, ♦ నీవు మహాబలశాలి వంచు, నిం
దోలఁగఁగ జేయ యుద్ధమున ♦ దుస్తర మంచును, బల్కి, యిప్పుడా
పలుకులు వ్యర్థ మానటుల ♦ పాఱఁగ జూచిన నిన్ను వంటి యీ
యిల గల ధానుష్క ధవుల ♦ కెక్కడి వీరము, సత్య, మారయ[redacted]?

సుభద్రా! ఆతూర్పుదెసం దోలుము. ఓరీపందలారా! నిలుఁడు—పృథుశ్రవణా!

గీ. ఓరి పారు బోత ♦ వీరము లెన్నియో
పల్కి నాఁడ వేల ♦ పరుగు విడుటు
నిల్వు నిల్వు మోరి ♦ నీచుఁడా! తుచ్ఛుఁడా!
పల్కు లొక్క మొగిని ♦ పల్క గలవె?

తోలుము సుభద్రా! తోలుము.

మో॥ భ. అక్కటా! రాజున కపాయ మగునేమో! (పోవును)

[ప్రవేశము—బలుడు.]

గీ. ఏడి యాక్రూరుఁడు? తులువ ♦ యేడి? ద్రోహి
యేడి? యాదుష్టుఁడు, చెనటి, ♦ యేడి దొంగ?
యెందుఁ బోయెనో? వాఁడిపు ♦ డెచట నుండు?
లెండు, తీర్చెద వానిదో ♦ కండ క్రొవ్వు.

గీ. నేను లేని వేళ ♦ నీలాలకంబట్టి
ధౌంగిలించి పట్టి ♦ ద్రోహి, యోరి,
యెందు దాగినా వి ♦ దేల గనబడరావు?
యోరి పాపి, మూర్ఖ, ♦ యోరి మూఢ.

ఎవరురా భటులు? పట్టుడు. వానిని ద్రుంపుడు. ఇదిగో నేనును వచ్చుచున్నాను. ఓరీ! అర్జునా! పాపీ! కపటత్రిదండీ! బలరాముని యెవనిగా నెంచితివిరా? (అనిపోవును)

కృష్ణ. చ. వలదు సుమా మదగ్ర జయ ♦ వారిత కోపము తోడ నర్జునం
దలపడఁ బోవ నాతఁడతి ♦ దారుణ కార్ముక ధారుఁ డంచు, లో
కులుం గొనియాడుచుందు రది ♦ కొంతయిన న్ననబల్కి నూపడే
యిల నతఁడేమి చేసె నిటు ♦ లీవు భరింపనికోపమూనగన్.

బలు. ఏమిరా వంచన జేసి చెలియందెచ్చిన జాలదా!

మ. అవురా! యీతని సాహసంబు భళిరా! ♦ యజ్ఞానపుం జిత్తమా
పవ నాహార కులాగ్ర గణ్యు నిడుదౌ ♦ పల్చట్ట నుంకించుటో
రవిజా స్సంగర కారణంబున గరా ♦ రమ్మంచు కాల్దువ్వటో
కవియన్ మన్నిశితాంబ కాశని మహా ♦ కాఠిన్య శస్త్రాస్త్రముల్.

కృష్ణ. అన్నా బలరామా! ఆ యర్జునుఁడేమి సామాన్యుఁడనుకొంటివా?

గీ. ధీరుఁడౌ ద్రోణు శిష్యుఁడు ♦ వీరుఁ డఖిల
విద్యలందును నేర్పరి ♦ వీనిఁ బట్టి

యల్పునిగ నెంచి మొనసిన ♦ సాధు లెన్ని
మూఁడునో దాని దెలియఁగఁ ♦ జూడ వేమి.

బలు. (వినిపించుకొనకయే)

చ. ఎఱుఁగఁడొకో, వి పక్ష పృథి ♦ వీశ్వర జీవ హాలాహలంబు గా
నెఱుఁగఁడొకో, విరోధి బల ♦ వృష్టి ఖరాంగు నపార దీప్తి గా
నెఱుఁగడొకో, మదీయ నిశి ♦ తేషు భయంకర లీలల స్సరే
యఁట నిముసంబు లోన్నఁ నడు ♦ గంటుఁ జేయును సంగరాంబుధిక్.

ఓరీ! పాపీ! వీఁడానన్ను బడల్పరచువాడు

కృష్ణు. అన్నయ్యా! వింటివా?

గీ. పురము లేర్చు ధీరుఁ ♦ డె రణరంగమునను
వచ్చి తాకి మిగుల ♦ వసట జెందె,
శివుని గెల్చు వాని ♦ సీరాన గెల్వఁగఁ
జాల గలవె నీవు ♦ సంగరమున.

గీ. మత్స్యయంత్ర మేయ ♦ మన వార లందఱు
జేయు యొద్ధమున న ♦ జేయఁ డయ్యె,
అట్టి మేరు ధీరు ♦ నల్ప గా నెంచితే
తగదు వానిఁ జెనక ♦ తగదు మనకు.

బలు. ఓరీ! నీచాధమా! యెంత మోసము జేసితివిరా—నిక్క
ముగ యతివనుకొంటిరా మూఢా—కృష్ణా! విడువుము—వా
నిం బరిమార్తును—

కృష్ణు. అందులకు నిన్ను నీవే దూరుకొనవలయును—

బలు. యేలను?-

కృష్ణు. వద్దువద్దని యెంతజెప్పినను సుభద్రం బంపితిం దులకు-

బలు. మంచి వరుఁడు లభించునని పంపితిని-

కృష్ణు. అందుననే మంచివరుఁడు లభించెను-

బలు. ఈతులువయా మంచివరుఁడు?

కృష్ణు. ఇట్టి వీరుఁడు మనసుభద్రకెన్నఁడైన లభించియుండు ను-ఆయర్జునకేమికొరంత-

ఉ. మారుని గేరు రూపమున, మస్తమారుని మీరు పరాక్రమంబు, నా
మారుని మామఁ బోల్యశము, మారుని వైరి సఖుండు, నా శచీ
మారుని సూనుఁ, డంచిత సుమారుని శిష్యుఁడు, ధీరుఁడన్న ము
మ్మారు నితండె యీతనికి। మారుని కేళిగ జాతుమగ్రజా.

చూడుము వారు రథమున నెట్లున్నారో-

బల. అయ్యో! సుభద్రా! సోదరీరత్నమా!

గీ. వేటి యగు నొక్కనికి నిచ్చి మెలఁతె నీదు
సుఖము గన్గొని నేను నసుఖము నంద
దలఁచి యుంటిని గాని యా దైవ మిట్టుల
దుఃఖ వారిధి ముంచుట దోసద్రయ్యో.

అకాటా——

కృష్ణు. ఆవిచారమంతయు నీకుగాని మనసుభద్రకుగాదు-

బల. ఏమీ! ఆసుభద్ర కర్జునునిపై ప్రేమయు నెదవా?-

కృష్ణు. ప్రేమ లేకున్న తానర్జునురథమేలగడపును? తానెన్ని

నాళ్లనుండియో కోరియుండెను-

బల. అట్లయిన నాకేటికి పోరాద-సుభద్రసంతసంబె నేగో రినది- ఓరీ! ఆసుభద్రార్జునుల నిటు రమ్మనుము-

కృష్ణు. అన్నయ్యా! ధర్మజాదులం దోడ్కొని రమ్మన్న నెంత బాగుగనుండును-

బలు. ఓరీ! నీవతిశీఘ్రముంబునబోయి ధర్మజాదుల దోడ్కొనిరమ్ము-

కృష్ణు. అన్నయ్యా! రమ్మర్జునునియొద్దకుపోదము-

బల. అదిగో వారును తేరినుండిదిగుచున్నారు-

బావా నమస్కారము-కృష్ణా! వందనములు-
అన్నా నమస్కారము-చిన్నన్నా వందనములు-

అర్జు.
సుభ. (ప్రవేసించి యందరం బరామర్శింతురు.)

కృష్ణు.
బల. కల్యాణమస్తు.

కృష్ణు. అమ్మా!సుభద్రా! నీకోర్కె ఫలించెనా? యింక నేమి కావలయునో గోరుము-

సుభ. అన్నయ్యా! నీదయనన్నియుంగలవు-అయినను-

గీ. ధరణి ప్రజలెల్ల సుఖమునఁ ♦ బరఁగ వలయు,
దుష్ట జను లిప్పు సాధులు ♦ తొలఁగ వలయు,
అన్ని జాతులవారును జ్ఞాన ♦ మబ్బ వలయు,
పలు విధంబుల దేవునిఁ ♦ గొలువ వలయు.

[నిష్క్రమింతురు.]

Advertisements.